časopis košických bohoslovcov

Boromeo

I. číslo občasníka, 2015

téma:

VEĽKÁ NOC

ako ju (možno) nepoznáte

exegéza čítaní, vysvetlenie liturgie ...

V čísle nájdete

Editoriál 3
L. Imrich

Deň za dňom 4
F. Sokyra

Milosrdenstvo a súcit 7
L. Hatala

Púšť 9
M. Jaklovský

Lektor, akolyta 10
P. Pasternák

Onedlho novokňazi 12

Pesach - Ako slávil Veľkú noc Ježiš? 16
P. Pasternák

Predvečer Pašií 19
M. Jaklovský

Pašie podľa Marka 24
M. Jaklovský

Čo o tom všetkom hovorí Ján? 30
L. Imrich

Slávenie Veľkej noci v ranej Cirkvi 36
(rozhovor)

Teológia troch dní 39
M. Gočik

Liturgia Veľkonočného trojdnia 44
P. Schmotzer

Liturgia veľkonočného trojdnia II. 48
L. Mohler

Posolstvo nádeje a života 52
J. Pichoňský

Jubilejný Tereziánsky rok 56
B. Babjak

Z nášho života... 60
Š. Nebesňák, I. Seman

Blahoslavení čistého srdca 63
P. Ľonc

Zo sveta športu 64
D. Plavnický

BOROMEO (www.kske.sk/boromeo) - **Šéfredaktor:** Lukáš Imrich - **Redakčná rada:** Marián Jaklovský, Mathias Gočik, Jakub Pichoňský, Peter Pasternák, Peter Schmotzer, Boris Byčánek, Lukáš Hatala, Tadeáš Jacko, František Sokyra, Dominik Adamčík - **Grafická úprava:** Marián Jaklovský, Matej Futej, Dominik Adamčík, Marek Pich, Lukáš Hatala - **Vydáva:** Kňazský seminár sv. Karola Boromejského - **Adresa:** Hlavná 91, 042 03 Košice - **E-mail:** casopisboromeo@gmail.com - Vychádza dvakrát do roka - **Tlač:** Vydavateľstvo Michala Vaška, Námestie Kráľovnej Pokoja 3, 080 01 Prešov - **Predná obálka:** František Marcin - **Zadná obálka:** Tadeáš Jacko

Editoriál

Lukáš Imrich

Milí naši čitatelia,

v prvom rade sa Vám chceme poďakovať za dlhoročnú priazeň a veľký záujem o náš časopis (báli sme sa, že z decembrového čísla nám neostane ani jeden kus do archívu).

V terajšom vydaní na Vás čaká viacero článkov. Niektoré sú stabilnou súčasťou nášho časopisu, iné reagujú na aktuálne témy. Ústredným motívom celého čísla je tentoraz Veľká noc. Rozhodli sme sa tento najväčší sviatok roka rozobrať „do posledného detailu“, z rôznych pohľadov. Preto tu nájdete články vysvetľujúce napríklad židovskú Veľkú noc, evanjeliové správy o Veľkej noci, slávenie prvokresťanskej komunity, súčasnú liturgiu a iné. Prečo sme sa pre takéto niečo rozhodli? Tieto texty majú byť istým „sprievodcom“, „pomocníkom“, ktorý nám pomôže dostať sa bližšie k tajomstvu umučenia, smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista. Veríme, že na našich stránkach nájdete informácie, ktoré prispejú k hlbšiemu prežitiu týchto sviatočných dní.

Prajeme Vám, aby láska, ktorú nám Ježiš preukázal tým, že podstúpil umučenie a smrť, stále horela vo Vašich srdciach a domovoch. Nech je radosť veľkonočného rána Vašou radosťou každý deň. A nech nádej vo vzkriesenie preniká celý Váš život.

A ešte, ak dovolíte, malá rada na záver: niektoré články odporúčame pre lepšie pochopenie (kvôli odvolávkam, ktoré sa v nich nachádzajú) čítať spolu so Svätým písmom.

Deň za dňom

František Sokyra
Foto: Archív bohoslovcov

8.1. 2015 Požehnanie seminárnych izieb

Po návrate z vianočných sviatkov sme sa opäť spoločne zišli v našom seminárnom spoločenstve, aby sme začali nový rok s Božím požehnaním. Preto sme požehnali aj naše izby, kde prežívame väčšinu svojho času počas formácie. Otcovia predstavení nám naše „príbytky" požehnali v stredu večer za spevu vianočných kolied. Počas „koledy" sa konala zbierka pre chudobných a biednych ľudí, ktorým sme sa rozhodli pomôcť nielen modlitbou, ale aj finančne. Koledu sme zakončili spoločným spevom piesne Tichá noc.

16. – 18.1. 2015 Duchovná obnova

V čase našich študijných povinností a skúšok nás prišiel povzbudiť otec Miroslav Turák. Sprostredkoval nám príbeh dievčiny, Slávky, ktorá bola zaľúbená a chystala sa na svadbu so svojím milým, no nastalo sklamanie... Príbeh z piatka bol oporným bodom celej obnovy. Postupne sme sa spoločne pozreli na vzťah „kňaz – rodiny" (pokrvná i farské) a ťažkosti spojené s prežívaním týchto vzťahov. Samotné uvažovanie nás malo priviesť k záveru, že sa máme stávať oporami pre blížnych i veriacich, presne tak ako Slávka z príbehu našla oporu i povzbudenie u svojej učiteľky.

22.1.2015 Siedme výročie konsekrácie kaplnky

Slávnostný deň našej kaplnky sv. Karola Boromejského bol štvrtok 22.1.2015, kedy sme si pripomenuli 7. výročie jej konsekrácie. Celý deň sa niesol v slávnostnej atmosfére. Začali sme ráno spievanými rannými chválami, upraveným programom a obedom. Po dlhej vychádzke bola vrcholom tohto slávnostného dňa sv. omša s emeritným otcom arcibiskupom Alojzom Tkáčom. V homílii upriamil našu pozornosť na miesta vo Sv. písme, kde sa píše o posvätnej pôde, o chráme či Jeruzaleme. Zvlášť zdôraznil myšlienku, že kaplnka je miesto, kde dozrieva človek nielen duchovne, ale aj intelektuálne, lebo tu má riešiť svoje radosti, ale aj ťažkosti, čerpať zo vzťahu s Bohom a upevňovať ho. Deň sme zakončili spoločnou slávnostnou večerou a modlitbou posvätného ruženca.

25.1. – 28.1.2015 Lyžiarsky výlet

Aj tohto roku sme sa spoločne vybrali na lyžiarsky výlet do Ždiaru, kde nás privítalo príjemné zimné počasie. V tomto prostredí sme mohli načerpať nové sily po ukončení skúškového obdobia. Voľnejší program, sneh, ľad, lyže a dobrá partia boli pravým korením na našom „lyžiarskom".

Začali sme nedeľným večerným hokejom, pri ktorom sme okúsili tvrdosť ždiarskeho ľadu.V pondelok sme pokračovali celodenným lyžovaním v Bachledovej doline, večernou omšou a odvetným hokejovým zápasom. Utorok bol dňom oddychu, no aj napriek tomu sme sa vybrali opäť na svah i prechádzku lesom. Streda bola dňom, kedy sme ešte posledný raz vytiahli svoje lyže a poobede sme si pri hokeji zmerali sily s mladými ždiarskymi nádejami. Večer nás čakala cesta zo zimnej rozprávkovej krajiny do už skoro jarných Košíc.

30.1. – 3.2.2015 semestrálne prázdniny
3. – 7. 2. 2015 Púť do Prahy

Po návrate z „lyžiarskeho" a po úspešnom zakončení skúškového obdobia sme sa všetci tešili na zaslúžený oddych doma vo svojich rodných farnostiach. Po krátkych semestrálnych prázdninách celé naše spoločenstvo, na čele s otcom rektorom a špirituálom, vycestovalo na púť do Prahy. V hlavnom meste Českej republiky nás prichýlili bratia kapucíni. Náš výlet bol prevažne poznávací, no nechýbal tiež duchovný program. Poznávanie „stovežatej" sme začali v stredu ráno, keď sme sa najprv zúčastnili sv. omše v bočnej kaplnke

Katedrály sv. Víta. Potom nasledovala prehliadka samotného chrámu, ako aj jeho okolia. Po raňajkách sme sa vybrali na prehliadku Kostola sv. Mikuláša. Popoludní sme navštívili aj miestny kňazský seminár a stretli sa s bohoslovcami. Stretnutie sme ukončili spoločnou večerou. Vo štvrtok sme mali bohatý program. Začali sme prehliadkou Lorety a pokračovali spoznávaním kláštora kapucínov, v ktorom má miesto aj unikátny betlehem. Po obede sme sa stretli s kapucínom zo Slovenska, ktorý nám priblížil okrem histórie kapucínov aj základné rozdiely medzi františkánmi a kapucínmi. Potom sme navštívili Kostol sv. Bartolomeja, kde sa pravidelne koná celodenná adorácia, a tak sme mohli aj my upevniť svoj vzťah s Bohom. V piatok sme sa stretli s exarchom Ladislavom Hučkom, ktorý nám priblížil stav a situáciu v gréckokatolíckej cirkvi v Prahe. Po obede sme sa tešili na stretnutie so Slovákmi, ktorí v tomto meste žijú. Uličkami Prahy nás v toto popoludnie sprevádzal slovenský kňaz, ktorý má na starosti pastoráciu Slovákov v Prahe. Stretnutie sme zakončili spoločnou sv. omšou práve v jeho farskom kostole, ktorý je akousi oázou Slovákov žijúcich v „cudzine". Večer sme mali voľný program. V sobotu ráno sme sa s Prahou rozlúčili a vrátili sa späť domov.

20. – 22.2. 2014 Duchovná obnova

Na začiatku letného semestra nás prišiel povzbudiť a upevniť v povolaní o. Ján Knapík. Táto duchovná obnova nebola v duchu jednej nosnej témy, ale dotkli sme sa troch pilierov služby bohoslovca či kňaza.Boli to: potreba a dôležitosť spoločenstva; dary a talenty, ktoré sú prítomné v našich životoch, a napokon charakter človeka. Boli sme pozvaní k zamysleniu a uvažovaniu nad týmito troma prvkami našej formácie k budúcemu kňazstvu. Po doobedňajších stretnutiach s exercitátorom sme sa poobede stretli v kaplnke pri modlitbe korunky Božieho milosrdenstva a adorácii.

24.2.2015 Požehnanie breviárov

Naše spoločenstvo ako zvyčajne v utorok navštívil otec arcibiskup Bernard Bober. Pri spoločnom slávení sv. omše požehnal piatakom nové breviáre, ktoré majú denne užívať na posväcovanie svojho času. V homílii našu pozornosť upriamil na nášho Nebeského Otca, na dôležitosť uvedomovania si jeho prítomnosti v každodennom živote. Zaspomínal si aj na svojich rodičov, no vyzdvihol i dôležitosť otca v našich rodinách.

27.2.2015 Jubileum biskupa Stanislava Stolárika

V deň svojich 60. narodenín naše spoločenstvo srdečne a s láskou navštívil otec biskup Stanislav. Slávením sv. omše v našej kaplnke a v spoločenstve s nami ďakoval za dar svojho života. V homílii sa k otcovi biskupovi a k nám prihovoril náš otec špirituál Ján. Pozornosť upriamil na potrebu byť vďačný, ako aj ďakovať Bohu za dôveru, ktorú prejavil nášmu jubilantovi. Použil prirovnanie vrabčeka, ktorý si zlietol dole k zemi po bobuľu a potom naspäť vyletel hore k nebesiam, aby ďakoval Pánovi nielen za to, že ho stvoril, ale aj za to, že sa o neho denne stará a prejavuje mu svoju priazeň. Na záver spoločného slávenia sv. omše sme sa k blahoželaniam pripojili aj my bohoslovci.

28.2.2015

V sobotu sa v našom seminárnom kostole k oslavám 60. rokov života biskupa Stanislava Stolárika pripojila širšia verejnosť. V homílii sa k jubilantovi prihovoril otec arcibiskup Bernard Bober. Poďakoval mu za vzájomnú spoluprácu a vyzdvihol tri prvky jeho služby pre Boha i Cirkev: službu pravdy, službu pokory a službu lásky. V závere otec biskup všetkým poďakoval za vrelé priania i modlitby a požiadal i o ďalšie „duchovné kytice kvetov".

1.3. 2015 Lektorát, akolytát a kandidatúra

V druhú pôstnu nedeľu naši spolubratia tretiaci prijali ministérium lektorátu a tiež štvrtáci ministérium akolytátu pri slávení spoločnej sv. omše s otcom arcibiskupom Bernardom Boberom v našom seminárnom kostole sv. Antona Paduánskeho. Pri sv. omši boli taktiež otcovi arcibiskupovi predstavení kandidáti na diakonskú a kňazskú službu (viac o lektoráte a akolytáte si prečítate na str. 10).

20. – 22.3. 2014 Duchovná obnova

V mesiaci marec sme sa opäť mohli ponoriť do hlbšieho rozjímania i uvažovania nad tajomstvami našej spásy, ktoré nám zaslúžil svojou smrťou a zmŕtvychvstaním náš Spasiteľ Ježiš Kristus. Počas duchovnej obnovy sme sa bližšie mohli pozrieť na cenu i hodnotu jeho výkupného diela. Zvlášť v čase tohto pôstneho obdobia sme sa aj počas spoločnej kajúcej pobožnosti upriamili na bolestnú krížovú cestu dnešnej doby, spoločenského života i každého jedného človeka. Svoje uvedomovanie si tohto veľkého tajomstva našej spásy sme mohli hlbšie premeditovať aj počas času strávené so živým Kristom pri celonočnej adorácii.

26.4.2015 Deň otvorených dverí

V nedeľu Dobrého Pastiera sa už tradične otvoria brány nášho seminára pre širokú verejnosť. Srdečne pozývame všetkých, ktorí by si chceli prezrieť útroby miesta, kde sa formujú budúci kňazi možno aj Vašej farnosti.

12.6.2015 Diakonát

V druhý júnový piatok šiesti bohoslovci piateho ročníka prijmú v Katedrále sv. Alžbety v Košiciach diakonské svätenie.

13.6. 2015 Presbyterát

V sobotu budú za kňazov pre našu arcidiecézu v košickej Katedrále sv. Alžbety svätení piati diakoni. Touto cestou Vás prosíme o modlitby za týchto našich svätencov.

13. – 19.7. 2015 Miništrantská „univerzita"

Počas letných prázdnin sa uskutoční premiérový ročník tábora pre miništrantov našej diecézy. Srdečne pozývame všetkých záujemcov. Bližšie informácie o tejto udalosti budú zverejnené na našej seminárnej stránke.

Milosrdenstvo a súcit

Lukáš Hatala
Foto: L'Osservatore Romano

Milosrdenstvo a súcit. Tieto dva prejavy kresťanskej lásky boli hlavným mottom prvej tohtoročnej zahraničnej návštevy pápeža Františka na Srí Lanke a Filipínach. Cieľom bola charitatívna činnosť Cirkvi a medzináboženský dialóg v oboch krajinách. V prostredí Ázie, ktoré je charakteristické prítomnosťou mnohých kultúr a náboženstiev, sa poslanie Cirkvi ohlasovať evanjelium Ježiša Krista všetkým ľuďom konkrétne premieta do týchto dvoch cieľov.

Hlavnými momentmi apoštolskej návštevy na Srí Lanke bola kanonizácia Jozefa Vaza. „Vo svätom Jozefovi vidíme výrečný znak Božej dobroty a lásky k srílanskému ľudu. No vidíme v ňom aj výzvu vytrvať na ceste evanjelia, rásť v osobnej svätosti a svedčiť o evanjeliovej zvesti zmierenia, ktorej zasvätil svoj život," povzbudil pápež František prítomných Srílančanov. Svätý otec ďalej priblížil život veľkého misionára, ktorý na ostrov Cejlón prišiel z Indie v roku 1686 a za 25 rokov tam prakticky znovuoživil sviatostný život Cirkvi po tridsaťročnom období bez kňazov, vyhnaných holandskými kolonizátormi, ktorí boli kalvínmi. Na záver návštevy pápež zaželal krajine materiálny a duchovný rozvoj, rešpektujúci každého jednotlivca, a lietadlom sa presunul na Filipíny.

Popri islamských, budhistických a hinduistických štátoch sú Filipíny jedinou krajinou ázijského kontinentu, kde najväčší podiel veriacich tvoria práve katolíci. Ako sa už pred touto cestou vyjadril hovorca Svätej stolice páter Frederico Lombardi, pápež ide na periférium pozdraviť a povzbudiť tieto malé kresťanské komunity, ktoré sú už dlhé roky vystavené krutému prenasledovaniu a neraz sú aj cieľom teroristických útokov. Vrcholnou udalosťou pápežovej návštevy Filipín bola svätá omša zo sviatku Svätého Dieťaťa – Santo Niño – patróna Filipín, slávená v nedeľu 18. januára popoludní na otvorenom priestranstve v Parku Rizal za 7 miliónovej účasti veriacich. Ide o rekordný počet účastníkov pápežského slávenia v histórii vôbec. Práve na tomto mieste pred 20 rokmi, 15. januára 1995, slávil svätú omšu ukončenia Svetových dní mládeže sv. Ján Pavol II., vtedy za účasti vyše 4 miliónov mladých. Pápež František pred svätou omšou pozdravoval zhromaždených, prechádzajúc v otvorenom papamobile po trase dlhej 12 km. Pri Eucharistii slávenej v angličtine a latinčine koncelebrovalo so Svätým otcom dvetisíc kňazov, vrátane mnohých biskupov a kardinálov. Sväté prijímanie rozdávalo 5 tisíc kňazov a akolytov. Prvé čítanie predniesla nevidiaca dievčina, čítajúc text z Izaiáša v Braillovom písme. Spoločné modlitby boli prednášané v siedmich miestnych jazykoch. Svätý otec v homílii priblížil duchovné súvislosti tajomstva Kristovho detstva, na ktoré poukazuje národný sviatok patróna Filipín. Vyzval tiež brániť rodinu pred záludnými útokmi namierenými na jej základy.

Druhá polovica mesiaca február sa už tradične sústreďuje na sviatok Katedry svätého Petra (22. februára). Vtedy sa vo Vatikáne koná verejné Kar-

dinálske konzistórium. Je to pravidelné stretnutie pápeža Františka so svojimi najbližšími spolupracovníkmi – kardinálmi, ktorí sú v prípade konklávе voličmi nového nástupcu apoštola Petra. Pápež František v sobotu 14. februára vo vatikánskej Bazilike svätého Petra na riadnom verejnom konzistóriu menoval 20 nových kardinálov a rozhodol o kanonizáciách troch nových svätíc. Na pozvanie Svätého otca bol prítomný aj emeritný pápež Benedikt XVI. Noví kardináli celkovo zastupujú 18 krajín. Diecéza Santiago na Kapverdských ostrovoch je jednou z najstarších rímsko-katolíckych diecéz v Afrike. Vznikla v januári roku 1533. A teraz, prvýkrát od svojho založenia, dostala kardinála Mons. Arlinda Gomesa Furtada, ktorý sa v nej narodil. Pri slávnosti, ktorá sa začala slávnostným vstupom o 11.00 h, sa Svätý otec František na úvod srdečne zvítal stiskom oboch rúk s emeritným pápežom Benediktom. Pozdravný príhovor v mene nových kardinálov potom predniesol Mons. Dominique Mamberti. Svätý otec kardinálom zdôraznil najmä charakter ich poslania ako služby lásky. Ako povedal, titul kardinála nie je dekoráciou, ale vyjadruje službu zabezpečujúcu oporu a skĺbenie v živote spoločenstva veriacich. Svätý otec v homílii tieto slová sv. Pavla priamo aplikoval na poslanie kardinálov. Ich stretnutie s nástupcom svätého Petra bolo tiež pripomienkou druhého výročia, keď pápež Benedikt XVI. oznámil svoje rozhodnutie zrieknuť sa úradu 11. februára 2013.

V ten istý deň, 14. februára, Cirkev slávi sviatok svätých Cyrila a Metoda, ktorí sú hlavnými patrónmi Európy. Napriek tomu, že na Slovensku sa tento sviatok presúva na 5. júla, všeobecná Cirkev si práve v tento deň uctieva a pripomína činy týchto solúnskych bratov pre slovanskú Európu. Práve rímska Bazilika sv. Klimenta je miestom uloženia pozostatkov svätého Cyrila. Každoročnú slávnosť pripravuje jedno z pápežských slovanských kolégií sídliacich v Ríme. Tento rok ju organizovalo Pápežské chorvátske kolégium sv. Hieronyma, za účasti zástupcov viacerých slovanských národov. Svätej omši predsedal arcibiskup Záhrebu kardinál Josip Bozanić. Prítomní na záver zostúpili v procesii do podzemia baziliky a pomodlili sa na mieste pochovania sv. Cyrila. V súvislosti s liturgickým sviatkom sv. Cyrila a Metoda, patrónov Európy, sa aj v Pápežskom slovenskom kolégiu sv. Cyrila a Metoda v Ríme konala eucharistická slávnosť, ktorej predsedal miestny biskup Mons. Gino Reali, za koncelebrácie košického pomocného biskupa Mons. Stanislava Stolárika, rektora kolégia Mons. Vladimíra Stahovca, správcu Slovenskej katolíckej misie v Ríme o. Ľubomíra Majtána a troch desiatok slovenských kňazov. Svätej omše sa zúčastnila početná skupina Slovákov žijúcich v Ríme a jeho okolí, prevažne študentov.

Rodina ako základná bunka spoločnosti pozostávajúca z otca, mamy a detí, ako aj témy sexuality v spoločnosti sa stali často skloňovanými činiteľmi pred celoslovenským referendom o rodine. Do tejto iniciatívy sa zapojil aj sám najvyšší pastier. „Cirkev na Slovensku je odvážna, v tejto chvíli, v tomto čase, bojuje na obranu rodiny. Vpred a odvahu!" Toto sú slová, ktorými sa Svätý otec František prihovoril na úvod svätej omše v kaplnke Domu sv. Marty, ktorú slávil vo štvrtok 22. januára 2015 spolu s členmi Slovenskej katolíckej misie v Ríme. Slovákov v tomto smere povzbudil k odvahe. Referendum, ktoré sa na Slovensku konalo 7. februára z iniciatívy Aliancie za rodinu, nedosiahlo kvórum 50% účasti, požadované pre jeho platnosť. Všetky tri referen-

dové otázky získali vyše 90% kladných odpovedí hlasujúcich, pričom účasť na hlasovaní bola 21,4% z celkového počtu 4,41 milióna občanov oprávnených k hlasovaniu.

Do pôstneho obdobia vstúpil Svätý otec spolu s kardinálmi z Rímskej kúrie slávením liturgie Popolcovej stredy v Bazilike sv. Sabíny na Aventíne, spravovanej dominikánmi, ktorá je titulárnym chrámom slovenského kardinála Jozefa Tomka. Svätej omši predchádzala tradičná štáciová procesia z neďalekej Baziliky sv. Anzelma, patriacej benediktínom. V homílii Svätý otec poukázal na vnútorný rozmer pokánia a obrátenia, ktorý sa odráža vo vyprosovaní si daru sĺz. „Viem plakať?" položil otázku pápež František a pokračoval: „Plače pápež? Plačú kardináli? Plačú biskupi? Plači zasvätení? Plačú kňazi? Je plač v našich modlitbách?"

Slovami proroka Joela: „Obráťte sa ku mne celým svojím srdcom," Svätý otec vyzval k takému pokániu, ktoré vychádza z najintímnejšieho vnútra. Na základe Ježišových slov o pravom zmysle almužny, modlitby a pôstu hovoril o nebezpečenstve pokrytectva, ktoré kresťanovi hrozí. „Pokrytci nevedia plakať, zabudli, ako sa plače, neprosia o dar sĺz," poznamenal pápež. Citujúc slová sv. Pavla: „V Kristovom mene prosíme: 'Zmierte sa s Bohom!'" potom zdôraznil, že obrátenie nie je iba ľudským dielom. Je možné „vďaka Otcovmu milosrdenstvu, ktorý z lásky k nám neváhal obetovať svojho Syna". „Nechajme sa zmieriť s Bohom," povedal pápež František prv, než udelil prítomným kardinálom znak popola. Sám ako prvý prijal popolec od slovenského kardinála Jozefa Tomka.

„Služobníci a proroci živého Boha" – to bola téma pôstnych duchovných cvičení pre pápeža Františka a členov Rímskej kúrie, ktoré sa konali od 22. do 27. februára v Exercičnom dome Božského Majstra v mestečku Ariccia, asi 25 km od Ríma, pod vedením exercitátora otca Bruna Secondina, karmelitána. Meditácie sa začali reflexiou na tému „Vyjsť zo svojej dediny". Témy nasledujúcich meditácií boli: Cesty autentickosti, Chodníky slobody, Nechať sa prekvapovať Bohom. Počas obdobia duchovných cvičení, ktoré sú časom utiahnutia sa do ticha, sa ako zvyčajne nekonali súkromné ani osobitné audiencie. Pápež František na záver duchovných cvičení pre Rímsku kúriu slávil svätú omšu za prenasledovaných kresťanov v Sýrii, Iraku a kdekoľvek vo svete.

PÚŠŤ

Všetkých istôt sa pusť,
hovoríš mi príkro.
Vyvádzaš ma na púšť.

Priestor bez chodníkov a značiek
bez šumu lístia a riek,
len prázdne ticho …

Miesto, ktoré nie je cieľom,
prejsť ňou musíš celou,
mlčaním osamote.

Tu človek stráca zbytočnosti,
v divokej prírodnej drsnosti
dochádza k očisteniu.

Existuje len jeden chodník,
aj to ho nepozná nik,
ty sám si ním.

Len ty a ja, dvaja a sami,
postávajúc bokom od karavány
prehováraš k srdcu môjmu.

Iba od všetkého v odlúčení
kde nie len piesok sa mení
dokážem načúvať.

Marián Jaklovský

Lektor, akolyta

Peter Pasternák
Foto: internet, archív bohoslovcov

Prostredníctvom svedectva Svätého písma a tradície vieme, že od počiatku Cirkvi sa budovalo kresťanské spoločenstvo, ktoré sa schádzalo na spoločné modlitby a lámanie chleba (Sk 2,42). Toto spoločenstvo sa postupne rozrastalo a spolu so zvyšovaním počtu pokrstených sa tiež zvyšovala pestrosť chariziem, ktorými Boh obdaroval jednotlivcov v spoločenstve. Svätý apoštol Pavol píše: „...máme v jednom tele mnoho údov, ale všetky údy nekonajú tú istú činnosť..." (Rim 12,14). Teda v spoločenstve nemohol konať každý tú istú službu. Boh si v Cirkvi skrze Cirkev povolal ľudí do rôznych služieb. Tak boli postupne niektorí určení na kňazskú službu a iní zase na osobitné služby, aby pomáhali kňazom v ich spoločenstvách. Dnes tieto osobitné služby určujú biskupi podľa liturgických tradícií a pastoračných potrieb pokrstených veriacich.

Ako väčšina skutočností vo svete, aj osobitné služby v Cirkvi sa postupne vyvíjali. Fakt prenasledovania kresťanov viedol k tomu, že sa pri slávení Eucharistie v prvotných časoch ustanovil potrebný dozorca na dvere. Tento dozorca za volal ostiár. Na čítanie Písma bol ustanovený lektor, na službu pri príprave na krst bol ustanovený exorcista, pomoc diakonom pri službe oltára vykonával akolyta, krst žien a dievčat vykonávala diakonisa a charitatívnu prácu vykonávali vdovy.

V Cirkvi sa zvlášť vyvinuli štyri už spomínané služby: ostiariát, lektorát, exorcistát a akolytát. Čoskoro sa pridal stupeň subdiakonátu, ktorý prevzal čítanie listov apoštolov. Pred tieto spomínané služby bola zavedená tonzúra, ktorá znamenala zaradenie do duchovného stavu. Tieto štyri služby – ostiariát, lektorát, exorcistát a akolytát – sa nazývali nižšími svätenami. Prakticky sa udeľovali iba kandidátom kňazstva a v liturgii im prislúchali len nižšie cirkevné služby (napr. akolyta bol miništrant so sviecou). K vyšším sväteniam patrili tiež štyri stupne, a to: subdiakon, diakon, kňaz a biskup. Takýto poriadok sa používal do Druhého vatikánskeho koncilu.

Druhý vatikánsky koncil priniesol nové zmeny v liturgii. Samozrejme, zmeny sa dotkli aj oblasti liturgických služieb, ktoré dostali nový praktický význam. Pápež Pavol VI. vydal v roku 1972 Apoštolský list Ministeria quaedam. Tento Apoštolský list bol vydaný práve v duchu Druhého vatikánskeho koncilu. Listom zrušil pojem nižších svätení: zrušil tonzúru, ostiariát, exorcistát a aj subdiakonát. Ponechal iba úrad lektora a akolytu, ktorý vyhradil mužom, a umožnil ich zveriť aj laikom, takže už nie sú vyhradené iba pre kandidátov kňazstva. Ustanovil tiež, že do klerického stavu sa vstupuje prijatím posvätného rádu diakonátu.

Služba lektora

Lektor je ustanovený na to, aby v liturgickom zhromaždení čítal Božie slovo, okrem evanjelia. Všetky úlohy lektora, ako aj akolytu, sú uvedené vo Všeobecných smerniciach Rímskeho misála. Pokúsim sa o krátky a stručný náčrt služby lektora.

Pri svätej omši, ak nie je prítomný diakon, lektor, oblečený do schváleného rúcha, môže niesť v sprievode evanjeliár. V sprievode kráča pred kňazom. Keď príde k oltáru, hlboko sa pokloní, pristúpi k oltáru a položí naň

evanjeliár. Čítania pred evanjeliom číta pri ambone a ak nie je prítomný žalmista, môže predniesť žalm. Ak nie je prítomný diakon, lektor môže od ambony prečítať spoločné modlitby veriacich (prosby). Ak sa počas slávenia Eucharistie nespievajú príslušné piesne, lektor môže vo vhodnom čase predniesť text príslušných spevov z misála.

Lektor by mal pomáhať pri usporiadaní liturgie slova, to znamená pred začiatkom liturgického slávenia skontrolovať, či je všetko pripravené pre čítanie Božieho slova (napr. správne označenie v lekcionári). Lektor sa má postarať aj o prípravu veriacich, ktorí čítavajú príležitostne pri liturgických úkonoch, a nie sú na to liturgicky ustanovení. Vždy by si mal overiť ich prítomnosť a pripravenosť pred začiatkom liturgického slávenia. Lektor má stále spolupracovať s celebrantom, ako aj s diakonom a ďalšími osobami, ktoré zodpovedajú za slávenie Liturgie slova. V neprítomnosti kňaza alebo diakona by mal viesť Liturgiu hodín, v súlade so stanovenými normami.

Napokon to najdôležitejšie. Lektor by si mal stále uvedomovať, aký úrad prijal a všemožne a účinne sa usilovať zo dňa na deň stále viac, plnšie a živšie milovať Sväté písmo, a stále hlbšie ho poznávať, hlavne prostredníctvom rozjímania. Tým sa stáva dokonalejším učeníkom Pána.

Služba akolytu

Akolyta je ustanovený, aby slúžil pri oltári a pomáhal kňazovi i diakonovi. Má na starosti hlavne prípravu oltára a posvätných nádob a ak je to naozaj potrebné, aj vysluhovanie Eucharistie v mimoriadnom prípade (napr. prinášanie Eucharistie chorým).

Úlohy, ktoré môže vykonávať akolyta, sú rozličného druhu a môže sa stať, že mnohé z nich treba vykonať v tom istom čase. Preto by ich mal rozdeliť medzi viacerých. Ak je prítomný iba jeden akolyta, on by mal vykonávať významnejšie úlohy a ostatné úlohy má rozdeliť medzi viacerých posluhujúcich. Ďalšou úlohou akolytu je tiež starať sa o formáciu tých, čo slúžia pri oltári.

Keď sa ide k oltáru, môže niesť kríž. Keď príde k oltáru, kríž postaví pri oltári alebo ho odloží na dôstojné miesto. Potom zaujme svoje miesto v presbytériu. Počas celej bohoslužby má byť akolyta nablízku kňazovi alebo diakonovi, aby mu podal knihu a pomáhal mu pri ostatných úkonoch. Po skončení modlitby veriacich, ak nie je prítomný diakon, prinesie a pripraví nádoby na oltár. Potom, ak treba, pomáha kňazovi pri prijímaní darov ľudu a – podľa okolností – prinesie k oltáru chlieb a víno, a podá ich kňazovi. Ak sa používa kadidlo, podá ho kňazovi a pomáha mu pri okiadzaní obetných darov, kríža a oltára. Potom incenzuje (okiadza) kňaza a ľud. Akolyta, ak je nutné, môže pomáhať kňazovi aj pri rozdávaní prijímania ľudu. Ak sa prijímanie dáva pod obidvoma spôsobmi a diakon nie je prítomný, on podáva prijímajúcim kalich alebo, ak sa prijímanie dáva namáčaním hostie, drží kalich. Po prijímaní pomáha kňazovi alebo diakonovi pri čistení a usporiadaní posvätných nádob. Ak nie je prítomný diakon, akolyta odnesie posvätné nádoby na stolík, tam ich očistí zvyčajným spôsobom a usporiada.

Čo sa týka Eucharistie, akolyta môže pomáhať rozdávať sväté prijímanie, môže priniesť sväté prijímanie tým, ktorí sa nemôžu zúčastniť eucharistickej slávnosti, a môže vyložiť a uschovať Sviatosť oltárnu počas adorácie, avšak bez udelenia požehnania.

Akolyta by sa mal naučiť všetko, čo sa týka verejných bohoslužieb a mal by sa usilovať pochopiť ich vnútorný a duchovný zmysel. Tak má denne možnosť obetovať sa Bohu. Akolyta má byť svojou vážnosťou a dôstojným správaním príkladom všetkým vo svätom chráme. Má sa tiež vyznačovať hlbokou úctou k Eucharistii, ktorá sa rozvíja aktívnou účasťou na slávení liturgie a pravidelnou eucharistickou adoráciou. Medzi základné ľudské charakterové vlastnosti akolytu patria ochota poslúžiť a schopnosť komunikovať a s úprimnou láskou milovať najmä starých, opustených, slabých a chorých.

Onedlho novokňazi

Zhováral sa: Dominik Adamčík
Foto: archív diakonov

Všetci ste prešli formáciou seminára, prežili ste radostné i ťažšie chvíle. Ako by ste zhodnotili roky v seminári? Akú zmenu ste zaznamenali od svojho príchodu až doteraz? Čo Vám to dalo, prípadne vzalo?

Martin Tuleja (Ražňany)

Pred očami mám ešte chvíľu, keď som počul Božie volanie a rozhodol sa to volanie nasledovať a podať si prihlášku do kňazského seminára. Už od začiatku ma sprevádzali slová, ktoré Boh povedal Jeremiášovi: *„Nehovor: ‚Mladučký som,‘ lebo pôjdeš všade, kam ťa pošlem.“ (Jer 1,7a).* Keď som to urobil a prijali ma, cítil som v sebe veľkú radosť a veľký pokoj, čo si myslím, že je dosť podstatné. Počas formácie by si to mal v sebe každý chrániť a s takou výzbrojou vykročiť aj do kňazstva. Keď chcem hodnotiť dni formácie, ktoré som prežil počas necelých 7 rokov, musím si položiť otázku, či tento Boží pokoj a radosť prebývajú v mojom srdci aj teraz. Po prvých dňoch v seminári a na fakulte som začal objavovať, čo je to za život. Prvé dva roky neboli ľahké a hlavne škola mi robila veľké problémy. Dodnes si pamätám, keď som ukončil prvý semester, ako som Bohu ďakoval a vravel mu, ako veľmi ma musí milovať, keď som to zvládol. Po druhom ročníku som nastúpil na pastoračný ročník. 13 mesiacov strávených v centre pre mládež v Příchoviciach (ČR). Nezabudnuteľné chvíle, ale aj veľká skúsenosť. Na konci roka ma čakalo spolu s dvoma miliónmi mladých ľudí stretnutie so Sv. otcom v Madride (opis toho by bol na dlho). Stretnutie, ktoré posilnilo vo mne tú prvotnú radosť a pokoj z povolania a dodalo síl vykročiť ďalej. Vrátiť sa naspäť do školy a seminára bolo náročné, ale čas zbehol veľmi rýchlo a bol tu čas pred diakonskou vysviackou. Asi v treťom ročníku som dostal otázku od jedného kňaza, prečo som ešte neodišiel zo seminára. Jediná odpoveď na to bola a stále je, že vyššia Moc si stráži to povolanie, ktoré vložila do môjho srdca.

A keby som mal zhodnotiť, čo mi seminár vzal, tak je to iba to, čo povolaniu bránilo. No nie je všetkému koniec. Po diakonskej vysviacke 13. júna 2014 sa začala nová etapa môjho života. Deň vysviacky bol nádherný a nezabudnuteľný. Pri vysviacke som sa cítil tak maličký, ale plný pokoja a radosti z veľkého daru a služby, do ktorej ma Boh povolal. V ten deň sme dostali aj farnosť, kde teraz vykonávame svoju diakonskú prax, pre mňa je to Snina- farnosť Povýšenia sv. kríža, a som veľmi rád, že tam začínam svoju službu. Moje povolanie sa zrodilo v malej dedinke Uzovský Šalgov, z ktorej pochádzam a ktorá patrí do farnosti Ražňany. Po kňazskej vysviacke, ktorú prijmem, ak Pán Boh dá, 13. júna tohto roku v Košiciach, moje prvé kroky povedú práve domov, aby som pri primičnej svätej omši 14. júna ďakoval spolu so svojimi rodákmi za dar povolania. Lebo práve v tomto farskom spoločenstve sa zrodilo moje povolanie. Chcem poďakovať každému, kto ma akýmkoľvek spôsobom sprevádza na tejto ceste. Nech Vás dobrý Boh odmení a nech Vás žehná. Modlím sa aj ja za Vás. A prosím aj Vás o modlitbu za mňa. Potrebujem ju.

Tomáš Belá (Dolinka)

Každý príbeh bohoslovca je jedinečný a neopakovateľný. Keď som prichádzal do seminára, obdržal som mnoho dobrých rád od skúsených kňazov, ktorých sa snažím doteraz držať.

Počas rokov v seminári človek postupne dozrieva aj duchovne, ale najmä ľudsky, veď raz bude poslaný k ľuďom, aby im slúžil. Ak by som mal zhodnotiť svoj život v seminári, musím povedať, že bol „iný" ako život ostatných vysokoškolákov, ale predsa nie nudný, ako si to možno niektorí myslia. Prežil som aj veľmi pekné chvíle a rovnako boli aj chvíle ťažké, ale nakoniec som vždy pochopil hlbokú pravdu: „Boh chráni svojho pomazaného." Chcel by som sa poďakovať svojmu duchovnému vodcovi a spovedníkovi o. Imrichovi Degrovi, ktorý ma celý tento čas sprevádzal radami a modlitbou, nemôžem zabudnúť na môjho principála, otca Jozefa Paráka, u ktorého som sa vždy cítil ako doma, a v neposlednom rade aj za otcovský prístup našich predstavených. V Košiciach som spoznal aj Spoločenstvo sv. Michala archanjela a jednotliví členovia sú pre mňa veľkou oporou. V tomto čase som na diakonskej praxi v Košiciach poverený službou vo Farnosti Dómu sv. Alžbety pre maďarských veriacich, pod ochranným krídlom pána vikára Zoltána Pásztora.

Čas sa kráti a prichádza chvíľa veľkého začiatku, keď naplno budem môcť spolu so svojimi spolubratmi začať pracovať pre Božie kráľovstvo. Hovorím o začiatku, pretože kňazská vysviacka nie je cieľom, cieľom ostáva pre každého Otcov dom.

Pánu Bohu som veľmi vďačný za to, že som sa v kňazskom seminári mohol 6 rokov formovať a pripravovať na kňazské povolanie. Udelenie ministéria lektorátu a akolytátu, požehnanie a obliečka reverendy a diakonské svätenie – to boli pre mňa zvlášť hlboké okamihy. Rozhodnutie pre cestu diecézneho kňazstva mi Pán každým rokom v seminári potvrdzoval, upevňoval a prehlboval. V spolupráci s duchovným vodcom som stále zreteľnejšie rozpoznával spôsob, akým budem žiť diecézne kňazstvo. Otcovi Dušanovi Škurlovi ďakujem za všetky duchovné rozhovory, ktorými ma povzbudzoval vytrvať na začatej ceste a nepremárniť čas v seminári. Neľutujem ani jednu sekundu strávenú v kaplnke. Rovnako sa teším tomu nespočítateľnému množstvu strán, ktoré som tu stihol naštudovať. Ďakujem Bohu aj za mojich bratov bohoslovcov, medzi ktorými som našiel veľké vzory hodné nasledovania (napr. v mariánskej úcte). Najnáročnejším bol pre mňa letný semester v druhom ročníku, keď sme pripravovali Deň otvorených dverí, po ktorom o 2 dni nasledovala štátnica z filozofie. Seminár ma obohatil po každej stránke. Verím, že naň budem ešte dlho spomínať.

Martin Lučko (Košice - Juh)

Michal Škulka (Trebišov)

Spomínam si na množstvo krásnych i radostných chvíľ a zážitkov, ale aj na bolesti a pády, trápenia a krízy. To všetko so sebou priniesol čas strávený v seminári. Bol to pre mňa čas, keď som sa učil prichádzať za Pánom v každej životnej situácii, či som bol smutný alebo radostný, ustarostený alebo unavený; čas, kedy som sa mu zdôveroval so svojimi túžbami a nádejami, radosťami i trápeniami, so svojimi omylmi i so svojou vďačnosťou, a zároveň čas, keď som našiel pokoj, radosť a posilu.

Roky formácie som teda vnímal ako čas, kedy som mal možnosť prehlbovať svoj vzťah s Bohom. Veď budovať osobný vzťah s Bohom je úlohou každého, kto sa pripravuje na kňazstvo. Pápež Benedikt XVI. to opísal takto: *„Najdôležitejšou vecou na ceste ku kňazstvu i počas celého kňazského života je osobný vzťah s Bohom v Ježišovi Kristovi. Kňaz je Božím poslom medzi ľuďmi. Preto je také dôležité, aby sa naučil žiť v neustálom kontakte s Bohom. Zmyslom našej modlitby je cvičiť sa v udržiavaní tohto kontaktu."* Počas týchto rokov som sa snažil nadobudnúť hlbší vzťah s Bohom, pričom som mnohokrát pocítil Jeho úžasný dotyk. Tu som sa naučil viac dôverovať Bohu, ako sa spoliehať len na vlastné sily. A toto môžem považovať za najväčšiu zmenu, ktorú som zažil počas formácie v seminári. V minulosti som totiž mal problémy s modlitbou, osobným vzťahom s Bohom a s dôverovaním mu. Jednoducho som sa spoliehal iba na seba a na svoje schopnosti. Roky formácie sa tak pre mňa stali časom, kedy som si uvedomil, že bez osobnej modlitby a dôvery Bohu sa nedá napredovať vo viere.

V seminári som sa zároveň naučil, že človek na svojej ceste za Bohom nemôže kráčať sám. Je tu potreba spoločenstva, priateľov, ktorým dôveruje a môže sa na nich kedykoľvek spoľahnúť. Som veľmi vďačný, že v seminári som našiel zopár takýchto ľudí, ktorí ma obohatili svojou ľudskosťou, duchovným životom a ochotou kedykoľvek pomôcť, a ktorých považujem za skutočných bratov a priateľov.

V čase, keď píšem tieto riadky, mi utkvel zrak na slovách 142. žalmu: *„Pane, vyveď ma zo žalára, aby som tvoje meno mohol velebiť."* Spätne ďakujem Pánovi, že ma vyviedol z môjho žalára spoliehania sa na seba samého a z plytkého vzťahu s Ním, a že môžem aj naďalej napredovať na ceste velebenia môjho Boha.

Blažej Revický (Lúčka - Potoky)

Tie roky v seminári hodnotím celkovo pozitívne. Tak ako sú v živote chvíle pekné, tak sú aj chvíle ťažké a podobne to bolo aj v seminári. Ale aj to ťažké vnímam ako potrebné. A chcem ešte dodať, že ubehli veľmi rýchlo.

A čo sa zmenilo? Pribral som zopár kíl :). V seminári začal proces sebapoznávania, ktorý by nikdy nemal skončiť, pretože sa meníme. Alebo, lepšie povedané, Boh mi postupne odhaľoval môj život kúsok po kúsku.

Čo sa týka poslednej otázky, seminár mi dal mnoho a mnoho mi aj vzal, mnoho nepotrebných vecí :), za čo som vďačný. Veci, o ktorých som si myslel, že sa bez nich nedá žiť. A pritom v živote stačí tak málo. Na zmysluplný život stačí Boh, a to vôbec nie je málo, ale všetko.

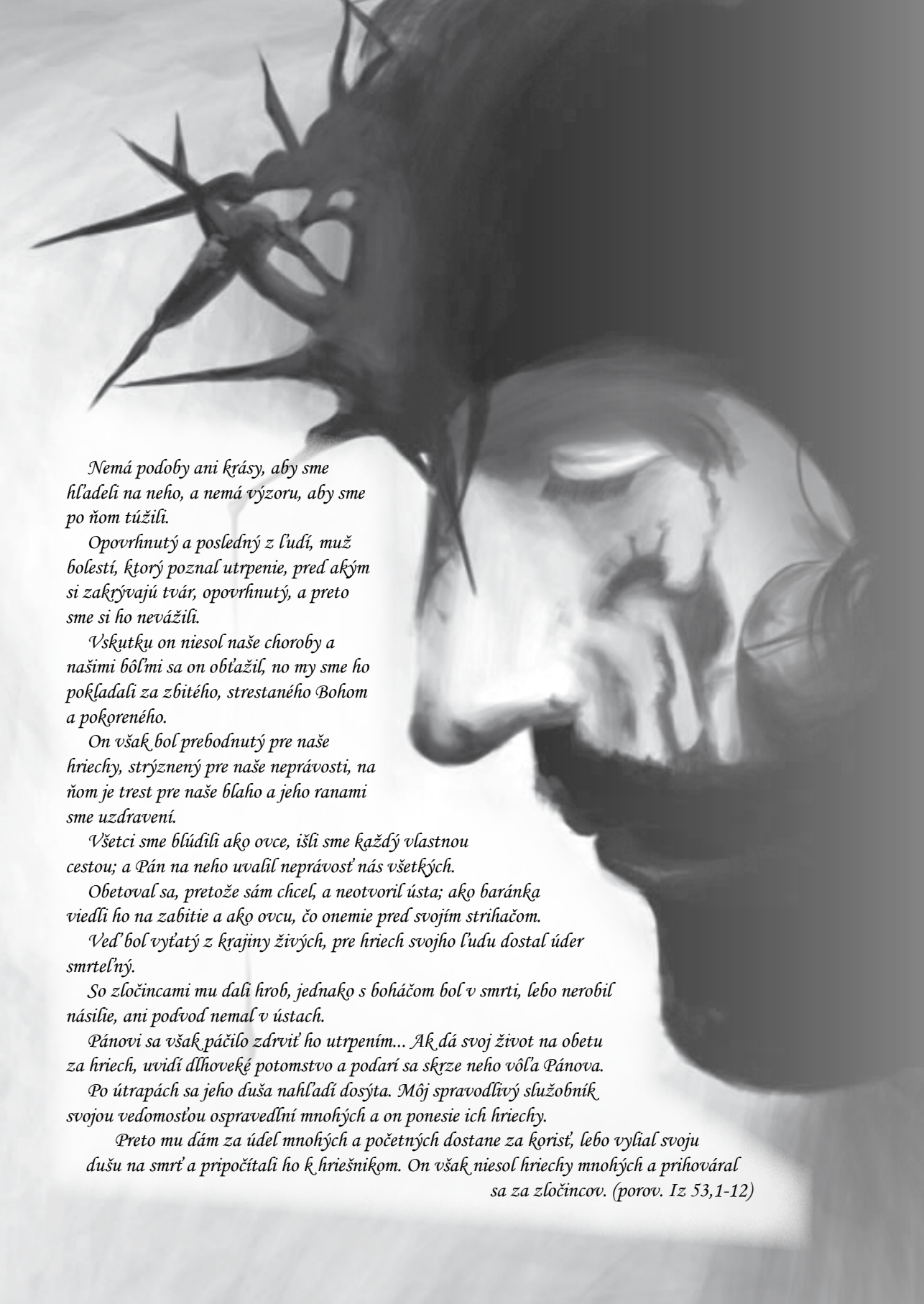

Nemá podoby ani krásy, aby sme hľadeli na neho, a nemá výzoru, aby sme po ňom túžili.

Opovrhnutý a posledný z ľudí, muž bolestí, ktorý poznal utrpenie, pred akým si zakrývajú tvár, opovrhnutý, a preto sme si ho nevážili.

Vskutku on niesol naše choroby a našimi bôľmi sa on obťažil, no my sme ho pokladali za zbitého, strestaného Bohom a pokoreného.

On však bol prebodnutý pre naše hriechy, strýznený pre naše neprávosti, na ňom je trest pre naše blaho a jeho ranami sme uzdravení.

Všetci sme blúdili ako ovce, išli sme každý vlastnou cestou; a Pán na neho uvalil neprávosť nás všetkých.

Obetoval sa, pretože sám chcel, a neotvoril ústa; ako baránka viedli ho na zabitie a ako ovcu, čo onemie pred svojím strihačom.

Veď bol vyťatý z krajiny živých, pre hriech svojho ľudu dostal úder smrteľný.

So zločincami mu dali hrob, jednako s boháčom bol v smrti, lebo nerobil násilie, ani podvod nemal v ústach.

Pánovi sa však páčilo zdrviť ho utrpením... Ak dá svoj život na obetu za hriech, uvidí dlhoveké potomstvo a podarí sa skrze neho vôľa Pánova.

Po útrapách sa jeho duša nahľadí dosýta. Môj spravodlivý služobník svojou vedomosťou ospravedlní mnohých a on ponesie ich hriechy.

Preto mu dám za údel mnohých a početných dostane za korisť, lebo vylial svoju dušu na smrť a pripočítali ho k hriešnikom. On však niesol hriechy mnohých a prihováral sa za zločincov. (porov. Iz 53,1-12)

Pesach - Ako slávil Veľkú noc Ježiš?

Peter Pasternák
foto: Internet

Veľká noc (Pesach), Turíce (Šávúót) a Sviatok stánkov (Sukkót) patria medzi tri najobľúbenejšie sviatky Židov. Týmito tromi sviatkami si Židia pripomínali tri každoročné príležitosti, keď putovali do Jeruzalema v období, keď hlavnú úlohu v ich živote zohrával chrám. Avšak sviatok Pesach (Pascha/prechod) je najväčší židovský sviatok, ktorým si židovský národ pripomína odchod z Egypta pod vedením Mojžiša a oslavuje prechod od otroctva k slobode.

Veľká noc (Pesach), Turíce (Šávúót) a Sviatok stánkov (Sukkót) patria medzi tri najobľúbenejšie sviatky Židov. Týmito tromi sviatkami si Židia pripomínali tri každoročné príležitosti, keď putovali do Jeruzalema v období, keď hlavnú úlohu v ich živote zohrával chrám. Avšak sviatok Pesach (Pascha/prechod) je najväčší židovský sviatok, ktorým si židovský národ pripomína odchod z Egypta pod vedením Mojžiša a oslavuje prechod od otroctva k slobode.

Sviatok Veľkej noci sa slávil spolu so sviatkom Nekvasených chlebov. Tieto sviatky však nemali rovnakú povahu. Veľká noc je nočným sviatkom, ktorý sa slávil na prelome 14. a 15. nísána (nísán je siedmy mesiac v židovskom kalendári a v našom kalendári pripadá na mesiace marec až apríl), a bol to sviatok, keď sa zabíjal jednoročný baránok. Sviatok Nekvasených chlebov – maccót sa slávil nasledujúcich sedem dní od 15. do 21./22. nísána a pripomínal sa ním začiatok žatvy, keď sa priniesol prvý snop. Pre tento sviatok je typické jedenie nekvaseného chleba.

Pôvodne bol tento sviatok sviatkom pastierov, ktorí na jar obetovali mladé zviera ako obetu za plodnosť stáda. Tento sviatok určoval počiatok jarného premiestňovania sa so stádom. Samotné slávenie sviatku zdôrazňovalo charakter sviatku nomádov (kočovných pastierov), t.j. jedenie pečeného mäsa rukami, horkých púštnych bylín; v prepásanom šate a so sandálmi na nohách; s palicou v ruke, čo označovalo pripravenosť na pochod. V tomto ponímaní je sviatok Paschy starší ako udalosť východu Izraelitov z Egypta. Božím zásahom do dejín Izraelitov sa dôvod slávenia tohto sviatku zmenil. Už to nie je obyčajný sviatok nomádov, ale významný sviatok národa, ktorý si Boh vyvolil a zachránil.

Rabínska tradícia zaradila noc, v ktorú sa slávi židovská večera, medzi štyri veľké noci v dejinách izraelského národa. Prvou nocou je tá, keď sa Boh rozhodol stvoriť svet. Druhá noc je tá, keď sa Boh zjavil Abrahámovi a žiadal ho, aby obetoval svojho syna Izáka. Preto veľkonočná obeta je spomienkou aj na Abrahámovu poslušnosť a Božiu záchranu Izáka. Tretia noc je spomienkou na vyslobodenie z Egypta. Napokon štvrtá noc je noc Mesiáša, ktorá má ešte len prísť. Nastane vtedy, keď príde plnosť časov. Je to noc, keď príde Mesi-

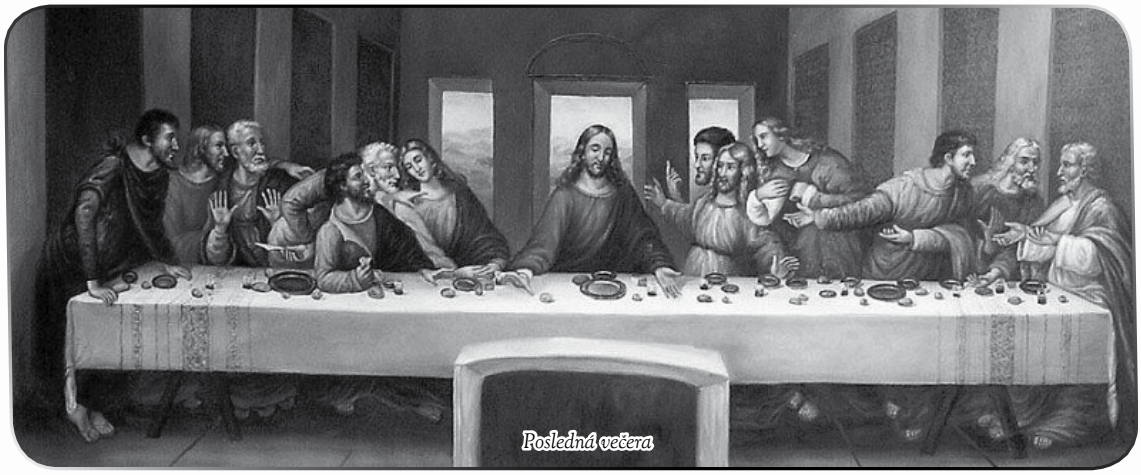

Posledná večera

áš a bude pastierom svojho stáda.

Slávenie sviatku Pesach je opísané už v knihe Exodus (Ex 12, 23-27). Pripomína udalosť, keď Boh trestal egyptský národ anjelom smrti, ktorý prechádzal a hubil prvorodených. Zároveň obišiel domy Izraelitov, ktoré boli poznačené baránkovou krvou. Tak ušetril a zachránil izraelských prvorodených. Sviatok Paschy je teda sviatkom oslobodenia Božieho ľudu, ktorého činiteľom je samotný Boh – Jahve. Na znak úcty sa Židia pred týmto sviatkom postia. Iný názov pre sviatok je Korban Pesach, ktorý zvýrazňuje obeť veľkonočného Baránka (Ex 12, 3-7).

Oslava Paschy je spojená s prinášaním obety v chráme. Nie je to len krásna spomienka. Pre Izraelitov sa stáva Exodus skutočnosťou, aktualizuje sa práve v tejto chvíli. Preto je Pascha slávnosťou najväčšej radosti. Obeta v jeruzalemskom chráme začínala popoludní okolo 15. hodiny zabíjaním baránkov, celkovo na trikrát. Zabité baránky sa hneď brali do vlastných domov. Keď boli zabíjané baránky v chráme, ich krv sa vylievala na oltár. Krv bola symbolom života, preto prinášala odpustenie: „Krv sprostredkuje zmierenie, lebo v nej je život." (Lv 17,11). Krv baránka pripomína Izraelitom aj to, že sú navzájom bratmi, lebo jedia spoločne baránka, ktorého krv obetovali Bohu. V predvečer slávenia Paschy sa spálilo z domu všetko kvasené – hames, pretože nasledujúcich 8 dní sa konzumovalo iba nekvasené jedlo.

Najvýznamnejším dňom slávenia je prvý večer, kedy sa koná séder (v preklade to znamená „poriadok"). Názov je odrazom toho, že stolovanie počas večere má svoj poriadok a poradie. Večer 15. nísána sa rodina zíde okolo stola na slávenie. Túto večeru slávilo spoločne najmenej desať osôb. Základom séderu je biblické nariadenie učiť deti o význame oslobodenia Izraela z egyptského otroctva. Otec rodiny číta hagadu (liturgický text slávenia Veľkej noci). Počas tejto noci najmladší syn kladie otcovi štyri otázky:

1. Prečo je táto noc iná od ostatných nocí?
2. Prečo inokedy jeme kvasený chlieb alebo nekvasený, ale dnes iba nekvasený chlieb?
3. Prečo inokedy jeme rastliny rôznych druhov a dnes iba horké byliny?
4. Prečo inokedy jeme po sediačky alebo opretí o lakeť a dnes iba opretí o lakeť?

Oslava má podobu účasti na symbolickom jedle, ktorého každý jednotlivý chod pripomína jeden aspekt vyslobodenia. Pre Židov jedlo nie je len formou prijatia potravy, ale náboženskou udalosťou. Je podielom na tom, čo Boh daroval človeku pre život, a vytvára spoločenstvo medzi tými, ktorí spoločne stolujú. Jedlá sú položené na krásne zdobenom séderovom tanieri. Patria k nim tri maccót – nekvasené chleby, ktoré sa volajú Kohen, Levi a Izrael. Tieto chleby pripomínajú trojité rozdelenie izraelského ľudu a Abraháma, ktorý prikázal Sáre vziať tri miery múky a pripraviť jedlo pre troch návštevníkov. Prvé dva chleby sa konzumujú počas sedenia a tretí sa odloží na záver. Ďalej sú to horké byliny (márór), ktoré majú pripomínať skúsenosti z otroctva v Egypte; sladká nátierka (charóset) z mandlí, jabĺk a vína predstavuje maltu, z ktorej v Egypte za čias otroctva stavali, a symbolizuje útrapy otroctva aj sladkosť vykúpenia a slobody. Miska slanej vody predstavuje slzy otrokov a namáča sa do nej petržlen. Pečená kosť pripomína jahňa z Pesachu a pečené vajce pripomína obetu, ktorá sa vo sviatok prináša do chrá-

mu s pesachovým jahňaťom, pričom posledné dve položky sa nejedia, ale nechávajú sa na séderovom tanieri. Od rabínskych čias je tiež zvykom vypiť počas séderu štyri čaše vína, ktoré reprezentujú štyri stupne vykúpenia od Exodu po príchod Vykupiteľa v budúcnosti. Pri prvom pohári sa recituje modlitba požehnania. Pri druhom sa číta už spomenutá hagada, pri treťom sa vysloví modlitba zvolávajúca požehnanie a pri štvrtom sa recitujú žalmy chválospevu (Ž 113-118). Na záver séderu sa je tretí nekvasený chlieb, ktorý bol odložený na tento účel, aby v človeku ostala chuť sláveného sviatku.

Veľká noc je v prvom rade spomienkou na vyslobodenie z Egypta a sprítomňuje túto udalosť v komunite, ktorá sviatok slávi. Je aj predobrazom slobody, ktorú človek dosiahne po smrti. Pitie vína pripomína raj. Rabíni boli presvedčení, že keď praotec Noe vysadil vinicu, použil vinič, ktorý vody potopy vyplavili z rajskej záhrady. Víno je nápojom Mesiáša na základe textu Gn 49,11:„K viniču priväzuje svoje oslíča a k vzácnej réve mláďa svojej oslice. Vo víne perie odev a v hroznovej krvi svoj plášť.“ V synagóge sa číta Pieseň piesní, lebo iba Boh, ktorý vyslobodzuje človeka z otroctva, spôsobuje, že človek je schopný čistej lásky, ako ju predstavuje táto kniha. V rabínskej tradícii je láska medzi mužom a ženou obrazom lásky Boha a izraelského národa.

Do tohto slávnostného dňa vstupuje osoba Ježiša Krista. Už nie ako pripomienka Jahveho činu, ale ako uskutočnenie najväčšieho Božieho zásahu v dejinách. Boh sám sa stáva obetovaným Baránkom. Obeť tisícov baránkov, každoročne zabíjaných v chráme, sa nahrádza dokonalou obetou Božieho Syna Ježiša Krista.

Dnes sa dá veľmi ťažko zrekonštruovať Posledná večera. A keďže evanjelisti nespomínajú dôležité elementy veľkonočnej večere (horké byliny, nekvasený chlieb...), nemôžeme s úplnou istotou povedať, či išlo vyslovene o slávnosť Paschy, alebo len o židovskú zvyčajnú slávnostnú hostinu. Novozákonné správy nie sú však historickými správami, ale zameriavajú sa na zvýraznenie prvkov, ktoré odrážali liturgické slávenia prvých spoločenstiev. Avšak, nie je to tak dôležité, pretože v štruktúre židovských slávností niet väčších rozdielov a môžeme konštatovať, že Posledná večera Ježiša s učeníkmi mala svoje miesto v atmosfére a období sviatku Paschy.

Kristova veľkonočná večera nesie v sebe dedičstvo židovskej domácej liturgie a úžasnú atmosféru Exodu – oslobodenia z egyptského otroctva. Štúdovaním tohto židovského dedičstva môžeme oveľa hlbšie preniknúť do slávenia Eucharistie, do jej jazyka, symbolov, gest a modlitieb, pretože zo židovskej tradície čerpá aj naša kresťanská tradícia.

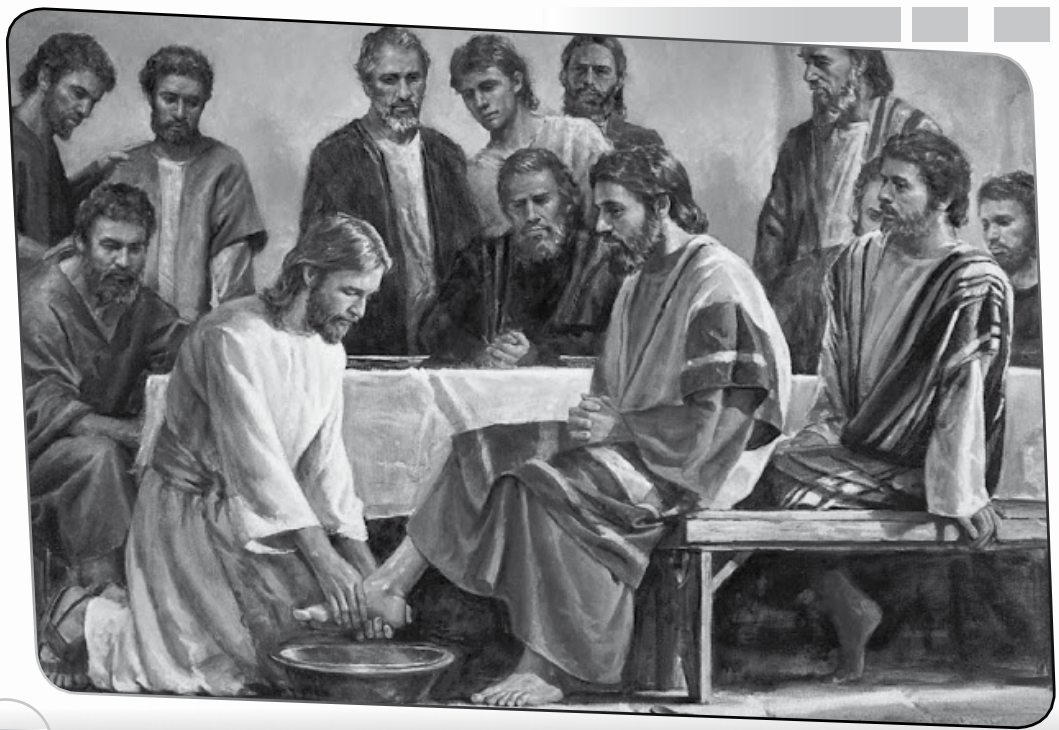

Predvečer Pašií

Marián Jaklovský
foto: Internet, BibleWorks

Na Veľký piatok počúvame v liturgii správu o Ježišom umučení podľa Jánovho evanjelia. Na Kvetnú nedeľu sa zasa striedajú „synoptici" – teda Matúš, Marek a Lukáš – v trojročnom cykle. Tento rok, počas tzv. „cyklu B", sme si vypočuli pašie podľa Markovho evanjelia. Skúsme sa vrátiť k tomuto textu a všimnúť si niektoré detaily. Možno nám pomôžu lepšie pochopiť nielen hĺbku „deja", ale aj prispejú ku „kvalitnejšiemu" prežívaniu tajomstva Veľkej noci.

Udalosti v Betánii (14,1-11)

Veľkňazi a zákonníci (verš 1) zohrávajú v Ježišovom procese významnú rolu. Veľkňazi ako Ježišovi nepriatelia sú na scéne až v kontexte jeho smrti, no zákonníci sú jeho nepriateľmi od začiatku evanjelia. Teda u Marka vinu za Ježišovu smrť nesú vodcovia ľudu, nie sám národ.

Úvodné detaily poukazujú na paradoxné počínanie veľkňazov a zákonníkov. Tí, ktorí rozhodovali o národe, sa teraz národa boja. Tí, ktorí mali byť verejnými predstaviteľmi a zárukou čestného konania, hľadajú, ako Ježiša úskokom zabiť. Tí, ktorí nechceli, aby sa zatknutie udialo počas sviatkov, musia prijať fakt, že sa udialo v prvý deň sviatku.

Béda Ctihodný poukazuje na to, že kňazi, ktorí si mali pripraviť obety pre Paschu, očistiť múry chrámu, vyzametať podlahy, poumývať posvätné nádoby a očistiť sa podľa rituálov Zákona, aby boli hodní jesť veľkonočného baránka, práve tí sa schádzajú a hľadajú spôsob, ako zabiť Pána.

Alabastrová nádobka (v. 3) bola nádoba na olej bez vrchnáka. K jej otvoreniu bolo potrebné odlomiť hornú časť – jej úzke zakončenie. Žena pomazala Ježišovi hlavu, čo je symbolom kráľovského, kňazského a prorockého úradu. Ale Ježiš vysvetľuje tento skutok v zmysle svojho pohrebu. Spoločenstvu Židov, ktoré sedelo pri stole, neunikol prorocký význam jej konania. Jasne pochopili jeho zmysel. Hlavu pomazávali iba význačným osobnostiam, ako napr. kráľom, prorokom a kňazom. Povýšenie, ktorým neznáma žena počastovala Ježiša, neostalo bez zúrivosti zhromaždených hostí.

Suma tristo denárov (v. 5) znamenala ročnú mzdu kvalifikovaného robotníka. Jeden denár bol zvyčajnou mzdou robotníka vo vinici za deň práce. Udalosť v Betánii pre-

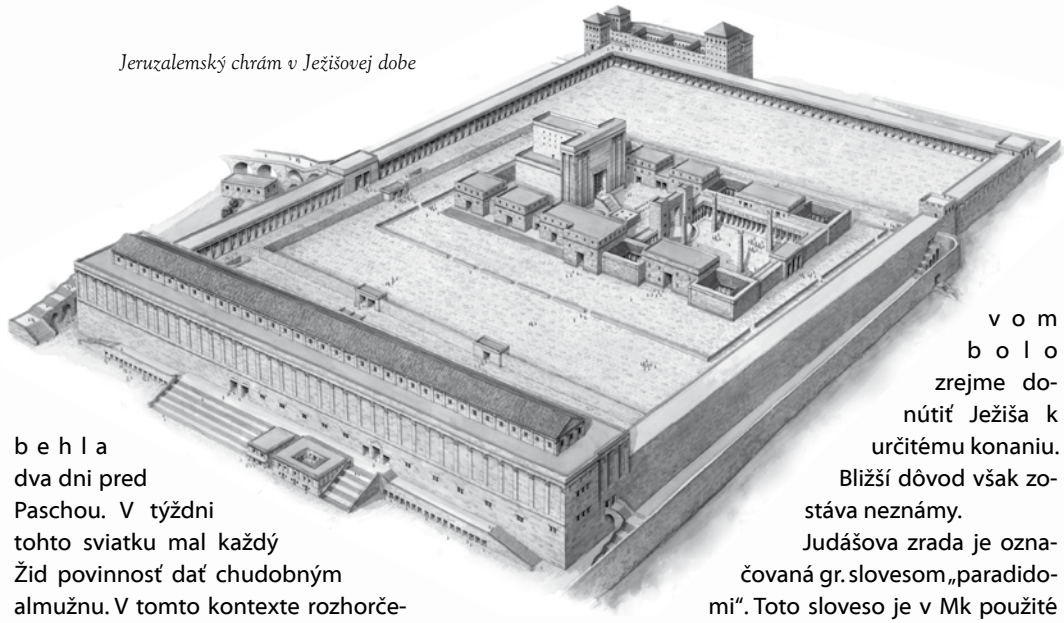

Jeruzalemský chrám v Ježišovej dobe

behla dva dni pred Paschou. V týždni tohto sviatku mal každý Žid povinnosť dať chudobným almužnu. V tomto kontexte rozhorčenie prítomných nad premárneným olejom dáva jasnejší zmysel.

Motív peňazí (v. 11) je mostom medzi opisom pomazania Ježiša v Betánii a zradou Judáša. Béda komentuje, že mnohí sa dnes pohoršujú nad zločinom Judáša, lebo za peniaze predal Pána a Majstra. Práve tí však konajú podobne. Veď keď vyslovujú za odmenu falošné svedectvo proti niekomu, je jasné, že popierajú pravdu za peniaze. Predávajú teda Boha za peniaze.

Pascha bol čas, keď si Izraeliti pripomínali, ako ich Boh zachránil pred Egypťanmi, ktorí ich chceli zabiť. Stáva sa však pre Judáša vhodným momentom, aby zabil Božieho Syna. Ježiš sa tak symbolicky stáva veľkonočným baránkom, ktorého zabijú v predvečer Paschy.

Judáš a jeho zrada

V Markovom evanjeliu (Mk) nemáme naznačenú motiváciu ani dôvod zrady. Spomínajú sa peniaze, je však málo pravdepodobné, že boli pohnútkou k vydaniu Ježiša. Judáš prichádza za veľkňazmi, dohovára spôsob a nakoniec mu sľúbia finančnú odmenu. Veľkňazi hľadajú vhodný moment zbaviť sa Ježiša, Judáš im ho z istých dôvodov chce vydať. Mk nehovorí o tom, že by Judáš chcel zbohatnúť na Ježišovej zrade. Judášovým motívom bolo zrejme donútiť Ježiša k určitému konaniu. Bližší dôvod však zostáva neznámy.

Judášova zrada je označovaná gr. slovesom „paradidomi". Toto sloveso je v Mk použité niekoľkokrát. Nevzťahuje sa na zradu, ale na odovzdanie do rúk vrchnosti, jeho vydanie napospas. Podľa Mk Judáš spúšťa celý proces vydávania Ježiša do právomocí človeka. Najprv do rúk ozbrojencov, synedria, potom Piláta, popravnej čaty a nakoniec Jozefa z Arimatey. Aj keď Judáš nie je zbavený viny, vydanie Ježiša sa nemôže vnímať ako zrada. Ježišova smrť tak podľa Mk kopíruje proroctvo z Iz 53,6.12. Božia vec je tak zverená do rúk ľuďom, ktorí sa nevedomky podieľajú na vykonávaní Božej vôle.

Podľa bádateľov došlo k zrade Judášovým sklamaním z duchovného uskutočňovania Božieho kráľovstva. Judáš ako jediný negalilejský učeník a zástupca judského ľudu mohol očakávať odstránenie rímskej nadvlády a nadobudnutie politickej nezávislosti Izraela. Avšak, sú to len hypotézy, skutočný dôvod zrady nepoznáme.

Posledná večera (Mk 14,12-26)

Paschálna večera sa jedla v kruhu rodiny alebo najbližších priateľov. Učeníci, vidiac v Ježišovi hlavu spoločenstva, prichádzajú k nemu ako k otcovi, ktorý vydával príkazy súvisiace s prípravou večere. V meste majú stretnúť človeka nesúceho džbán vody. Nie je to náhodné stretnutie, Ježiš ho predvída. Nosenie vody v džbánoch bolo prácou

žien, muži zvyčajne nosili vodu v kožených vakoch.

Gr. termín „katalima" (v. 14) označuje miestnosť, „dočasný príbytok", „hostinec", „útulok". Keďže Jeruzalem bol jediným legálnym miestom slávenia Paschy, obyvatelia mesta boli povinní poskytnúť pútnikom voľné miesto na slávenie Paschy, bez nároku na akúkoľvek odmenu. Jedinou povinnosťou pútnikov bolo nechať hospodárovi domu kožu baránka.

„Keď boli za stolom" (v. 18) – doslovne, keď ležali pri stole, gr. „anakeimenon". Židia počas slávenia veľkých sviatkov podľa starovekého antického zvyku pri jedle ležali, opierajúc sa o lakeť.

„Jeden z vás, ktorý je so mnou, ma vydá." Predpoveď zrady pripomína slová Ž 41,10: „Dokonca i môj priateľ, ktorému som dôveroval a ktorý jedával môj chlieb, zdvihol proti mne pätu." V starovekom svete bolo spoločné stolovanie prejavom vzájomnej dôvery. Zradca má účasť na spoločnom stole, čím je zosilnená Judášova tragédia. Pri paschálnej večeri otec rodiny mohol vložiť do misy s ovocím niekoľko horkých bylín a podať ich jednému z prítomných. Bolo to gesto priazne. V tomto prípade formulácia: „...ktorý si so mnou namáča do misky," (v. 20) zdôrazňuje účasť Judáša na večeri. Je to metaforický spôsob vyjadrenia jednoty.

Slovo „beda" je časté v proroctvách súdu, čím sa rozvíja motív Ježiša ako trpiaceho proroka. Ježiš povedal beda nad človekom, ktorý ho zradí, a nad jeho skutkom. Origenes vysvetľuje, že Judáš sa slobodne rozhodol zradiť Ježiša. Zloba Judáša sa ukazuje v tom, že najprv ochutnal soľ a chlieb pri stole s Ježišom a potom ho zradil. Slovo beda, ktoré Ježiš vyslovuje, sa nehovorí len Judášovi, ale všetkým, ktorí zradia Krista a stanú sa sluhami diabla. Každý učeník sa pýtal sám seba, akým spôsobom mohol zradiť Pána.

Ježišov odchod na Olivovú horu (v. 26) sa v kontexte 2 Sam 15 chápe ako paralela s útekom Dávida z Jeruzalema. Olivová hora je súčasťou vyvýšeniny východne od Jeruzalema nad údolím Cedronu, smerom k Betánii a Jerichu. Veľká časť západnej strany (úbočia) je porastená olivovníkmi. Na severe tejto vyvýšeniny je vrch Skopos a nižšie svahy sa nazývajú Getsemani. Miesto je vzdialené 0,5 km od východných múrov Jeruzalema. Názov Getsemani je odvodený z aramejčiny a znamená „lis na olej" alebo „olivové údolie".

Predpoveď rozpŕchnutia a zapretia (Mk 14,27-31)

„Udriem pastiera a ovce sa rozpŕchnu" (v. 27) je citáciou hebrejského textu Zach 13,7. V tomto proroctve Boh ako podmet dopúšťa smrť pastiera Izraela, ktorá spôsobí rozutekanie sa stáda, čiže neverných a slabých Izraelitov, skrze ktoré sa majú spamätať a navrátiť k pravej viere. Tento obraz Izraela úplne korešponduje so situáciou učeníkov v čase umučenia Ježiša. Rozpŕchnutie stáda je predzvesťou úteku učeníkov. Odvolávaním sa na Zach 13,7 sú zajatie, ukrižovanie a útek učeníkov predstavené ako Bohom predvídané udalosti, ktoré sa dejú v súlade s jeho vôľou, čo zodpovedá Markovej teológii.

Ježišov výrok: „Predídem vás do Galiley," (v. 28) vyjadruje nádej v zmŕtvychvstanie a má hlboké teologické vyjadrenie medzi udalosťami umučenia. Skupina učeníkov sa nanovo zhromaždí okolo Zmŕtvychvstalého, podobne ako počas jeho

verejného účinkovania. Ježiš sa stáva vzorom a sprievodcom na neľahkej ceste jeho nasledovania. Táto predpoveď Ježišovho návratu do Galiley po zmŕtvychvstaní dáva chápaniu textu nový rozmer. Odpadnutie a rozpŕchnutie tak symbolizujú stav učeníkov rozpŕchnutých po Galilei pred príchodom Ježiša. Nové rozpŕchnutie je tak predpokladom nového zhromaždenia učeníkov v Galilei.

Kristus, uvažuje sv. Augustín, poznal Petra dokonale. Peter sa ešte dobre nepoznal v čase, keď sľuboval, že pôjde za Kristom až na smrť (v. 29). Ešte totiž nechápal svoju ľudskú slabosť. Sv. Augustín to pripodobňuje obrazu chorého a lekára. Chorý nevidí, aké sú problémy v jeho vnútri, lekár pozná oveľa lepšie, čo sa tam deje. Peter bol sám chorý a Pán bol lekár.

Spev kohúta (v. 30) bol možno vtedajším populárnym spôsobom vyjadrenia veľmi skorej rannej hodiny. Prvý spev kohúta označoval tretiu hodinu ráno. Druhý spev bol spätý s východom slnka.

Markov opis (v. 31) graduje v predstavení Petra, ktorý vidí jedine seba a úplne odmieta možnosť, že by zaprel Ježiša. Je odhodlaný zniesť smrť za vernosť, len aby ho nezaprel. Je zaujímavé, že Ježiš vôbec nereaguje na tieto Petrove slová a postoj učeníkov.

Modlitba v Getsemani (Mk 14,32-42)

Spomedzi učeníkov si Ježiš vyberá troch (v. 33), ktorým sa zverí so svojím utrpením. Práve títo traja – Peter, Jakub a Ján – majú byť svedkami nasledujúcich udalostí. Boli aj svedkami vzkriesenia Jairovej dcéry (porov. Mk 5,35-43) a Ježišovho premenenia (porov. Mk 9,2-8). Teraz sú títo traja učeníci priamymi svedkami Ježišovej úzkosti a strachu. Ako vtedy im bolo dané vidieť Ježiša v jeho Božej sláve, teraz majú byť schopní pozerať sa na jeho ľudskú prirodzenosť v najväčšej slabosti a nepochybovať o jeho božstve.

„Hlboko je zarmútená moja duša" (v. 34) – gr. termín „perilupos", vyjadrujúci hlboké zarmútenie, sa nachádza v Ž 42 a 43, v ktorých spravodlivý vo svojom ťažkom rozpoložení túži po Božej blízkosti a úplne dôveruje Bohu. Za autora týchto žalmov sa pokladá Dávid. Ježiš je tak interpretovaný ako trpiaci Mesiáš prechádzajúci smrteľnou úzkosťou, podobne ako kráľ Dávid bol vystavený úzkosti v momente svojho prenasledovania a pobytu v púšti. Táto paralela je o to silnejšia, ak si

súčasná Olivová záhrada
(skoro 2 000 rokov staré olivovníky)

uvedomíme, že keď Ježiš a Dávid opúšťali Jeruzalem, išli tým istým smerom.

Béda si všíma kontrast medzi Ježišom a Petrom. Kristus cíti strach. Peter strach nemá. Peter vraví: „Aj keby som mal spolu s tebou zomrieť, nezapriem ťa." Ježiš hovorí: „Zarmútená je moja duša až na smrť." Peter, pretože je človek, nepozná silu smrti. Ježiš ako Boh, ktorý prijal telo, poukazuje na slabosť tela. Je to psychický stav človeka, v ktorom Kristus trpí. On zobral na seba ľudskú úzkosť, jeho božskosť však nemôže byť zmenená duševnými stavmi.

Ježišova prosba o „odvrátenie kalicha" (v. 36) stojí v priamom protiklade so sebavedomým prehlásením učeníkov, ktorí chcú piť z kalicha. Pitie z kalicha je dobrovoľnou činnosťou človeka, o ktorej si človek myslí, že nad ňou vládne. V skutočnosti však víno v kalichu preberá vládu nad človekom. Z tohto pohľadu sa Ježišova prosba vzťahuje na to, čo musí vypiť, t.j. umučenie a smrť. Obraz kalicha bol známy zo SZ ako symbol lásky, potešenia, posilnenia alebo Božieho požehnania. No v tomto kontexte je lepšie chápať ho ako symbol Božieho súdu nad hriechom. Ježišov obraz kalicha ako symbolu jeho utrpenia a smrti tak nadobúda v kontexte proroctiev Iz, Jer a Ez špecifický význam: jeho utrpenie bude znamenať, že ponesie na sebe následky Božieho hnevu za hriechy ľudstva. Ježiš však napriek presvedčeniu o Božej všemohúcnosti túži naplniť nie svoju, ale Božiu vôľu. Prosba tak prechádza do úplného odovzdania sa do Božej vôle.

Zatknutie Ježiša (Mk 14,43-52)

Béda Ctihodný si všíma Pánovu znášanlivosť, keď ho Judáš pozdravil bozkom. Je to znak nebojácnej a odpornej bezočivosti, že Judáš volá Krista učiteľom a dáva bozk tomu, koho zrádza. No zostalo v ňom aj niečo z učeníka, pretože Ježiša neodovzdáva zástupu nehanebne, ale znakom bozku. Judáš nielen napĺňa predpoveď, ale mení bozk – prejav intímneho vzťahu – na nástroj zrady. Judáš, potom ako zohral svoju úlohu, v Mk navždy zmizne zo scény.

(spracované podľa komentára k Novému zákonu: Marek. Dobrá kniha 2013, s. 787-862.)

Kostol Všetkých národov, známy aj ako Kostol Utrpenia

Pašie podľa Marka

Marián Jaklovský
foto: Internet, BibleWorks

Podľa Tradície miesto Ježišovej agónie (Kostol Utrpenia)

Proces s Ježišom a Petrovo zapretie (Mk 14,53-72)

Termín dvor, gr. „aulé" (v. 54), predstavoval otvorené nádvorie, obkolesené domami alebo múrom. Niekedy sa tento termín vzťahoval aj na celý komplex budov a mohol znamenať palácový komplex veľkňaza.

Veľrada, gr. „synedrion" alebo hebr. „sanhedrin" (v. 55), bola rada, ktorá vznikla počas vládnutia Rimanov v Palestíne. Existovali dve časti: malý a veľký sanhedrin. Malý mal 23 členov a veľký 71. Sanhedrin spomínaný v Mk bol pravdepodobne veľký sanhedrin, tj. 71- členný, pretože Mk vymenúva veľkňazov, starších a zákonníkov. Je ťažké usúdiť, ako sa zhromažďovala veľrada v 1. storočí po Kr. No v 2. storočí po Kr. sa v traktáte mišny Sanhedrin nachádza zmienka, že zhromaždenia Sanhedrinu boli zakázané počas sviatkov a soboty, vrátane vigílie a takisto v noci. Ak toto pravidlo existovalo už v 1. storočí po Kr., potom zasadnutie veľrady bolo neplatné.

Jednou z podmienok židovského procesu bolo vypočúvanie minimálne dvoch svedkov, ktorých výpovede museli byť v čo najvyššej miere zhodné. Táto požiadavka musela byť naplnená, aby bolo možné uznať niekoho za vinného z priestupku, ktorý sa trestal smrťou. Vypočúvanie svedkov (v. 56) komplikuje celú situáciu, pretože ich výpovede sa nezhodovali, čo znemožňovalo vynesenie výroku. Ten bol podmienený minimálne dvomi zhodnými obvineniami. Krivé svedectvo bolo zakázané a zákonom sankcionované. V tradícii Izraela, ak svedok krivo vypovedal, mal na neho padnúť trest, ktorý by padol na obžalovaného, ak by bol usvedčený. Týmto opatrením sa predchádzalo falošným obvineniam. Marek nespomína, že by svedkovia boli nejakým spôsobom potrestaní za svoje krivé výpovede. To poukazuje na nedodržiavanie Tóry tými, ktorí mali byť zárukou jej dodržiavania. Keďže jednotliví svedkovia pozmenili Ježišove slová (v. 59), ich výpovede neboli zhodné, preto podľa židovského zákona mal byť obvinený prepustený. Obvinenia falošných svedkov neprniesli požadovaný výsledok, preto do procesu zasahuje veľkňaz (v. 60). Svojimi otázkami sa usiluje prelomiť mŕtvu fázu procesu. Ježišovo mlčanie (v. 61) je prejavom odmietnutia účasti na nespravodlivom procese alebo je to forma sebaobrany. Z pohľadu Starého zákona (SZ) je tak Ježišovo mlčanie v súlade s predpoveďami. Tak sa napĺňajú Písma.

Odpoveď: „Ja som," gr. „ego eimi" (v. 62), ktorá môže znamenať jednoducho kladnú odpoveď na predchádzajúcu otázku, mohla poslucháčom známym Septuagintu (oficiálny preklad židovskej hebrejskej Biblie do gréčtiny) pripomenúť Božie výroky, keď ľuďom zjavuje svoje meno (napr. Ex 3,14). Touto formuláciou Ježiš potvrdzuje, že je Mesiáš, syn Požehnaného. S týmito slovami sa stretávame v Ex 3,12-14, kde je „Ja som" použité ako zjavenie Božieho mena.

Veľkňaz interpretuje Ježišovu odpoveď ako rúhanie a na znak protestu si roztrhuje šaty (v. 63). Bol to úkon, ktorý predpisoval Zákon a trak-

tát Sanhedrin určuje sudcovi roztrhnúť si šaty pri vynášaní rozsudku nad rúhaním sa Bohu. To bolo postačujúce, aby veľrada mohla ukončiť vypočúvanie. Biblický motív roztrhnutia šiat vyjadruje rituálne gesto smútku zo strany niekoho blízkeho, ľútosť nad hriechmi, strachu alebo znepokojenia či hnevu. Priestupok rúhania podliehal trestu smrti ukameňovaním.

Ján Zlatoústy vysvetľuje, že Marek veľmi detailne opisuje slabosť apoštola Petra a fakt, že bol vyľakaný na smrť. Mohli by sme byť udivení, že Marek nezakryl vinu svojho učiteľa, ale odovzdal ju oveľa jasnejším spôsobom než iní evanjelisti. Možno to urobil práve preto, že bol Petrovým žiakom. Podľa Euzébia, Marek píše všetko z Petrovho rozprávania a učenia. Peter tak ukázal svoje skutky a vystavil sa verejne so svojimi previneniami, o ktorých by sme sa inak nedozvedeli. Pravdivosť informácií sa dokazuje práve rozprávaním o negatívnom správaní Petra, vyvoleného medzi všetkými apoštolmi.

Petrove slová vyznievajú ako vyjadrenie zmätku a vystrašenia (v. 68). Môžeme tu vidieť Markovu gradáciu v Petrovom správaní v scéne zapretia. Prvou etapou je predstierané nepochopenie. Peter sa chcel vyhnúť nepríjemnému výsluchu, preto popiera a uteká na predný dvor. Stupňovanie v Petrovom správaní vrcholí, keď Peter preklína a prisahá (v. 71), že nemá nijaké prepojenie s Ježišom. Peter dokonca ani nevysloví meno Ježiš. Pohŕdavo ho nazýva „ten človek". Marek veľmi zreteľne vyjadruje impulzívnosť Petrovej povahy. Na jednej strane jeho dušovanie, že Ježiša nikdy neopustí, a na druhej strane silne emotívne gesto a plač (v. 72), keď si uvedomil svoju vinu.

Pilát odsudzuje Ježiša (Mk 15,1-15)

Slovo „hneď" (v. 1), gr. „kai euthus" a jeho variant „eutheos", sa v Mk nachádzajú 47-krát, zatiaľ čo v ostatných evanjeliách iba zriedkavo. Preto sa stáva charakteristikou Markovho naratívneho štýlu. Pomocou tohto spojenia Marek spája daný verš s predchádzajúcim odsekom a, na druhej strane, oddeľuje od seba jednotlivé udalosti. Takto vytvára naratívny tlak, ktorý spôsobuje, že čitateľ má dojem, akoby udalosti, ktoré v skutočnosti nemuseli nasledovať hneď po sebe, nasledovali veľmi rýchlo jedna za druhou. V 15,1 je tento výraz použitý poslednýkrát. Od tejto chvíle udalosti nenasledujú hneď jedna po druhej. Marek akoby úmyselne spomaľoval dej a nútil čitateľa meditovať nad poslednými chvíľami Ježišovho života.

Odviesť Žida Pilátovi ako pohanovi znamenalo pre Ježiša vrchol potupy. Vydanie Ježiša Pilátovi potvrdzuje skutočnosť, že veľrada v tom období nemala právo vyniesť rozsudok smrti a vykonať popravu. Preto bolo nevyhnutné do proce-

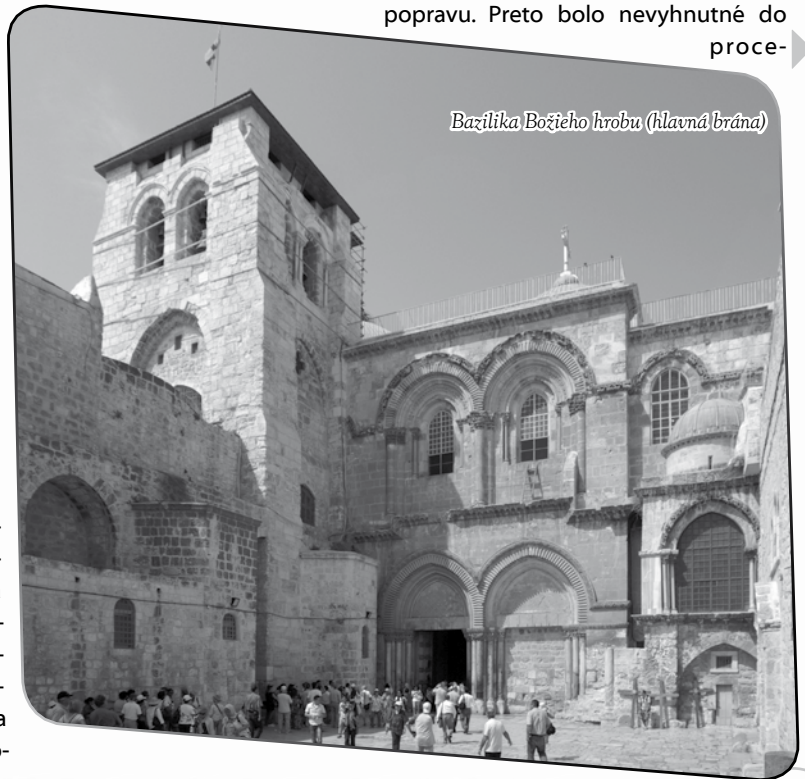

Bazilika Božieho hrobu (hlavná brána)

Pilátom, ako ho podáva Mk, korešponduje s mlčaním Pánovho služobníka z Iz 53.

Trojitá štruktúra Pilátových otázok (v. 9) a reakcií davu pomáha polarizovať zúčastnené strany: Pilát, ktorý odsúdil Ježiša, vychádza ako jeho obhajca, zatiaľ čo židovský ľud, sprvu nezúčastnený, je vykreslený ako Ježišov najväčší nepriateľ, ktorý fanaticky žiada jeho ukrižovanie. Pilátova otázka: „Chcete, aby som vám prepustil židovského kráľa?“ komunikuje Pilátovo očakávanie, že ľud si zvolí Ježiša. Otázka vyjadruje Pilátovo podozrenie, že obvinenia zo strany židovských predstaviteľov sa nemusia celkom zakladať na pravde.

su zainteresovať Piláta ako predstaviteľa rímskej moci, ktorý mal tzv. „potestas“ alebo „ius gladi“ (právo meča) – právo vykonať trest smrti. Na rozdiel od židovských predstaviteľov, ktorí označujú Ježiša za „kráľa Izraela“, Pilát používa oslovenie „židovský kráľ“ (v.2). Pilátova forma zdôrazňuje politicko-náboženské pochopenie Ježišovej záležitosti – Ježiš je kráľ Židov ako národa či etnika v rámci rímskeho impéria. Vyjadrenie židovských predstaviteľov zas podčiarkuje náboženský aspekt židovského národa – Izrael ako vyvolený Boží ľud. Predstaviteľa rímskej okupačnej moci nezaujíma Ježišov náboženský mesiášsky nárok – Mesiáš ako Bohom prisľúbený záchranca vyvoleného ľudu. Zaujíma ho, ako sa to prejaví v politickej rovine: Mesiáš, kráľ, ktorý môže zvrhnúť rímsku okupačnú moc a narušiť mier (Pax Romana) a celistvosť ríše. Najrozšírenejšia židovská predstava o Mesiášovi v Ježišovej dobe zahŕňala oslobodenie od rímskej nadvlády formou ozbrojeného povstania či vzbury.

Ježišovo mlčanie (v. 4) si Pilát nevie vysvetliť. Vladár sa čudoval, lebo buď očakával obhajobu zo strany Ježiša, alebo bol prekvapený opovážlivosťou človeka zo spodných vrstiev spoločnosti, ktorý neodpovedal na otázky vysokopostaveného vladára. Ježišovo mlčanie pred veľkňazom aj

Pilátova otázka: „Čo teda mám urobiť so židovským kráľom?“ len zdanlivo predstiera iné možnosti Ježišovho osudu ako ukrižovanie. Ak si ľud vyžiada prepustenie Barabáša, pre Ježiša ako Žida obvineného zo vzbury nebola v justičnom systéme Rímskej ríše nijaká iná možnosť ako ukrižovanie. Ukrižovanie bolo štandardným rímskym trestom pre rebelov a povstalcov z podrobených oblastí ako Palestína. Bol to nesmierne krutý spôsob popravy, vyhradený pre najťažších zločincov a otrokov.

Pilátovým prvoradým cieľom je vyhovieť zástupu (v. 15) – urobiť politicky výhodné rozhodnutie pred spravodlivým vyriešením procesu. Snaží sa teda predísť nepokojom v Jeruzaleme, nie rozhodnúť, či Ježiš je vinný, alebo nie je. Mohol Pilát neprijať obvinenie veľkňazov bez toho, aby sa nezahanbil pred Rímom? V tejto politickej intrige Pilát nemá na výber. Aj keby nebol úplne presvedčený o Ježišovej vine, musí ho odsúdiť.

Bičovanie je trest, ktorý sa podľa rímskeho práva vykonával na otrokoch alebo obyvateľoch rímskych provincií. Bič pozostával z kožených remienkov, do ktorých boli vpletené kúsky kostí či olova. Bičovanie, spolu s ďalšími ponižujúci-

Kalvária - miesto ukrižovania (Bazilika Božieho hrobu)

mi úkonmi ako posmievanie, predchádzalo vykonaniu rozsudku. Ich účelom bolo ponížiť odsúdeného a oslabiť ho, aby sa urýchlila jeho smrť na kríži. Horná hranica počtu úderov nebola stanovená, takže už táto krutá predohra sa veľakrát skončila smrťou odsúdenca.

Hrdinovia zodpovední za Ježišovu smrť

Najprv (14,1-21) má čitateľ dojem, že hlavnú zodpovednosť za Ježišovo vydanie na smrť nesie Judáš. Tento jednostranný pohľad sa od 14,43 radikálne mení. V prvom rade tu vystupujú učeníci, ktorí opúšťajú Ježiša a zapierajú ho. Učeníci Ježiša nevydávajú priamo, ale svojím útekom dovolia, aby padol do rúk hriešnikov. Ďalšou skupinou sú vojaci, ktorí vykonávajú rozkaz. Nasledujúce ohnivko v reťazi mali v rukách židovskí predstavitelia. Ich nočné zasadanie bolo prvým formálnym krokom k Ježišovej smrti. Zmanipulovaný proces, falošné obvinenia a nakoniec gesto roztrhnutia šiat naplnili Ježišovu predpoveď z 10,33. Ďalším článkom v tomto procese bol Pilát. Do vypočúvania pred Pilátom autor vložil príbeh o Barabášovi. V tomto momente vystupuje na scénu kolektívny hrdina – ľud.

V posledných momentoch Ježišovho života tak Marek prináša na scénu prakticky všetkých hrdinov, ktorí vystupovali v evanjeliu – učeníkov, predstaviteľov národa, rímske autority, dav, vojakov a okolostojacich. Nepriamo kladie otázku, ako by sa vyvíjal dej, keby jeden z týchto hrdinov odmietol vydať Ježiša. Z tohto pohľadu bol pre vydanie Ježiša na smrť potrebný každý jeden hrdina. Každý prispel svojím podielom. Vinní nie sú len Judáš či veľkňazi, ale všetci. Úlohou tejto naratívnej dynamiky je, predovšetkým, vtiahnuť čitateľa do deja, aby sa sám identifikoval s niektorou postavou zodpovednou za Ježišovu smrť. Núti tak čitateľa uvedomiť si komplexnosť vydania Ježiša na smrť a svoju zodpovednosť.

Ponižovanie Ježiša (Mk 15,16-20)

Purpurový odev (v. 17) bol znakom bohatstva, luxusu a postavenia. Purpurový plášť bol aj znakom kráľovskej hodnosti. Ježiš je týmto úkonom ponižovaný a vysmievaný ako karikatúra pozemského kráľa. Motívom konania vojakov ako Nežidov mohlo byť aj zosmiešnenie židovského národa a demonštrácia jeho porobenia: „Aha, Židia, takto vyzerá váš kráľ!“ Nasadením tŕňovej koruny vojaci pokračujú v ponižovaní Ježiša. Koruna, podobne ako purpurový plášť, bola symbolom kráľovskej hodnosti. Zvolanie: „Buď pozdravený, židovský kráľ!“ (v. 18) zámerne pripomína známy lat. pozdrav cisárovi: „Ave Caesar!“ (Buď pozdravený cisár!). Vojaci takto pokračujú v ponižovaní Ježiša.

Kľakanie a klaňanie sa sú pocty, ktoré patria kráľovi. Miešanie kráľovských pôct na jednej strane (purpurový plášť, kľakanie, klaňanie sa) a ponižujúcich aktivít (bitie, pľutie, posmievanie) na druhej strane prehlbuje výsmech a poníženie Ježiša, a tým dovršuje parodovanie Ježiša ako kráľa (v. 19). Béda Ctihodný sa snaží nájsť duchovný a ukrytý zmysel opisovanej state. Vojaci istotne chceli ponížiť Ježiša, keď sa mu posmievali ako kráľovi. Preto ho vyzliekli z jeho šiat a obliekli do purpuru, lebo tak zvykli chodievať starovekí králi. Potom ho adorovali, ako keby bol kráľ. Vojaci však nevedeli, čo robia, ale pre nás, ktorí veríme, dáva-

jú tieto udalosti iný zmysel a odkrývajú tajomstvá.

Cesta na Golgotu (Mk 15,21-24)

Rímski vojaci mali právo prinútiť okoloidúceho Žida, aby pomohol odsúdencovi niesť kríž. Dôvodom bola s najväčšou pravdepodobnosťou Ježišova vyčerpanosť v dôsledku bičovania, keďže odsúdenec bežne musel sám niesť kríž, resp. brvno. Išlo iba o priečne brvno, tzv. „patibulum", ktoré si odsúdenec niesol sám na miesto popravy. Tam bol ukotvený stĺp – zvislé brvno (staticulum) – na ktorý sa upevnilo priečne brvno.

Golgota je gr. prepis aram. slova lebka (v. 22). Podľa všetkých evanjelistov je Golgota miestom ukrižovania Ježiša. Podľa opisu sa nachádzala neďaleko Jeruzalema, mimo hradieb a v blízkosti cesty. Tesne po Ježišovej smrti dal kráľ Herodes Agrippa I. postaviť tzv. tretie hradby, a tým sa tradičné miesto ukrižovania – Chrám Božieho hrobu – dostalo za hradby, do mesta. Názov Lebka môže znamenať, že: a) išlo o popravisko; b) niekedy tam vykopali kosti, vrátane lebiek; c) samotné miesto malo tvar lebky – oblý pahorok, vystupujúci z okolitého prostredia.

Na kríži a pod krížom (Mk 15,25-41)

Ukrižovanie bol nesmierne krutý spôsob popravy, vyhradený pre najťažších zločincov a otrokov. Odsúdenému priviazali alebo pribili ruky v oblasti zápästia na priečne brvno. Na zvislom tráme bol umiestnený kus dreva, tzv. „sedile" – sedadlo, na ktorom obeť sedela. Hlavnou úlohou sedadla bolo niesť váhu tela, zabrániť rýchlej smrti, a tým predĺžiť utrpenie. Nohy boli pokrčené a priviazané alebo pribité na zvislé brvno. Smrť odsúdeného nastala po dlhom trápení, zväčša kombináciou viacerých faktorov, ako vykrvácanie, udusenie a kŕče. Ukrižovaný nezomrel rýchlo, niekedy sa trápil na kríži aj niekoľko dní. Potvrdzuje to aj Pilátovo udivenie, keď mu oznámili, že Ježiš bol mŕtvy už večer toho istého dňa.

Nápis, lat. „titulus" (v. 26), spomínajú všetci evanjelisti. Bola to pravdepodobne drevená tabuľka, pribitá na zvislé brvno nad hlavou odsúdenca. Nápis oznamoval verejnosti a okoloidúcim vinu odsúdeného. Účelom nápisu, ako aj verejného charakteru popravy, bolo odradiť verejnosť od podobných činov. Nápis INRI, ktorý sa často vyskytuje na dnešných kópiách krížov, je skratkou lat. „Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum" – Ježiš Nazaretský, Kráľ židovský.

„Eloi, Eloi, lema sabachtami" (v. 32) je aramejský text Ž 22,2. Augustín zdôrazňuje dôležitosť tohto mesiášskeho žalmu, ktorému predchádza plné zosobnenie Ježiša s ľudským

Boží hrob (Bazilika Božieho hrobu)

utrpením až po konečnú agóniu a smrť. Kristus prijal za svoj jazyk ľudskej slabosti, berie si na seba hlas žalmistu a jeho dokonalá ľudskosť prosí o život. Jeho absolútna identifikácia s ľudskou slabosťou sa prejavuje v jeho samote. Ambróz vidí ďalší aspekt Ježišových slov. Ježiš váha ako človek, ktorý je zmietaný samotou. Nie je zasiahnutá jeho moc, neváha božská prirodzenosť. Jeho duša je zmätená, lebo prijal ľudskú slabosť. Práve preto, že prijal dušu, prijal aj vášne duše. Veď preto, že bol Boh, nemohol byť zmätený a zomrieť. On rozpráva ako človek, nesie so sebou strach každého človeka, lebo človek si myslí, že keď sa nachádza v nebezpečenstvách, Boh ho opustil. Kristus ako človek je zmätený a rozrušený, ako človek plače, ako človek je ukrižovaný.

Charakteristika Ježišových posledných chvíľ je krátka a zhustená. Vo väčšine prípadov bolo umieranie ukrižovaného pomalé so striedavými fázami vedomia a bezvedomia. Oproti bežnému umieraniu na kríži si Ježiš zachová vedomie až do konca, umiera relatívne rýchlo a po hlasnom výkriku (v. 37).

Snímanie z kríža (Mk 15,42-47)

Prípravný deň (v. 42) je deň pred sobotou alebo sviatkom, keď sa v židovských domácnostiach muselo všetko pripraviť na sviatok (napr. jedlo), aby sviatočný odpočinok nebol rušený. Podľa všetkých evanjelistov bol Ježiš ukrižovaný, zomrel a bol pochovaný v prípravný deň – deň pred sobotou, čiže v piatok.

Jozef z Arimatey bol popredný člen veľrady. Motív jeho konania je nejasný. Na jednej strane Mk prezentuje rozhodnutie veľrady vydať Ježiša Pilátovi ako jednomyseľné a všetkých členov. Potom Jozef z Arimatey buď nesúhlasil s rozsudkom (tj. rozhodnutie nebolo jednomyseľné), alebo nebol na zasadaní prítomný (tj. nezasadala celá veľrada). Je tiež možné, že oľutoval svoje predchádzajúce rozhodnutie odsúdiť Ježiša. Pravdepodobnejšie je, že výraz „celá veľrada" je zveličenie.

Hoci Jozef bol členom veľrady, audiencia u Piláta nebola samozrejmosťou. Takisto mu hrozilo podozrenie, že ho Pilát bude považovať za skrytého Ježišovho sympatizanta. Ukrižovaní boli vystavení na kríži aj niekoľko dní po smrti, aby pôsobili ako odstrašujúci príklad pre ostatných. Potom boli ich telesné pozostatky, väčšinou znetvorené divou zverou a vtáctvom, spravidla hodené do hromadného hrobu bez riadneho pohrebu. Vzhľadom na tieto okolnosti vyžiadanie Ježišovho tela nebolo jednoduchou záležitosťou. Podľa Dt 21,22-23 mŕtve telo nesmie zostať visieť, ale ešte v ten deň musí byť pochované, aby sa nepoškvrnila krajina, keďže visiaci na dreve je prekliaty. Toto bolo pravdepodobne hlavným motívom konania Jozefa z Arimatey ako pravoverného Žida.

(spracované podľa komentára k Novému zákonu: Marek. Dobrá kniha 2013, s. 863-948.)

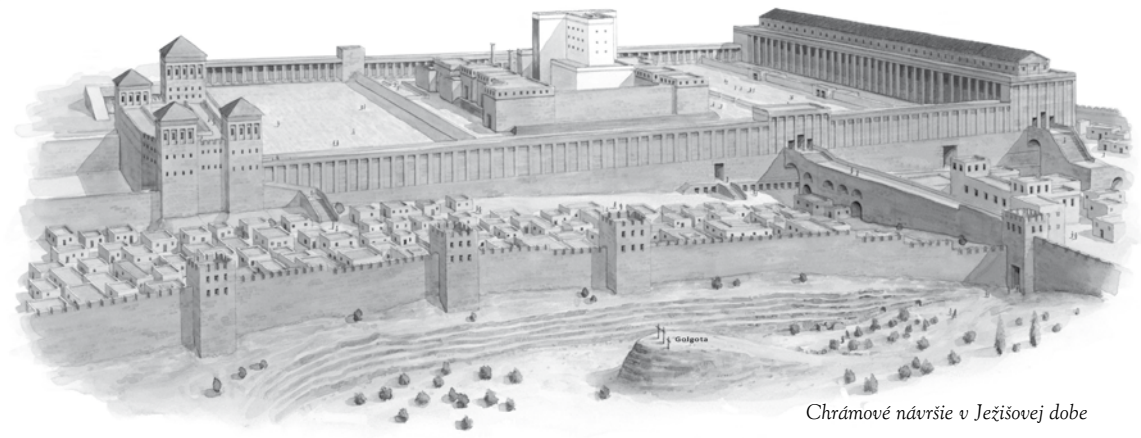

Chrámové návršie v Ježišovej dobe

Čo o tom všetkom hovorí Ján?

Lukáš Imrich
Foto: Internet

V tomto článku sa pokúsime priblížiť pohľad evanjelistu Jána na posledné chvíle Ježišovho života a detailnejšie sa zaoberať textami evanjelií, ktoré sa počas slávenia Veľkej noci čítajú v našich kostoloch (pre lepšie pochopenie odporúčam čitateľovi vyhľadať uvedené odkazy v Svätom písme).

Pre lepšie pchopenie uvedieme na začiatok základné charakteristiky Jánovho evanjelia. Toto evanjelium je naozajstný historický dokument, napísaný pre skupinu kresťanov pochádzajúcich zo židovstva, tzv. židokresťania (Jánova komunita). Týmto spisom sa Ján snaží túto komunitu utvrdiť v presvedčení, že Ježiš je naozaj Boží Syn – Mesiáš, a že táto skupina nerobí nič zlé, keď v tohto Ježiša verí. Aj z tohto dôvodu evanjelium neustále pripomína, že Ježiš je ako Jahve, že Ježiš je Boh a pod. Bolo napísané okolo roku 90 v Efeze. V porovnaní so synoptikmi (Marek, Matúš a Lukáš) Ján asi najjasnejšie formuluje cieľ, pre ktorý píše toto evanjelium, v Jn 20,31: „Ale toto je napísané, aby ste verili, že Ježiš je Mesiáš, Boží Syn, a aby ste vierou mali život v jeho mene." Cieľom tohto evanjelia je teda túto židovskú komunitu utvrdiť vo viere, čo je vyjadrené vo fráze „aby ste verili" (pravoverní Židia považovali týchto židokresťanov za poblúdených, neprijali Ježiša ako Mesiáša). Ján viac ako synoptici používa obraznosť pri opisovaní toho, „kto je vlastne Ježiš". Charakteristickým pre tieto obrazy je fakt, že patria k najznámejším miestam Nového zákona (napr.„Ja som dobrý pastier.").

Jeruzalem, pohľad na Omarovu mešitu a olivovú horu

Biblisti prirovnávajú Jánov opis Ježišovej osoby k oblúku, ktorý pri svojom pohybe robí hojdačka: začína v najvyššom bode, pokračuje k najnižšiemu až nakoniec znova končí v najvyššom bode. Čo tento obraz znamená? Ján opisuje Ježiša ako toho, ktorý zostúpil z neba (Jn 1,1; 3,13), ale je odmietnutý tými, ktorí mali tmu radšej ako svetlo (Jn 1,10; 3,19). Pričom úplné „dno" svojej misie Ježiš zažíva, keď je odmietnutý jeho vlastnými ľuďmi, aj napriek tomu, že vykonal mnoho znamení (Jn 12,37). Toto klesanie zhora nadol je opísané v prvej časti evanjelia (kapitoly 1 – 12). V druhej časti (kapitoly 13 – 21) Ježiš stúpa nahor: vyzdvihnutie Syna človeka (predpovedané v 12,32) začína na kríži, kde je Ježiš fyzicky vyzdvihnutý zo zeme. Ukrižovanie znamenalo vo vtedajšej dobe veľmi ponižujúcu smrť, ale zmienkou, že Ježiš dáva svoj život s mocou vziať si ho späť (10,18), Ján vsúva do opisu Ježišovho ukrižovania istý prvok víťazstva. Preto smrťou Ježiš získava oslávenie a je prehlásený za kráľa v hlavných jazykoch vtedajšieho sveta (19,19-20). Vyzdvihnutie a oslávenie pokračuje v zmŕtvychvstaní, ktoré je súčasťou Ježišovho vystúpenia k Otcovi (20,17). Toto oslávenie chce Ježiš sprostredkovať aj

Ježiš umýva Petrovi nohy

svojim nasledovníkom, a preto jeho prvým skutkom po zmŕtvychvstaní je zoslanie Ducha Svätého (20,22), ktorý im umožní „narodiť sa zhora" (3,3.5), aby sa tak Boh stal ich Otcom a Ježiš ich bratom (20,17). Po pohľade na celé evanjelium sa teraz poďme bližšie pozrieť na jeho druhú časť (kapitoly 13 – 21).

Ján zasadzuje udalosti kapitol 13 – 20 do času Veľkej noci, pretože v predchádzajúcich kapitolách sa často zmieňuje o blízkom príchode tohto sviatku (11,55; 12,1). Aj úvod samotnej trinástej kapitoly hovorí o bezprostrednej blízkosti Pesachu – sviatkov Veľkej noci (13,1). Pri pozornom čítaní si taktiež môžeme všimnúť, že Ján usporadúva príbeh evanjelia tak, že v ňom Ježiš postupne prezrádza, čo sa má onedlho stať. Na viacerých miestach hovorí o tom, že má byť oslávený (napr. 12,16; 12,23), a taktiež, že má byť vyzdvihnutý zo zeme (Jn 8,28; 12,32). Ján teda Ježišovo umučenie a smrť predstavuje ako jeho oslávenie, vyzdvihnutie. A v tomto duchu sa prenesieme do trinástej kapitoly, začínajúcej veľmi známou epizódou o umývaní nôh, ktorú ostatní evanjelisti vôbec nespomínajú.

Zelený štvrtok – Posledná večera (13,1-11)

Ježiš spolu so svojimi najbližšími slávi v Jeruzaleme Poslednú večeru. V Jánovom evanjeliu sa toto stolovanie odohráva v predvečer Veľkej noci a to 14. Nisana (teda o deň skôr ako u ostatných evanjelistov). Miestom konania večere bola miestnosť, ktorú biblisti lokalizujú v solventnejšom prostredí horného mesta v Jeruzaleme, z kapacitných dôvodov (v chudobnejšom dolnom meste sa nachádzali zväčša iba menšie domy, ktoré neboli schopné prenocovať toľkých ľudí). Hlavné ulice Jeruzalema boli udržiavané, bočné uličky však boli prašné a nechýbali v nich ani ľudské výkaly. Aj kvôli tomuto si ľudia zvyčajne umývali nohy už pri vstupe do domu. O umývaní nôh uprostred stolovania neexistujú žiadne zmienky. Ježišovo konanie je tak prekvapivým z viacerých dôvodov: On, ktorý má byť vyzdvihnutý a oslávený, si uprostred večere zoblieka šaty a následne umýva a utiera učeníkom nohy. Ježiš vykonáva činnosť, ktorá bola v židovskom svete určená iba pohanským otrokom, pretože umyť nohy druhému človeku bolo považované za jednu z najpodradnejších a najponižujúcejších úloh vôbec. Aj keď si Židia vážili pokoru a službu druhým, nikdy nekonali v rozpore so svojím sociálnym postavením, napríklad pán nikdy nevykonával prácu určenú otrokovi. To, že Ježiš je pánom, potvrdzuje Peter, ktorý ho viackrát oslovuje týmto titulom (13,6.9). Zmienka o Judášovej zrade (13,2) má čitateľa priviesť k prepojeniu tejto state so smrťou Ježiša. Vo verši 9 je použitá pre Jána typická schéma neporozumenia. Od odmietnutia umytia (13,8) Peter prichádza do druhého extrému: ak umytie nôh znamená mať podiel s Ježišom, tak umytie aj iných častí tela má za následok väčší podiel. V desiatom verši však Ježiš tieto Petrove domnienky vyvracia a poukazuje na symbolický význam tohto umytia: umytie nôh má zmysel, pretože poukazuje na Ježišovu obetu a smrť.

Aktom umývania nôh svojich učeníkov Ježiš búra všetky vtedajšie sociálne štruktúry. On slúži tým, ktorí ho oslovujú „pán". Ježiš toto všetko koná z lásky, ktorá je schopná obety v prospech milovanej osoby. Jeho obetujúca láska sa u Jána stupňuje: začína Ježišovým vzdaním sa úlohy pána a vrcholí vzdaním sa vlastného života (na kríži). Pozoruhodným je fakt, že Ježiš umyl nohy všetkým učeníkom, aj tomu, o ktorom vedel, že ho zradí. Tým Ježiš naznačuje, že jeho láska ne-

pozná rozdiely. On svoje dielo koná pre všetkých, aj napriek tomu, že môže byť nepochopený, odmietnutý a zradený. Týmto skutkom Ježiš naznačuje svoje utrpenie a smrť v kapitole 19 a napĺňa tak predpovede prorokov. Tento text ukazuje, že spása, prichádzajúca od Ježiša, je istým spôsobom paradoxná: rodí sa v poníženosti, v zrieknutí sa seba samého. Umývanie nôh dramaticky vyjadruje význam Ježišovej smrti: je to smrť, ktorá očisťuje učeníkov a dáva im podiel s Ježišom.

Veľký piatok – Pašie – Súd u Piláta (18,28-19,16a)

Ján v porovnaní so synoptikmi (Marek, Lukáš, Matúš) vypočúvania u Kajfáša a Annáša skracuje len na jednu otázku, ktorú Ježišovi kladie Annáš. Dominantným sa tak stáva súdny proces u Piláta. Je za zvýraznením tohto rímskeho súdu nejaký teologický zámer?

Scéna u Piláta je Jánom detailne vypracovaná historická udalosť prepletená rôznymi teologickými motívmi, je plná irónie, zvratov. Dej tejto pasáže je zasadený do dvoch prostredí: vonkajšie nádvorie, kde sú zhromaždení Židia, a vnútorné obydlie, kde je Ježiš držaný ako väzeň. Pilát sa presúva hore-dole medzi týmito dvoma prostrediami celkovo sedemkrát. Vo vnútornej časti je atmosféra pokoja a dialógu, počas ktorého Pilát nadobúda presvedčenie o Ježišovej nevine. Vonku zúria šialené výkriky nenávisti a Židia tlačia na Piláta, aby uznal Ježiša za vinného. Ján v tejto scéne opisuje osudy troch zúčastnených: Piláta, Ježiša, Židov.

Pilát

Pilátov neustály prechod z jedného prostredia do druhého (z vonkajšieho nádvoria do vnútorných izieb) je vonkajším znakom jeho vnútorného boja, boja o pravdu. Pilát hľadá odpoveď na otázku Ježišovho kráľovského pôvodu a sám dvakrát prehlasuje, že Ježiš je kráľ (18,39; 19,14).

V Jánovom evanjeliu nachádzame isté postavy vykreslené ako tie, ktoré Ježiša síce neodmietajú, ale ani úplne neakceptujú to, kým Ježiš v skutočnosti je (napr. Samaritánka, Nikodém). Pilát sa tiež javí ako takáto osobnosť: ani celkom neverí, no ani úplne neodmieta Ježiša. On reprezentuje mnohých ľudí dobrej vôle, hľadajúcich pravdu, snažiacich sa zastávať nejakú strednú, neutrálnu pozíciu v situácii, ktorá si vyžaduje rozhodnúť sa „pre" alebo „proti" (nechce sa rozhodnúť a prijať zodpovednosť za svoje rozhodnutie). Ján majstrovsky vykresľuje Piláta ako príklad osoby, ktorá neustále odmieta rozhodnúť sa, čo nakoniec vedie k tragédii. Akým spôsobom? Počas svojho výsluchu Ježiš niekoľkými slovami rozptyľuje Pilátov prvotný strach z neho ako z politickej hrozby pre Rím. On nie je kráľ v politickom slova zmysle, pretože jeho „kráľovstvo nie je z tohto sveta"(18,36). Ježiš sa však s týmto neuspokojuje a ide ešte ďalej: on provokuje Piláta, aby rozpoznal pravdu (18,37). Ale ten nemá guráž rozhodnúť v prospech Ježiša (aj napriek tomu, že vie o jeho nevine) a ísť tak proti Židom. Myslí si, že dokáže presvedčiť Židov, aby prijali riešenie, ktoré jemu umožní vyhnúť sa osobnému rozhodnutiu pre Ježiša (chce, aby to namiesto neho urobil dav). Najprv Židom ponúka na výber medzi dvoma väzňami: Ježišom a Barabášom (18,39-40). Keď taktika „dvoch väzňov" zlyhá, začína sa prikláňať na stranu Židov tým, že dáva Ježiša zbičovať a zosmiešniť v domnienke, že im

to bude stačiť (19,1-6). Potom sa Pilát pokúša o posledný trik. Vydáva Ježiša Židom pod – podľa neho zo strany Židov – nesplniteľnou podmienkou: ak chcú, aby bol Ježiš ukrižovaný, musia sa vzdať všetkých svojich mesiášskych nádejí a prehlásiť cisára za svojho jediného kráľa (19,14-15). To je Pilátova pomsta. Na jeho prekvapenie, oni s touto podmienkou súhlasia aj napriek tomu, že to pre nich znamená, že sa rúhajú Bohu. Pilátov plán tak troskotá a musí Ježiša vydať na smrť.

Cez postavu Piláta Ján vykresľuje, že ako on skončia všetci, ktorí odmietajú pravdu a prijímanie rozhodnutí v súlade s ňou: budú neslobodní a rozhodnutia (aj proti pravde) budú za nich vynášať druhí.

Židia

Židia sú v celom evanjeliu vykreslení ako protivníci Ježiša, ktorí v neho úplne odmietajú veriť. V tejto scéne sú na začiatku vykreslení ako tí, ktorí dodržiavajú Zákon a nevstupujú do vládnej budovy, aby sa nepoškvrnili (18,28). Na druhej strane však vývoj príbehu ukazuje ich postupný odklon od viery. Tento odklon začína ich klamstvom, keď Ježiša označujú za buriča, toho, kto chce byť kráľom. No Pilát odhaľuje ich lož, pretože Ježiša prehlasuje za nevinného (18,38).

Oni prinášajú Ježiša pred Piláta preto, lebo „nemôžu nikoho usmrtiť“(18,31). Ich skutočný motív je teda jasný: nechcú žiaden spravodlivý súdny proces. Žiadajú Ježišovu smrť a dej tohto príbehu naznačuje, že sú pre tento cieľ ochotní spraviť čokoľvek. Ich odpad od viery sa ešte viac prehlbuje, keď si namiesto nevinného človeka (židovského kráľa) volia skutočného buriča Barabáša (18,40). Židia v celom príbehu vytvárajú na Piláta tlak. Volia všetky možné prostriedky, aby dosiahli svoj cieľ: ich cieľom je zničiť Ježiša, zničiť pravdu (14,6). Preto Piláta zastrašujú a vyhrážajú sa mu, že ak neurobí, čo chcú, udajú ho Rímu ako „nepriateľa cisára“ (19,12). Vrcholom ich odvrhnutia viery je moment, keď prehlasujú, že nemajú kráľa, iba cisára (19,15). V židovskom náboženstve bolo podvolenie sa cisárovi považované za rúhanie, za modloslužbu. Týmto prehlásením tak Židia odhadzujú svoje dejiny, počas ktorých sa vypracovala mesiášska teológia. Dejiny, v ktorých bol kráľom Izraela Boh. Teraz Židia prehlasujú, že oni nemajú kráľa, ale cisára. Odmietajú tak nielen kráľa, ale aj svoj status Božieho vyvoleného ľudu. Čas, kedy sa toto osudné zrieknutie deje, je na poludnie pred Veľkou nocou. Je to čas, kedy kňazi začínali v chráme zabíjať veľkonočné baránky. Opäť je tu prítomná Jánova irónia: Židia odmietajú zmluvu práve v čase, kedy sa začína príprava na sviatok, ktorým si pripomínajú, ako ich Boh vyslobodil. Krvou baránka ich označil za svojich vlastných, a tým ušetril od smrti, a teraz vyhlasujú, že nemajú kráľa, iba cisára. Veľkú noc Židia považovali za čas Božieho súdu nad svetom a práve v predvečer tohto sviatku sami seba odsúdili tým, že odmietli toho, ktorého poslal Boh nie preto, aby svet odsúdil, ale aby svet spasil (3,17).

Židia sú v tejto scéne vykreslení ako kontrast k Pilátovi. Kým Pilát váha, nechce sa rozhodnúť, Židia idú tvrdo za svojím cieľom. Pre tento cieľ neváhajú urobiť čokoľvek: klamať, vydierať a zastrašovať, zaprieť svoju vieru. Židia tak reprezentujú všetkých, ktorí urobia hocičo, aby zničili pravdu, ktorá ich usvedčuje z ich vlastných zločinov

a spôsobuje im výčitky svedomia.

Ježiš

Celý príbeh súdu je usporiadaný tak, že postupne dochádza k odhaľovaniu pravej Ježišovej identity. Toto odhaľovanie Ježišovej identity je však dosť ironické a v istom zmysle nadväzuje na umývanie nôh (13,1-11), kde Ježiš ako pán sám seba ponižuje na úroveň sluhu. Aj pri svojom súde je Ježiš zosmiešňovaný a ponižovaný.

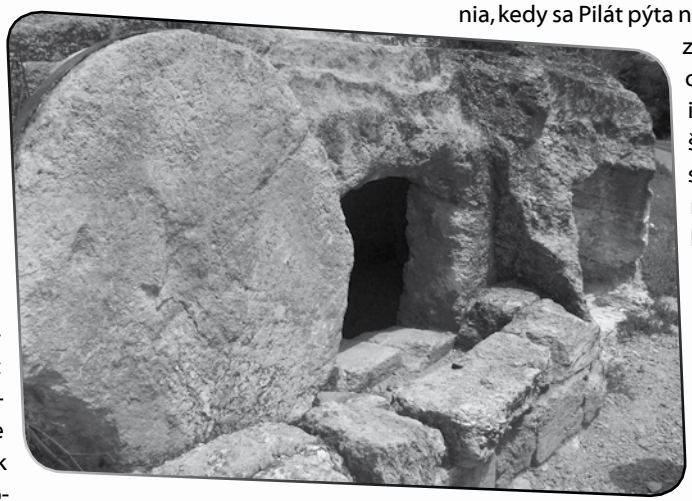

Ježiš je v tejto scéne prezentovaný Židmi spočiatku ako zločinec (18,30). V prvom rozhovore s Pilátom však preukazuje svoju nevinu (18,38), a nielen to. Odhaľuje ešte niečo viac: Ježiš kladie Pilátovi otázky (18,34), čím sa stavia do pozície sudcu. Postavy si tu akoby „vymieňajú úlohy". Ježiš tu teda vystupuje v úlohe sudcu, ktorý súdi Piláta z jeho postoja k pravde. Ježiš tu vystupuje ako pravda, kvôli ktorej sa bijú Pilát a Židia. Môžeme tu vnímať aj narážku na súd, ktorý podľa Židov vykonáva Boh v čase Veľkej noci.

Samotný Pilát dvakrát posmešne prehlasuje, že Ježiš je kráľ (18,39; 19,14). V tejto scéne Ježiš vystupuje ako kráľ, ktorý je ponižovaný a zosmiešňovaný. Vysmievajú sa z neho aj rímski vojaci: Ježiš bol Pilátom prehlásený za kráľa, a preto ho teraz oni korunujú. Opäť je tu prítomná irónia, s ktorou Ján opisuje tieto udalosti: vojaci, síce nevedome, sa skláňajú a pozdravujú skutočného kráľa (19,3). Potom Ježiš prechádza ďalšou časťou korunovačného rituálu: je vyvedený von, kráľovsky ozdobený a oblečený do purpuru (v tom čase odev šľachticov), aby bol prezentovaný pred svoj ľud, ktorý by ho mal vítať s ováciami, no namiesto toho kričia: „Ukrižuj ho!" (19,6). Ján tak vykresľuje, že dlhé čakanie Izraela na svojho mesiášskeho kráľa prichádza k svojmu ironickému naplneniu: Mesiáš je tu, no ľud ho neprijal.

V druhom rozhovore Pilát skúma, či je Ježiš Boží Syn (19,7). Keď Pilát nedostáva odpoveď na svoju otázku, vyhráža sa Ježišovi svojou mocou (19,10). Ježiš na tieto vyhrážky odpovedá, že Pilát nie je zdrojom svojej moci (19,11). Ján tu opäť používa pre neho typickú schému neporozumenia, kedy sa Pilát pýta na moc v politickom zmysle, no Ježiš mu odpovedá na úplne inej úrovni – Ježišove záujmy a moc sú „zhora". Ježiš, na rozdiel od Piláta, hovorí o pravde a pravej moci. Tieto Ježišove slová je potrebné chápať vo svetle veršov 10,17-18, pretože nad Ježišom nemá moc nikto, On sám dáva svoj život. Pilát má nad Ježišom moc len preto, lebo Boh mu ju určil, aby mohol vykonať svoju úlohu v dejinách spásy.

Ježiš tak v tomto príbehu vystupuje ako sudca, ako pravda, kráľ a Boží Syn, pričom dominantným je obraz kráľa. Nie je však vykreslený triumfálne ako neohrozený vládca. Tento kráľ je zosmiešňovaný, bitý, ponižovaný a nakoniec vydaný na ukrižovanie. Ján tu teda rozvíja ten istý motív ako pri Poslednej večeri: Tento text ukazuje, že spása, prichádzajúca od Ježiša, je istým spôsobom paradoxná: rodí sa v poníženosti, v zrieknutí sa seba samého. Ježiš toto všetko koná z lásky, ktorá je schopná obety v prospech milovanej osoby až do takej miery, že bude kvôli nej potupený, vysmiaty...

Veľkonočná nedeľa (20,1-9)

Hneď v prvom verši Ján spomína, že Mária Magdaléna „prišla k hrobu ešte za tmy". Mimobiblické pramene hovoria o zvyku žien prichádzať k hrobu mŕtveho a oplakávať jeho smrť, pričom vrcholom oplakávania bol tretí deň. Synop-

tické evanjeliá (Mk, Lk, Mt) uvádzajú, že ženy prišli k hrobu už za svetla, zatiaľ čo Ján hovorí o tme. Pre synoptikov je príhodné použiť svetlo, pretože ženám, ktoré prichádzajú k hrobu, anjeli zvestujú, že Ježiš vstal z mŕtvych, a teda svetlo zvíťazilo nad temnotou hrobu. Pre Jána je zasa vhodné použitie tmy, pretože pre Máriu Magdalénu znamená prázdny hrob len to, že Ježišovo telo bolo ukradnuté.

Rozprávanie pokračuje zmienkou, že Mária bežala, aby učeníkom oznámila, že hrob je prázdny (20,2). Peter a milovaný učeník hneď vstali a bežali k hrobu (20,3). Dôvod, prečo učeníci išli k hrobu, je možné hľadať v tom, že starovekí Židia nepovažovali svedectvo žien za dôveryhodné, a taktiež bola ešte tma, keď Mária bola pri hrobe, a preto aj kvôli tomu sa chceli sami presvedčiť, čo sa stalo. Obaja učeníci sú predstavení ako tí, ktorí k hrobu bežali. Rovnako ako bol milovaný učeník k Ježišovi najbližšie počas večere (13,25), jeho príkladná láska k Ježišovi ho vedie k tomu, aby prišiel k hrobu ako prvý (20,4). Väčšia rýchlosť milovaného učeníka tak môže symbolicky znamenať jeho väčšiu lásku k Ježišovi. Peter je akoby nasledovníkom milovaného učeníka. Potom však dochádza k zvratu a milovaný učeník necháva Petra vojsť do hrobu prvého, tým mu akoby preukazuje istú úctu (20,4). Milovaný učeník je vykreslený ako ten, ktorý je v láske na Ježiša najviac naviazaný, je najrýchlejší pri jeho hľadaní a prvý, ktorý v neho verí. Tým, že evanjelista odkladá vstup milovaného učeníka do hrobu (20,5), robí potvrdenie jeho viery akýmsi vrcholom tejto návštevy.

Milovaný učeník aj Peter vidia v hrobe plachty a šatku (20,5-7), do ktorých zavinuli Ježišovo telo pri jeho pohrebe (19,40). To, ako boli plachty v hrobe uložené, naznačuje, že Ježišovo telo neukradli, pretože zlodeji by ho vzali zabalené v plachtách, resp. by plachty určite neskladali, ale nechali iba pohodené. Šaty preberajú úlohu anjelov v synoptických evanjeliách. Anjeli u synoptikov interpretujú prázdny hrob. Šaty teda u Jána komunikujú vizuálne to, čo anjeli komunikujú ústne. Šaty sú nemí svedkovia Ježišovho vzkriesenia. Primárnou funkciou šiat je vypovedať, že Ježiš tu nie je.

Reakcia milovaného učeníka vo verši 8 bola, že uveril (gr. „episteusen"), čo evanjelista potom komentuje svojou vlastnou poznámkou (20,9), že ešte nepoznali Písmo (gr. „grafé"), že má vstať z mŕtvych. Je viera milovaného učeníka naozaj veľkonočnou vierou vo vzkriesenie? Jedna z interpretácií je, že toto slovo vyjadruje začiatok viery milovaného učeníka. Druhá možnosť je, že evanjelista nemá na mysli vieru vo vzkriesenie, ale že uveril správe Márie Magdalény. Palestínski Židia verili v zmŕtvychvstanie, avšak ich viera počítala so zmŕtvychvstaním všetkých ľudí na konci časov. Preto vzkriesenie Ježiša bolo pre apoštolov prekvapením, ktoré nečakali.

Peter a Ján

Apoštoli potvrdili Máriinu správu a potom sa vrátili domov. Ján tým chce povedať, že prázdny hrob nevedie k viere v Krista, ale až stretnutie s Ním (čo je ukázané v nasledujúcich statiach). Opakovanie slova hrob pripomína čitateľovi, že hrob je iba prechodom, a nie koncom.

(Spracované podľa: R. E. BROWN – The Gospel according to John XIII-XXI)

Slávenie Veľkej noci v ranej Cirkvi

Zhováral sa: Boris Byčánek
Foto: Internet

Mysterium paschalis (veľkonočné tajomstvo) je uholným kameňom, na ktorom stojí celá kresťanská viera, ako to hovorí sv. Pavol: „Ak by Kristus nevstal z mŕtvych, všetky naše svedectvá by boli zbytočné a vaša viera by nemala nijakú cenu.“ (1 Kor 15,14). Počas dvoch tisíc rokov si kresťania na celom svete pripomínajú Kristovo víťazstvo nad smrťou. Behom tohto času sa formy slávenia menili, no podstata je stále tá istá. Stojíme pred najväčšími kresťanskými sviatkami a ich pochopenie niekedy potrebuje veľa času, lebo sú „nahustené“ posolstvom, ktoré by nám nemalo prekĺznuť pomedzi prsty. Pre lepšie pochopenie slávenia Veľkej noci sme oslovili odborníka na rané kresťanstvo, p. Juraja Pigulu, ktorý prednáša na Teologickej fakulte v Košiciach patrológiu.

Otec Juraj, mohli by ste sa našim čitateľom na úvod krátko predstaviť a objasniť im, čo to tá patrológia vlastne je?

Patrológia sa dnes profiluje komplexnejšie ako v minulosti. Zahŕňa v prvom rade všetku literatúru, ktorú kresťania vyprodukovali od prvého po ôsme storočie. Všetky spisy, či už pravoverných kresťanov, alebo heretikov, schizmatikov a iných odlúčencov, patria k štúdiu patrológie. V nich sa nám odkrýva celá teológia, dejiny a život kresťanov. Medzi spisovateľmi potom máme mnohých cirkevných otcov, ktorí najviac ovplyvnili život a smerovanie celej teológie a kresťanstva. V úzkom slova zmysle sa na nich sústredí predmet ako patrológia. Patria medzi nich napr. sv. Ambróz, sv. Augustín, sv. Atanáz, sv. Ján Zlatoústy, sv. Bazil Veľký, Gregor Naziánsky a ďalší.

Bolo slávenie Veľkej noci prítomné v Cirkvi hneď od jej počiatkov? A ako sa vyvíjal čas jej slávenia?

Je to dosť široká problematika. Možno toto nie je priestor na dôkladné riešenie tejto otázky, preto v skratke vysvetlím, o čo ide. V druhom storočí máme tzv. veľkonočný spor ohľadom slávenia Veľkej noci. Tento spor trval približne jedno storočie, kým ho nevyriešil Nicejský koncil v roku 325. Mnohokrát išlo o búrlivú diskusiu o tom, či má byť Pascha slávená 14. nisana, v časovej zhode so židovským sviatkom, alebo až v nedeľu, ktorá nasleduje po tomto dátume prvého jarného splnu. Podobne spor doliehal aj na čas ukončenia pôstu. Cirkvi, ktoré slávili Veľkú noc 14. nisana, dostali názov quatordecimáni (luna quatordecimana). Odvolávajú sa na sv. Jána evanjelistu, od ktorého túto tradíciu prijali. Pre Jánovo evanjelium bol 14. nisan dňom umučenia, keď Kristus zomrel na kríži a zabíjal sa veľkonočný baránok. Kristovo umučenie, zmŕtvychvstanie a nanebovstúpenie sa slávilo v jeden deň. Takto stále slávili Veľkú noc cirkvi pochádzajúce zo židovstva. Neskôr sa sviatok v spoločenstvách kresťanov z pohanov posunul aj v súvislosti s dôrazom na udalosť vzkriesenia, teda na nedeľu po prvom jarnom splne. Obe cirkevné spoločenstvá sa dostali do sporu v Ríme už v roku 160. Vtedy za quatordecimánov z Malej Ázie a ich spoločenstvá v Ríme prišiel orodovať sv. Polykarp, ale s pápežom Anicetom sa nedokázali zhodnúť, zachovali však medzi sebou spoločenstvo. Celý spor ukon-

čil dekrétom Nicejský koncil – v prospech nedeľného slávenia.

Vieme, že prví kresťania nemali chrámy a kostoly, ako sme na to zvyknutí dnes. Kde teda prebiehali veľkonočné obrady, ak ich takto môžeme nazvať?
Prvotná Cirkev je veľmi rôznorodá. Do roku 313, keď ešte oficiálne nemôže pôsobiť, sa slávi Pascha vo väčších domoch. Veľký „boom" nastáva hlavne v 4. storočí. Množstvo pohanov sa dáva pokrstiť a stavia sa veľké množstvo kostolov. Vtedy sa začína skutočne vyvíjať aj liturgia Veľkonočného trojdnia veľkolepejšie a slávnostnejšie.

Pozrime sa na Zelený štvrtok, kedy bola ustanovená Eucharistia. Bol Zelený štvrtok takto chápaný aj v prvotnej Cirkvi?
Je nemožné rozprávať o celej Cirkvi, len o liturgiách v niektorých cirkvách. Od prvého storočia sa každá cirkev v tradíciách niečím odlišovala, či už v Malej Ázii, Grécku, Jeruzaleme, Sýrii, Alexandrii alebo Ríme. Ja krátko spomeniem mestečko Hippo v severnej Afrike, kde bol biskupom sv. Augustín. Svätým štvrtkom tam prestával byť pôst. Katechumeni chodili do kúpeľov mesta, aby svoje telo pripravili na slávnosť. Biskup umýval nohy dvanástim osobám, chudobným alebo sirotám, na pamiatku Ježišovho umývania nôh. Potom, v čase zvyčajnom pre večeru, sa všetci pokrstení veriaci schádzali na slávenie pamiatky Poslednej večere. Tento deň katechumeni zostávali doma.

Na Veľký piatok mlčia zvony, neslúžia sa omše, spievajú sa pašie a bdie sa pri „Kristovom hrobe". Slávili to tak aj apoštoli a ich učeníci?
V Hippo boli Svätý piatok a Svätá sobota dni silného zahĺbenia sa a modlitby. Všetci dodržiavali prísny pôst aj v spojení s katechumenmi. Kresťania sa schádzali a spievali žalm 21:„Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil." Potom sa čítali pašie, prevažne podľa Matúša. Obrady sa niekedy dosť predlžovali spievaním ďalších kajúcich žalmov a čítaním prorokov. Svätý Augustín zvykol kázať o niektorom zo žalmov, pretože, podľa jeho slov, slová z evanjelia o umučení boli už dostatočnou kázňou samy o sebe.
Svätá sobota bola dňom bez liturgie a bez ranného zhromaždenia, ale prísny pôst pokračoval.

Kríž v ranom kresťanstve považovali za symbol potupy – bol teda uctievaný?
Kríž v prvých storočiach nebol uctievaný. Bol to symbol veľkej potupy. Kresťania používali iné symboly. Z tretieho storočia sa nám zachoval rúhavý grafit od Alexamenosa, ktorý zobrazuje človeka s oslou hlavou na kríži, ktorému sa klania iný človek, a pri ňom nápis: „Alexamenos si uctieva svojho boha". Je to prvé zobrazenie kríža, ktoré máme, a to v kontexte zosmiešnenia kresťanstva. Pohania nerozumeli, ako kresťania môžu uctievať človeka, ktorý na kríži zomrel, a chápali len, že sa klaniame smrti. Kresťania tiež nepoužívali tento symbol až do piateho storočia. Vtedy sa začínajú v Ravenne a na iných miestach objavovať symbo-

ly stromu kríža. Slovákom je známy kostol sv. Klimenta, kde kríž je taktiež vyobrazený ako zakvitnutý strom. Kríž je nový strom života, ktorý dáva spásu. Až v stredoveku a pravdepodobne od 12. storočia sa začína objavovať zobrazenie kríža s corpusom a začína sa uctievať aj kríž. Nerozprávame však o relikviách sv. Kríža, ktorý podľa tradície našla sv. Helena a preniesla do Ríma. Tie sa uctievali od počiatku.

Sobotná Vigília je nazývaná matkou všetkých omší. Ako sa slávila?

Veriaci prežívali vigíliu osobitným spôsobom spolu s katechumeni, ktorí boli krstení. Krstilo sa do tretieho storočia najprv v domácich bazénoch (kúpeľoch). Tieto sa mnohokrát po roku 313 zmenili na krstiteľnice. Krstiteľnica bola osobitná budova vedľa chrámu, kde sa nachádzal bazén osem-uholníkového tvaru, v ktorom boli pokrstení. Ponorili sa do dňa Kristovho zmŕtvychvstania a prichádzali do zhromaždenia veriacich na Eucharistiu v bielych tunikách. V Bazilike pokoja v Hippo zapaľovali všetky sviece a používali na túto príležitosť svietniky zo zlata a striebra. Všetko bolo výnimočne plné svetla. Avšak, veľkonočná svieca a liturgia svetla sa začala uvádzať do liturgie v Jeruzaleme a v dnešnom Španielsku až v čase neskorého rímskeho impéria. Východné cirkvi majú taktiež svoje charakteristické tradície, kde sa začína obrad svetla tiež v tomto období.

Dnes sú ľudia uponáhľaní, preto by isto našich čitateľov zaujímalo, ako dlho vigília trvala.

Vieme len, že vigília trvala celú noc! Augustín nám o tej noci pripomína: „Matka všetkých vigílií, noc, v ktorej všetci zostávajú bdelí." (Sermo 219,1). Nešlo o večernú sv. omšu či o polnočnú, ale o celú noc zasvätenú modlitbe, čítaniu, očakávaniu. Tu je dobré pripomenúť, že v prvých storočiach sa na obradoch vždy len stálo, tak to bolo všeobecne aj na sv. omšiach či výkladoch Božieho slova. Až koncom 4. storočia máme zmienky o laviciach. Fyzická výdrž človeka bola oveľa väčšia ako dnes a podobne schopnosť sústrediť sa na hovorené slovo a pamätať si. Žijeme v úplne inej kultúre, tam išlo o ústnu kultúru a tradíciu.

Sobotná Vigília je typická mnohými symbolmi. Ako a kedy sa do liturgie dostal spev Exultet (Veľkonočný chválospev)?

Exultet bol niekedy mylne pripisovaný aj sv. Augustínovi. Je však neskoršieho dáta a pochádza z Gálie. Máme viaceré verzie textu alebo aj zhudobnenia Exultetu od stredoveku. Informácie siahajú od 4. storočia až po polovicu 13. storočia, kedy sa už súčasná podoba Exultetu alebo praeconium paschale začínala používať v liturgii.

U nás na Slovensku poznáme obrad vzkriesenia. Mala prvotná Cirkev nejaké takéto obrady?

Znova by sme narazili na veľkú pestrosť tradícií. Spomeniem len jednu. Egeria, ktorej svedectvo z jeruzalemskej liturgie z konca 4. storočia vlastníme, hovorí: „Po prepustení z vigílie vo veľkom chráme sa za spevu hymnov ide do chrámu Anastasis, tam sa znova prečíta úryvok z evanjelia o vzkriesení, potom je modlitba a biskup po druhýkrát prináša obetu. Všetko sa koná veľmi rýchlo kvôli ľudu, aby sa dlhšie nezdržiaval. Nakoniec je prepustenie ľudu. V tento deň sa vigília končí v tú hodinu ako u nás." (Itinerarium 38,1-2).

Otec, Juraj, ďakujem Vám za Váš príspevok, ktorý nám osvetlil tajomstvo slávenia Veľkonočného tridua v prvotnej Cirkvi. Hovorí sa, že pre porozumenie súčasnosti musíme poznať minulosť a v Cirkvi to platí o to viac. Ešte raz Vám teda ďakujem za Váš čas a prajem Vám požehnané prežitie Veľkej noci.

Teológia troch dní

Mathias Gočik
foto: Internet

„Teológia troch dní" je veľkolepé dielo švajčiarskeho teológa ***Hansa Ursa von Balthasara*** *napísané v roku 1969, ktoré sa zameriava na vykupiteľskú udalosť Ježiša Krista. Autor tvrdí, že táto udalosť je odstupňovaná podľa rytmu veľkonočného trojdňového sviatku. Dielo najprv predstavuje veľmi dôležitý súvis vteleného Slova (Ježiša Krista) s veľkonočnou udalosťou kríža. Následne rozoberá jednotlivé dni Veľkonočného trojdnia ako cesty: Veľký piatok ako „cesta ku krížu", Biela sobota ako „cesta k mŕtvym" a Veľkonočná nedeľa ako „cesta k Otcovi". V tomto príspevku predstavím v krátkom sumári Balthasarovu teológiu týchto troch dní. Každému odporúčam prečítať toto skvostné dielo napísané vo svetle biblických textov, zvlášť tým, ktorí chcú hlbšie vniknúť do tajomstva veľkonočnej udalosti Ježiša Krista z pohľadu významného teológa Katolíckej cirkvi.*

Vtelenie a kríž

Na začiatku dejín, skrze hriech prvého človeka, vstúpila do sveta smrť. Život bez Božej prítomnosti je z perspektívy hriešneho a smrteľného človeka bez zmyslu a smeruje len k smrti. Ak sa však na to človek pozrie z Božej perspektívy, zistí, že Boh chcel človeka naskrz rozbitého hriechom raz a navždy vykúpiť, pretože On pozná ľudskú krehkosť a slabosť. Len Boh sám dokáže človeka vykúpiť, lebo „všetci zhrešili" (Rim 3,23). Preto „keď prišla plnosť času, Boh poslal svojho Syna," (Gal 4,4), aby sa stal človekom a vykúpil ho z moci hriechu a smrti. Toto Božie rozhodnutie, aby sa Slovo stalo telom (Syn stal človekom), pre Slovo znamená skutočné pokorenie a ponížení. Vtelenie je pre Boha kénozou (radikálne vyprázdnenie, opustenie Božej formy), ktorá sa však deje v úplnej slobode a v dokonalom odovzdaní sa Syna Otcovi (Flp 2,6-11). Rozhodnutie Otca však nemožno chápať ako príkaz, pred ktorým sa Syn ocitá, a pre ktorý sa má poslušne rozhodnúť, pretože nemá inú možnosť. Poslušnosť Božieho Syna je dokonale slobodná a spontánna, z lásky voči Otcovi. Balthasar chápe obe, vtelenie i veľkonočnú udalosť, za kénozy Božieho Syna, dve udalosti, ktoré nikdy nemožno od seba oddeliť, lebo navzájom podstatne súvisia. Takto, keďže sa Boží Syn vtelil a na vlastnej koži poznal všetky rozmery človeka, stal sa pre neho normou. Preto Boh, ktorý sám chcel zakúsiť bytie človeka „zvnútra" svojím vtelením, aby ho tak „zvnútra" mohol vyrovnať a spasiť, musel klásť hlavný dôraz na miesto, kde sa hriešny a smrteľný človek cíti v koncoch: do priepasti smútku, úbohosti a temnoty. Takto musel Boh sám zakúsiť, čo to znamená byť v koncoch. To zakúsil, keď na seba v solidarite s človekom vtelením zobral jeho konkrétny osud, s jeho utrpením, smrťou a peklom. Tradícia Cirkvi a cirkevní otcovia hovoria: vtelenie smeruje finálne ku krížu a k smrti. Lev Veľký hovorí: „Kristus nemal iný dôvod, pre ktorý sa narodil, ako to, aby mohol umrieť na kríži," a tak vykúpiť človeka. V tomto rozmere je ukrižovaný Kristus zmyslom každej ľudskej existencie. Udalosť kríža predstavuje stredobod spásonosných dejín, keďže sa v ňom napĺňajú všetky prisľúbenia Starého zákona. Takto Boh všetko a všetkých zmieril so sebou v Ježišovom kríži (2 Kor 5,18). Len kríž je tou udalosťou, skrze ktorú ostatné udalosti sveta nadobúdajú svoj pravý zmysel.

Veľký piatok – cesta ku krížu

Vo svetle úzkeho vzťahu medzi vtelením a krížom treba chápať celý Ježišov život ako cestu ku krížu. Je však pravda, že udalosť kríža je najdôležitejšou, lebo je naplnením Božieho súdu nad hriechom – tu sa Boh objektívne rozhodol pre spásu všetkých ľudí a záchranu celého sveta. Spásonosná udalosť Veľkého piatku sa celá začína už vo štvrtok pri Poslednej večeri a umývaní nôh. Pri ustanovení Eucharistie sa Ježiš darúva svojim učeníkom, dáva im svoje reálne telo i krv, čo naznačuje novú zmluvu, ktorú dokonale uzavrie na kríži. V umývaní nôh sa konkretizuje Ježišovo sebadarovanie, ktoré predchádza jeho umučenie. Ježiš je súčasne tým, čím disponuje (ustanovuje Eucharistiu – obetuje ju), a tým, ktorým sa disponuje (je vydaný na smrť – je obetovaný). Po večeri nasleduje agónia na Olivovej hore (Mk 14,34-40), kde Ježiš padá na zem a modlí sa, aby obstál v zdrvujúcom okamihu, ktorý ho čaká. Prežíva veľkú hrôzu, smrteľnú úzkosť a pekelnú samotu tvárou v tvár vzďaľujúcemu sa Otcovi, ktorý síce nie je úplne preč, ale pre kalich hriechu, ktorý mu je ponúknutý, sa vzďaľuje. V tejto samote a opustenosti mu ani jeho najbližší učeníci nedokážu dať útechu bdením pri modlitbe s ním (Mk 14,33-38). V jeho modlitbe prebieha zápas o vyslovenie „áno" Otcovej vôli. Ježiš v tejto agónii zakúša to, čo by mal oprávnene zakúsiť každý človek za svoje hriechy. Ale obrovská miera Ježišovej lásky presahuje nesmiernosť jeho utrpenia a nakoniec vyslovuje: „Nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane." (Lk 22,42). Ježiš prijíma kalich hriechu, čím berie na seba všetok hriech sveta a doslovne sa stáva hriechom ako takým (2Kor 5,21). Na konci modlitby je Ježiš pripravený na to, čo má prísť: „Prišla hodina..." (Mk 14,41). V tejto chvíli je Ježiš vydaný do rúk hriešnikov kvôli hriešnikom, ale aj za hriešnikov. Ježiš neuteká, súhlasí s týmto svojím vydaním, lebo je to Otcova vôľa. Zrieka sa všetkej ochrany zo strany učeníkov (Jn 17,10-11), dokonca aj ochrany „dvanástich plukov anjelov" (Mt 26,53). Všetci jeho blízki ho opúšťajú, pretože celú udalosť si musí prejsť sám, opustený. Z aktu sebaobety nemusí nutne vyplývať smrť, ale Ježiš to riskuje ako dôsledok dokonalej poslušnosti voči Otcovi. Fakt, že Otec vydáva Syna, je znakom jeho lásky k človeku a navyše, v slobodnom sebadarovaní Syna sa má zjaviť jeho absolútna láska k Otcovi (Jn 10,18). Po súdnom procese a ukrutnom zbičovaní Pilát predstavuje Ježiša slovami: „Hľa, človek." (Jn 19,5). Zbičovaný Ježiš je obrazom toho, čo hriech sveta znamená pre Božie srdce. Pilát nakoniec odsudzuje Ježiša na smrť ukrižovaním. Pribitý Boží Syn na kríži s rozopätými rukami objíma celý svet vo svojom vykupiteľskom diele – nikto nie je vylúčený. V posledných chvíľach na kríži Ježiš prežíva absolútnu opustenosť Otca. Vykríkne mocným hlasom: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?" (Mk 15,34). Nie je to výkrik zúfalstva a beznádeje, ale v úzkosti z úplnej opustenosti zo strany Otca. Ježiš v tejto hroznej úzkosti však stále dôveruje, v poslednom výdychu s nádejou odovzdáva svojho Ducha do Otcových rúk a zomiera (Lk 23,46). Smrť Božieho Syna otriasa celý kozmos v jeho základoch: zemetrasenie, rozdrvenie skál, otvorené hroby a otvorenie šeolu, ktorý tejto smrti na kríži musí vydať svoju korisť (Mt 27,51-53). V

tejto chvíli, na kríži sa odohráva súdny proces, v ktorom je Boží Syn subjektom i objektom súdu a ospravodlivenia. Nijaký smrteľný človek nebol schopný takého riešenia, len Bohočlovek sám. Kristovo obetované telo v tomto súde garantuje božskú i ľudskú stranu tejto novej, večnej a univerzálnej zmluvy. Vyliatím svojej krvi raz a navždy Ježiš, Bohočlovek, uskutočňuje celú spravodlivosť a dokonale odstraňuje neprávosť hriechu a smrti. Posledná črta je prebodnutie srdca kopijou, z ktorého vytryskli krv a voda (Jn 19,34). Z neho pramenia sviatosti Cirkvi a je prameňom života a spásy pre všetkých ľudí. Jeho otvorené srdce je dar vlastného vnútra, toho najosobnejšieho, čo ponúka pre všeobecný úžitok; tento otvorený, vyprázdnený priestor sa tak stáva prístupný všetkým.

Biela sobota – cesta k zosnulým

Ježiš ako skutočný človek reálne zomrel. O tom sa nedá diskutovať; potvrdil to rímsky stotník, ktorý veľmi dobre poznal smrť (Mk 15,39). Po Ježišovej smrti nasleduje jeho cesta k zosnulým. Od počiatku sveta pred Kristovým príchodom všetci zosnulí, ktorí ešte nie sú spasení, vrátane prvých rodičov a svätých praotcov, zostúpili do šeolu. Šeol je väzenie, kde tomuto stavu smrti patrí opustenosť, temnota a mlčanie. Je to miesto bez návratu, bez radosti, bez oslavy Boha a vitality, je to jednoducho krajina zabudnutia (Ž 88,13). Treba si však uvedomiť, že šeol nie je peklo v novozákonnom slova zmysle. Balthasar tu uvádza slávny list sv. Augustína Evodiovi, ktorý objasňuje túto problematiku na základe Ježišovho podobenstva o bohačovi a Lazárovi (Lk 16,19-31). Augustín rozlišuje medzi dolným peklom, kde sa nachádza boháč v utrpení, a vyšším peklom, v ktorom Lazár v pokoji odpočíva v Abrahámovom lone. Tieto obe peklá, rozdelené medzi sebou veľkým chaosom, spoločne vytvárajú jeden šeol, jedno podsvetie, jedno veľké väzenie zosnulých. Aby Boží Syn odčinil celý trest udelený hriešnikom, nechcel len zomrieť, ale rozhodol sa zostúpiť do tohto šeolu a ísť v ústrety zosnulým, ktorí tam čakali. Richard od Svätého Viktora tu však vidí problém spravodlivosti: zosnulí, ktorí žili pred Kristom a zomreli pred Bohom spravodliví, musia i napriek tomu ísť do podsvetia a tam čakať na Kristov príchod. Ale faktom je, že po nástupe hriechu do sveta zosnulý človek, i keď je spravodlivý pred Bohom, nemôže ešte vystúpiť k Bohu, pretože žiadna ľudská láska si nedokáže sama zaslúžiť večný život. Spravodlivých držala vina večného zatratenia, ktorá síce nebola pre nich večná, ale bola by večná, keby ich Kristova smrť nebola oslobodila od tejto viny. Práve preto zostupuje Kristus k zosnulým, aby vytrhol smrti korisť, ktorú nespravodlivo zadržiavala. Kristus zostupuje do najnižšieho a najhlbšieho podsvetia, tam, kde nastáva absolútna vízia smrti ako takej: druhá smrť. Aby Kristus mohol svojou solidárnosťou ušetriť zosnulým túto najnižšiu pekelnú skúsenosť druhej smrti, musí ju celú vziať na seba on sám. Treba mať na pamäti, že smrť na kríži spôsobila oddelenie živého človeka Ježiša od hriechu ako takého. Ježiš zomrel na kríži, jeho telo bolo pochované do hrobu a do šeolu zostupuje zosnu-

lý Kristus, ktorý je hriechom ako takým. Kristus v stave hriechu je v absolútnom vyprázdnení života, je úplne opustený, bezmocný, neschopný subjektívne víťaziť a v solidarite so zosnulými – takto zakúša v šeole druhú smrť. Druhá smrť je absolútna opustenosť od všetkých a najvzdialenejší bod od Otca, ktorý je zdrojom života. Toto prebývanie so zosnulými v druhej smrti je posledný dôsledok spásonosného poslania Otca, lebo poslal svojho Syna na svet nie preto, aby súdil, ale aby spasil. Preto, aby mohol spasiť, musí Syn zakúsiť šeol v zmysle druhej smrti ako najväčší dôsledok ľudskej slobody. V tomto zmysle je druhá smrť kontemplovaná Kristom ako „peklo osebe", aby sa vo svojom úplnom prekliatí stalo „peklom pre neho". V druhej smrti hľadí na to, čo je nedokonalé, zdeformované a chaotické, aby to znova mohol ako Spasiteľ dostať do svojho vlastníctva. Jeho pohľad na chaos a peklo bol podmienkou nášho hľadenia na Boha. Ale Boží Syn nezostáva spútaný mocou druhej smrti naveky – on čaká na svoje vzkriesenie, pretože dal svoj život a zasa si ho vezme (Jn 10,17). A práve na tretí deň, Kristus Spasiteľ Božou mocou vstáva z mŕtvych a dokonale víťazí nad druhou smrťou. Vzkriesený Kristus ožiarený slávou víťazne opúšťa šeol a berie so sebou „peklo" ako výraz svojej súdnej moci rozhodovať o večnej spáse či zatratení človeka. On jediný preskúmal najhlbšie priepasti šeolu, čím ho zmenil na cestu, aby z neho vyslobodil svojich spravodlivých. Ovocie kríža a vzkriesenia sa takto rozmáha aj na priepasť smrteľného zatratenia, lebo odteraz peklo patrí vzkriesenému Kristovi, ktorý nad ním zvíťazil a má od neho kľúče (Zjv 1,18). V tomto zmysle sa uskutočňuje prechod od starozákonného chápania šeolu k novozákonnému a dnešnému chápaniu pekla, kde je peklo produktom Kristovej spásonosnej udalosti. Radostným dôsledkom Bielej soboty je večná spása, zadarmo ponúknutá všetkým ľuďom.

Veľkonočná nedeľa – cesta k Otcovi

„V prvý deň týždňa zavčas ráno prišli k hrobu (...) Kameň našli od hrobu odvalený, vošli dnu, ale telo Pána Ježiša nenašli." (Lk 24,1-3). Ženy v nedeľu ráno našli prázdny hrob. Hneď sa nám vynára otázka, či to môžeme vnímať ako jasný dôkaz zmŕtvychvstania Ježiša Krista. Balthasar uznáva, že to môže znieť veľmi lákavo a pekne, že by bol prázdny hrob jasným dôkazom vzkriesenia Krista, ale on s tým nesúhlasí. Hovorí, že v evanjeliách obraz prázdneho hrobu nie je vôbec potešením, ale pravý opak: vyvoláva strach, zmätok a smútok (Mk 16,10; Lk 24,4; Jn 20,2). Ani v najstaršej tradícii Cirkvi nebol prázdny hrob dôkazom vzkriesenia, ale len poukazom na vzkriesenie a jeho znakom. Pri prázdnom hrobe ženy stretávajú anjelov a vo veľkom strachu skláňajú tváre k zemi. Tento ich sklopený zrak interpretuje sám anjel: „Prečo hľadáte živého medzi mŕtvymi?" (Lk 24,4), akoby tie ženy stále hľadali v zemi mŕtveho Ježiša. Ale sú to anjelove slová: „Niet ho tu. Vstal z mŕtvych," (Lk 24,4-6), ktoré im dokonale vysvetľujú prázdny hrob. Lenže znak prázdneho hrobu, v ktorom ležal Kristus a už ho tam niet, má svoje opodstatnené miesto pre dejiny, a to, že je skutočne prázdnym – nemohol udržať svoju korisť. Treba tu jasne povedať, že čisto vedecký dôkaz zmŕtvychvstania neexistuje, lebo vzkriesenie Ježiša Krista je tajomná udalosť Najsvätejšej Trojice – Boh Otec vzkriesil z mŕtvych svojho Syna mocou Svätého Ducha. V skutočnosti sa nikto ani nemohol stať svedkom zjavujúceho sa Pána, lebo je to jeho osobná cesta k Otcovi. Preto pri fakte o vzkriesení Krista vychádzame len zo svedectiev učeníkov. Pri tejto otázke o dôkazoch vzkriesenia Balthasar uvádza päť druhov zachytených vo Svätom písme, na ktorých v skutočnosti stojí celá kresťanská viera.

V prvom a hlavnom dôkaze sa jednoznačne hovorí o stretnutiach so živým Kristom. Pri takomto stretnutí ho apoštoli zrazu nečakane vidia, počujú, dotýkajú sa ho a jedia s ním. Ako nám to evanjeliá jasne ukazujú, Kristova prítomnosť medzi nimi je veľkým prekvapením, pretože Ježišovo vzkriesenie stálo mimo všetkého, čo by mohli očakávať (Mk 16,10; Lk 24,11; Jn 20,9). Dôraz sa tu dáva na predmet, ktorý sa ukazuje: na živého Krista. Ale súčasne je tu motív postupného zjavenia sa – nespoznávajú ho hneď. Aj Mária Magdaléna pri prázdnom hrobe stretáva vzkrieseného Krista v domnení, že je to záhradník. Až keď ju živý Kristus osloví po mene, ona ho spoznáva (Jn 20,14-16). Taktiež dvom učeníkom na ceste do Emauz sa zjavuje a zhovára sa s nimi, ale oni ho

nespoznávajú. Až pri lámaní chleba ho spoznávajú a uznávajú: „Či nám nehorelo srdce?“ (Lk 24,13-32). Dokonca aj svojim vlastným učeníkom sa zjavuje, ale oni si myslia, že je to iba duch. Vzkriesený im ukazuje svoje prebodnuté ruky a nohy a oni ho spoznávajú na základe jeho totožnosti s ukrižovaným (Lk 24,36-40; Jn 20,20). Je dôležité hovoriť o stretnutí, pretože až pri osobnom stretnutí je osoba spoznaná. Osobné stretnutie so živým Kristom je skúsenosť, ktorá hlboko zasahuje srdce človeka a vzbudzuje pravú vieru.

Druhý dôkaz vzkriesenia je na základe osobného obrátenia človeka. Je pravda, že ešte počas Ježišovho verejného učenia jeho učeníci skutočne chceli veriť, dúfať a milovať, ale po skúsenosti zapretia, úteku a nakoniec smrti Ježiša sa ich viera zlomila a zomrela. Zdá sa však, že to bol Ježišov zámer, aby na kríži zomrel aj on, aj viera jeho učeníkov. Len takýmto spôsobom je pochopiteľné, prečo posolstvo žien, že videli Pána, nedokázalo v apoštoloch prebudiť vieru, lebo len vzkriesený Kristus bol toho schopný. Tak ako u apoštolov v Jeruzaleme, u Márie Magdalény pri hrobe a neskôr aj u Pavla pred Damaskom, musí prísť najprv duchovný pád, aby ich mohol vzkriesený Kristus povolať k obráteniu, k životu a k skutočnej viere.

Tretí dôkaz vzkriesenia je osobné vyznanie Ježišovho božstva po silnej osobnej skúsenosti s ním. Po spoznaní Ježiša pri hrobe ho Mária Magdaléna oslovuje „Rabbuni“ (Jn 20,16), čo v hebrejčine reprezentuje vznešený božský titul, ktorý znamená „môj Učiteľ, Majster, Pán“. Takým je aj Tomášovo vyznanie o osem dní neskôr, po vložení prsta do Kristových rán, kedy sám uznáva jeho božstvo slovami: „Pán môj a Boh môj.“ (Jn 20,28).

Štvrtým dôkazom vzkriesenia je fakt, že učeníkom bol až udalosťou Veľkej noci odkrytý skutočný zmysel Ježišovho života, ako aj celé Písmo. Cesta dvoch učeníkov do Emauz je kľúčová, pretože sám vzkriesený Kristus im vysvetľuje, ako sa všetko v Písme (v zákone, u prorokov a v žalmoch) vzťahuje na neho. Božie Slovo je samo sebe vykladačom.

Piatym dôkazom vzkriesenia je vyslanie do celého sveta: „Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás.“ (Jn 20,21). Synovo vzkriesenie je takto manifestáciou Ducha, pretože až vyliatím božského Ducha sa začína misijná činnosť. Keď Ježiš vydýchne svojho Ducha, vydýchne aj Ducha poslania do Cirkvi. Preto stála tvorivá činnosť Ducha Svätého v Cirkvi je ozajstným dôkazom Kristovho vzkriesenia. Toto vlastníctvo Ducha sa vyjadruje zázrakmi, vnútorným zmýšľaním spoločenstva, spoločnou modlitbou, živou vierou a aj možnosťou byť účastníkom na Kristovom utrpení. Kto chce žiť v Pánovi, musí žiť v Duchu a podľa Ducha aj žiť (Gal 5,16.22-23.25), lebo človek, ktorý v Duchu žije, ktorý verí a miluje, stáva sa „chválou a slávou milosti“ Božej (Ef 1,6).

Je evidentné, že veľkonočná udalosť je podstatná pre kresťanskú vieru, lebo bez nej by viera nebola možná. A nielen viera. Bez Kristovho vzkriesenia by nebola ani Cirkev. Od okamihu Ježišovho vzkriesenia Otcom a vďaka vyliatiu spoločného Ducha je tu Boh totálne pre nás. A teraz nám patrí konečné víťazstvo, lebo „Pán skutočne vstal mŕtvych“ (Lk 24,34) – bol mŕtvy a hľa, žije na veky vekov (Zjv 1,18).

Liturgia Veľkonočného trojdnia

Peter Schmotzer
foto: Internet

Najväčším sviatkom liturgického roka pre nás kresťanov je Veľká noc. Týmto sviatkom si pripomíname obetu Ježiša Krista, ktorý nás svojou krvou, vyliatou na kríži, vykúpil z otroctva smrti a opäť nám otvoril brány nebeského kráľovstva. Kristove ruky sa otvorili, aby nás všetkých vzal do náručia, kým ruky človeka sa zovreli, aby mohli chytiť kladivo, ktorým Božieho Syna pribili na kríž.

Kvetná nedeľa

Veľký týždeň sa začína Kvetnou nedeľou. V tento deň si pripomíname moment Ježišovho vstupu do Jeruzalema a následne do chrámu. Ježiš z Betánie a Betfage prechádza cez Olivovú horu, z ktorej mal prísť Mesiáš. Pri vstupe ľudia prichádzali v ústrety Ježišovi s palmovými ratolesťami, ktoré kládli na cestu. Mesiášsky charakter sa skrýva aj za zvolaním ľudu pri tomto vstupe: „Hosana!" Toto slovo by sme mohli preložiť ako naliehavú prosbu: „Ó, pomôž!", ktorú vyslovovali kňazi na siedmy deň židovského Sviatku stánkov ako prosbu o dážď.

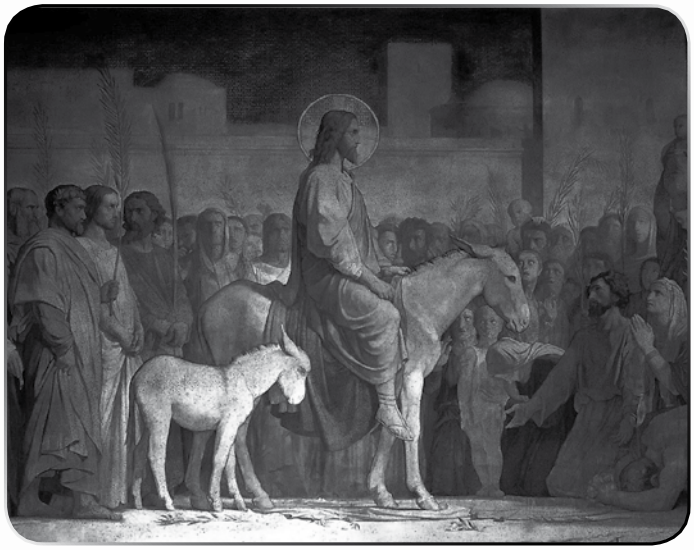

Ak sa pozrieme na liturgiu po Druhom vatikánskom koncile, môžeme v slávení Kvetnej nedele nájsť symboly tohto slávnostného vstupu. Na sviatok Kvetnej nedele kňaz s asistenciou namiesto klasického vstupu prichádza v slávnostnej procesii a požehnáva bahniatka. Slávnostná procesia nám pripomína Ježišov vstup do Jeruzalema a chrámu. Požehnanie bahniatok sa má konať vždy pred omšou, na ktorej je najväčšia účasť ľudu. Veriaci sa na slávnostnej procesii zúčastnia tak, že nesú v rukách palmové ratolesti alebo ratolesti iných stromov. Ľud pripomína Jeruzalemčanov vítajúcich Ježiša a bahniatka pripomínajú palmové ratolesti, ktoré niesli so sebou v ústrety Ježišovi. Jedným zo spôsobov slávnostnej procesie je, že sa veriaci zhromaždia v niektorom menšom kostole alebo mimo kostola, odkiaľ s ratolesťami idú v procesii do kostola. Rímsky misál uvádza ešte iný, jednoduchší spôsob slávnostného vstupu. Dôvodom toho však nie je pohodlie, ale určité prekážky, ktoré znemožňujú prvý spôsob procesie. Druhý spôsob sa slávi slávnostným vstupom na začiatku slávnostnej svätej omše, kedy sa veriaci zhromaždia s ratolesťami v rukách pred kostolom alebo v kostole samotnom. Kňaz, prisluhujúci a zástupcovia ľudu prichádzajú s ratolesťami na stanovené miesto mimo presbytéria, kým ľud spieva „Hosanna". Dôležitú úlohu pri liturgii zohráva aj zvolanie „Hosanna" po požehnaní bahniatok, ktorým si pripomíname hebrejské deti,

ktoré vyšli pri Kristovom slávnostnom vstupe do Jeruzalema a takýmto zvolaním ho vítali. Vítame teda Krista ako nášho Kráľa. Svätá omša sa líši aj v tom, že namiesto klasického čítania evanjelia nasleduje prednes pašií, teda časti evanjelia, v ktorej sa opisuje Pánovo umučenie.

Na začiatku svätej omše si teda pripomíname Ježišov slávnostný vstup do Jeruzalema, ale neskôr sa už pašiami pripravujeme na jeho umučenie. Je to znak toho, že Kristus vystupuje do Jeruzalema, aby sa tam nechal pribiť na drevo kríža, a tým všetkých pritiahol k sebe.

Zelený štvrtok

V štvrtok veľkého týždňa, čiže Zelený štvrtok, si pripomíname Ježišovu Poslednú večeru, počas ktorej Kristus učeníkom umyl nohy a ustanovil Eucharistiu a Kňazstvo. Počas Zeleného štvrtku je dovolené sláviť iba omšu svätenia olejov a omšu na pamiatku Pánovej večere.

V tento deň sa dopoludnia v katedrálnom chráme slávi omša svätenia olejov, ktorá je zároveň pripomienkou ustanovenia sviatosti kňazstva. Aj preto ju biskup slávi spolu so svojimi kňazmi, čo je prejav vzájomnej jednoty. Kňazi si počas omše obnovia svoje kňazské sľuby. Taktiež sa tu požehnávajú a svätia oleje: olej chorých, olej katechumenov a krizma. Jednotlivé oleje majú v Cirkvi svoju úlohu.

Olivový olej slúžil v staroveku na rôzne účely. Jedným z nich bolo aj jeho aplikovanie na poranené miesta, čím sa malo urýchliť hojenie (Lk 10,34). Olej na pomazanie chorých tak symbolizuje toto staroveké pomazanie a poskytuje nemocným liek na choroby duše i tela, aby mohli svoje útrapy odhodlane znášať a bojovať proti zlu a aby dosiahli odpustenie hriechov.

Olej sa taktiež používal pri zápasení, kedy si zápasník natieral telo olejom, aby sa svojmu protivníkovi ľahšie vyšmykol zo zovretia. Olej katechumenov sa používa pri krste a završuje účinok exorcizmov, lebo krstencom dáva silu zriecť sa diabla a hriechu„vyšmyknúť sa“ zo zovretia diabla.

V Starom zákone sa olejom pomazávali králi (1 Sam 10,1), kňazi (Ex 40,13-15), svätostánok a oltár (Lev 8,10-11). V Novom zákone je Ježiš pomazaný pred svojou smrťou (Mk 14,1-8) i po nej (Jn 19,40). Krizma (olivový olej zmiešaný so zmesou vonných látok) sa v Cirkvi používa pri krste, birmovaní, sviatosti kňazstva a pri posvätení chrámov a oltára. Krizma naznačuje, že kresťania umreli spolu s Ježišom, boli s ním pochovaní a vzkriesení a majú účasť na jeho kráľovskom a prorockom kňazstve, a že vo sviatosti birmovania dostávajú Ducha Svätého a jeho pomazanie.

Tieto požehnané a posvätené oleje si kňazi potom zoberú do farností. Odporúča sa, aby oleje posvätené ráno počas omše svätenia olejov boli pri večernej sv. omši na pamiatku Pánovej večere predstavené farskému spoločenstvu.

Ustanovenie Eucharistie pri Poslednej večeri, Ježišova modlitba na Olivovej hore v Getsemanskej záhrade a nakoniec jeho zajatie sú hlavnými témami štvrtkového večera a noci. Večernou svätou omšou slávenou na pamiatku Pánovej večere Cirkev vstupuje do Veľkonočného trojdnia. Svätostánok má byť pred omšou prázdny, čím sa pripomína ustanovenie Eucharistie. Svätá omša na Zelený štvrtok nás zvláštnym spôsobom prenáša do Večeradla, kde Ježiš

spolu s učeníkmi slávili prvú svätú omšu. Keďže slávime ustanovenie Eucharistie, na chvíľu zabúdame na žiaľ a počas oslavnej piesne Sláva Bohu na výsostiach zvonia všetky zvony, hrá organ a zvonia aj zvončeky v kostole. Po skončení oslavnej piesne zvony zmĺknu na znak veľkého smútku nad tým, čo sa stane, teda nad zradou, zajatím, zbičovaním a ukrižovaním Božieho Syna, až do oslavnej piesne na Veľkonočnú vigíliu. Organ a hudobné nástroje sa majú používať tiež umiernene, len na udržanie spevu. Po homílii nasleduje umývanie nôh. Kňaz si vyzlečie omšové rúcho a štólu, opáše sa a umýva nohy pozvaným mužom. Pripomíname si tým gesto Krista, ktorý sa opásal a umyl nohy svojim učeníkom, čím vyzdvihol službu blížnemu nad panovaním.

Po modlitbe po prijímaní sa zoradí procesia na prenesenie Najsvätejšej sviatosti na miesto, kde sa bude Sviatosť uchovávať. Na jej čele sa nesú kríž, sviece a kadidlo. Táto procesia pripomína Ježišov odchod do ticha Getsemanskej záhrady, kde bol zajatý. Ježišovu opustenosť symbolizuje nielen otvorený prázdny bohostánok a zhasnuté večné svetlo nad ním, ale aj obnažovanie oltára. Kristus prežíva smrteľnú úzkosť a prosí apoštolov, aby s ním bdeli: „Ostaňte tu a bdejte so mnou!" (Mt 26,38). Veriaci sú – tak ako apoštoli – pozvaní, aby po svätej omši, podľa možnosti aj v nočných hodinách, zotrvali pri Najsvätejšej sviatosti v rozjímaní nad Kristovým utrpením.

Veľký piatok

V liturgii Veľkého piatku si osobitným spôsobom pripomíname Ježišovo umučenie a smrť na kríži. V tento deň sa na celom svete neslávi svätá omša. Liturgia sa zvykne sláviť o 15.00 hodine, čo je podľa tradície hodina, kedy Ježiš zomrel na kríži. V tomto čase, keď sa odohráva súd nad zlobou sveta a otvára sa brána nebies, je i Boží ľud zhromaždený, spolu s apoštolmi, ženami, spolu s Ježišovou Matkou Máriou, pod krížom nášho Pána, aby tam, pri samotných prameňoch spásy, tryskajúcich z Jeho prebodnutého boku, prosil za seba i za celý svet. Oltár má byť v tento deň obnažený, bez kríža, bez svietnikov a plachiet, čím sa naznačuje, že v tento deň sa obeta neslávi na oltári, ale na kríži, na ktorom zomiera Kristus. Liturgia sa skladá z troch častí: liturgia slova, poklona svätému krížu a sväté prijímanie.

Na úvod prichádza kňaz v červenom rúchu s poslúchajúcimi v tichosti pred oltár, kde si ľahne na zem – je to znak úplnej odovzdanosti pozemského človeka Bohu, znak najhlbšieho pokánia a pokory zoči-voči Láske, pribitej na dreve kríža, znamenie žiaľu a bolesti Cirkvi.

Nasleduje liturgia slova, v ktorej zvlášť Pašie prenášajú zhromaždený ľud späť do Jeruzalema, kde sa udialo umučenie Ježiša Krista. Po pašiách sa kňaz môže prihovoriť veriacim v krátkej homílii. Potom kňaz prednáša slávnostné modlitby veriacich, ktoré obsahujú desať prosieb. Robí to v úplnej spojitosti s Kristom na kríži, ktorý sa z kríža modlil za všetkých. Tieto prosby formou aj textom naznačujú všeobecnú moc umučenia a smrti Krista, ktorý visel na kríži za spásu celého sveta. Slávnostnými prosbami sa završuje liturgia slova.

Nasleduje druhá časť liturgie umučenia Pána, poklona svätému krížu. Poklonou svätému krí-

žu vzdávame úctu nástroju, skrze ktorý nám prišla spása, nástroju, po ktorom stekala svätá krv. Na znak dokonaného a odhaleného tajomstva kríža sa roztrhla chrámová opona Jeruzalemského chrámu, dovtedy zahaľujúca Veľsvätyňu židovského chrámu. Kríž sa k oltáru prináša na znak toho, aby sme aj my s nezahalenou tvárou mohli hľadieť na odkryté tajomstvo najvnútornejšej Božej Lásky, na novú Veľsvätyňu chrámu Cirkvi, ktorou je oltár kríža, na ktorom Veľkňaz i Baránok Ježiš obetoval samého seba, aby sme my mohli žiť. Kňaz trikrát pozdvihuje kríž a pritom spieva: „Hľa, drevo kríža...“ Potom v sprievode dvoch sviec odnesie kríž ku východu do presbytéria alebo inému vhodnému miestu, kde ho položí alebo odovzdá prisluhujúcim, aby ho držali. Vedľa kríža sa postavia sviece a začína vlastná poklona krížu. Na znak úcty k veľkosti Kristovej obety sa až do veľkonočnej vigílie pred krížom kľaká ako pred svätostánkom.

Po poklone svätému krížu prichádzame k poslednej časti obradov Veľkého piatku, k svätému prijímaniu. Oltár sa prikryje plachtou, rozprestrie sa naň korporál a pripraví sa kniha. Potom diakon alebo sám kňaz prenesie na oltár Najsvätejšiu sviatosť najkratšou cestou z miesta, kde bola uschovaná. Dvaja prisluhujúci sprevádzajú sviatosť so zažatými sviecami, ktoré potom postavia vedľa oltára alebo na oltár, ostatní pritom mlčky stoja. Kňaz položí Najsvätejšiu sviatosť na korporál a odkryje ju, pokľakne, vystúpi k oltáru a so zopätými rukami vyzve formulou veriacich k modlitbe Pána. Nasleduje klasický obrad pred prijímaním a následné rozdávanie svätého prijímania. Po skončení kňaz alebo diakon odnesie nádobku s hostiami na pripravené miesto. Nasleduje modlitba po prijímaní, modlitba nad ľudom a prepustenie ľudu.

V našich končinách je ešte zvyk prenesenia Sviatosti oltárnej do Božieho hrobu. Ježiš zomrel a jeho učeníci Ho sňali z kríža, zavinuli do plátna a pochovali v novom hrobe, v ktorom ešte nik neležal. Na znak toho sa Sviatosť oltárna, v monštrancii zahalenej závojom, tak ako Ježišovo Telo bolo zavinuté do plátna, odnáša do „Božieho hrobu“, ktorý je obrazom toho hrobu, v ktorom pred 2000 rokmi ležalo Ježišovo Telo v prísľube Vzkriesenia.

Boží ľud vie, že Ježiš nezostáva v hrobe naveky, ale už v noci tretieho dňa vstane z mŕtvych. A z hrobu, miesta smrti, vytryskne nový život. Preto Boží ľud zotrváva pri hrobe v modlitbách a bdení tak ako panny z Pánovho podobenstva, očakávajúce so zažatými sviecami príchod Ženícha.

Liturgia veľkonočného trojdnia - pokračovanie

Lukáš Mohler
foto: Internet

Biela sobota

Po slávení obradov Veľkého piatku, pripomienke Pánovho utrpenia a smrti, nastupuje posvätné mlčanie Bielej soboty. Je to deň, kedy náš Pán a Vykupiteľ zostúpil k zosnulým a jeho telo leží v hrobe. Veriaci prichádzajú k Pánovmu hrobu a zotrvávajú v modlitbách a rozjímaní o utrpení a smrti Pána Ježiša, a zároveň očakávajú jeho zmŕtvychvstanie. Je veľmi vhodné, aby sa veriaci v tento deň schádzali vo svojich kostoloch na spoločnej modlitbe Liturgie hodín alebo inej pobožnosti, zodpovedajúcej tajomstvu tohto dňa, a tak vyjadrili jednotu v očakávaní vzkriesenia.

V tento deň sa nesmie sláviť svätá omša a sväté prijímanie sa môže zaniesť iba chorým. Nie je dovolené vysluhovanie sviatosti manželstva ani iných sviatostí, okrem pokánia a pomazania chorých. Obnažený oltár počas celého dňa až do začiatku veľkonočnej vigílie symbolizuje neprítomnosť Krista medzi živými – jeho smrť a zostúpenie k zosnulým.

Nedeľa Pánovho zmŕtvychvstania
Veľkonočná vigília

Už starí Hebreji každoročne slávili svätú noc – Paschu. S vďakou si pripomínali udalosť Pánovho prechodu, ktorý ich vyslobodil z otroctva u egyptského faraóna. Ježiš Kristus dal tejto noci nový – spásny rozmer. Práve v túto noc slávne porazil smrť a vstal z mŕtvych. Od toho času tí, ktorí uverili Kristovi, už viac neslávia Paschu – vyslobodenie z egyptského otroctva, ale slávia zmŕtvychvstanie – vyslobodenie Kristom z otroctva hriechu a večného zatratenia. Preto sa aj veľkonočná vigília, ktorú každoročne slávime, koná v noci. Nesmie začať pred západom slnka a má sa skončiť pred nedeľným svitaním.

Liturgia veľkonočnej vigílie má štyri časti: obrad svetla, liturgiu slova, liturgiu krstu a vrcholí v liturgii Eucharistie.

Prvou časťou vigílie je obrad svetla. Vzkriesený Kristus už viacej neumiera – žije novým životom a svieti celému svetu ako záruka tohto nového života. Preto je svetlo symbolom vzkrieseného Krista. Obrad sa začína vonku. Pred alebo blízko kostola sa pripraví vatra na požehnanie nového ohňa, dostatočne veľkého na to, aby rozptýlil tmu a osvetlil noc tak, ako Kristus rozjasnil tmu otroctva hriechu svojím zmŕtvychvstaním. Od tohto posväteného ohňa sa odpáli veľkonočná svieca – paškál. Na paškáli sú vyryté číslice aktuálneho kalendárneho roka a tiež prvé a posledné písmeno gréckej abecedy (alfa a omega) na znak toho, že Kristus je Pán času i celých dejín, je kráľom neba i zeme a je správcom celého sveta. Kňaz (diakon) nesie zažatý paškál na čele procesie, ktorá vstupuje do chrámu. V kostole sú zahasené všetky svetlá.

Táto veľkonočná svieca je tiež symbolom ohnivého stĺpa, ktorý viedol Izraelitov pri putovaní púšťou v noci a ukazoval im cestu. Kňaz, držiac veľkonočnú sviecu, trikrát opakuje zvolanie: „Kristus, svetlo sveta!“ a veriaci si postupne od neho odpaľujú svoje sviece – Kristus chce prísť ako svetlo do života každého človeka. Po poslednom treťom zvolaní kňaz umiestni sviecu na svietnik pri-

pravený vedľa ambony tak, aby bola v centre pozornosti počas celých päťdesiatich dní veľkonočného obdobia ako symbol vzkrieseného Krista. V kostole sa rozožnú všetky svetlá okrem sviec na oltári. Obrad svetla sa zakončuje veľkonočným chválospevom (exultet). Ten má podobu rozsiahlej lyrickej básne a ospevuje veľkonočné tajomstvo vložené do dejín spásy. Jeho obsahom je výzva k radosti, oslava tejto svätej noci a Božej dobroty. Spomína pravého Baránka – Krista, ktorý bol zabitý, a jeho smrť (na rozdiel od baránkov obetovaných Izraelitmi v predvečer Paschy) prináša spásu všetkým ľuďom. Chválospev taktiež pripomína starozákonnú veľkú noc, keď boli synovia Izraela vyvedení z Egypta. Na tomto mieste (okrem iných) môžeme zreteľne sledovať, ako Nový zákon neruší Starý, ale naopak, napĺňa ho a dáva mu konečný a plný zmysel. Exultet opisuje Adamov prvý hriech ako šťastnú vinu, pre ktorú k nám prišiel Vykupiteľ. Ukazuje sa, že Ježišova veľká noc má súvis s počiatkom ľudstva, s jeho celými dejinami, prítomnosťou i budúcnosťou. Veď ak niet zmŕtvychvstania, márna je naša viera (1Kor 15,13-14). Preto je slávenie Veľkej noci stredobodom celého liturgického roka a predchádza jej patričná príprava v podobe pôstneho obdobia.

Druhou časťou veľkonočnej vigílie je liturgia slova. Je obsažnejšia a bohatšia ako liturgia slova omší celého roka. Skladá sa z čítaní Starého zákona, ktorým prislúcha responzóriový žalm a modlitba kňaza, a z dvoch novozákonných čítaní – epištoly a evanjelia. Zo Starého zákona je pre túto vigíliu vybratých sedem čítaní. Hovoria o najdôležitejších udalostiach a témach v dejinách spásy: stvorenie sveta, Abrahámova obeta, prechod Izraelitov cez Červené more, nový Jeruzalem, spása ako dar pre všetkých, Boh ako prameň múdrosti, nové srdce a nový duch. Vykresľuje sa tu prierez dejín od stvorenia sveta, vyvolenia izraelského ľudu prostredníctvom praotca Abraháma, cez mnohé napomínania prorokov kvôli modlosluţbám Izraelitov a ich opakovanému odvráteniu sa od Boha, až po opakujúce prahnutia po Bohu v čase vyhnanstva v Babylonskom exile a opätovné napomenutia prorokov, ktorí pripomínali vyvolenému ľudu, že Boha môžu uzmieriť iba premenou srdca a obnovou ducha. Liturgia slova veľkonočnej vigílie je dlhšia ako zvyčajne, a to preto, aby sme si pripomenuli veľké Božie skutky v dejinách spásy, ktoré sa naplnili v Kristovej veľkonočnej obete, a tiež preto, aby sme posvätili čas nočného bdenia a čakania na vzkriesenie Pána. Veľmi sa teda odporúča, aby sa čítalo všetkých sedem starozákonných čítaní. Ak to však z nejakej príčiny nie je možné, povinné sú aspoň tri čítania zo Starého zákona, nikdy sa však nesmie vynechať čítanie z knihy Exodus o prechode cez Červené more s príslušným chválospevom. Po skončení starozákonných čítaní nastáva v liturgii veľkonočnej vigílie zlomová chvíľa – prichádza vzkriesenie. Kňaz zaintonuje chválospev: „Sláva Bohu na výsostiach." Aj keď úvodné slová tohto chválospevu nám evokujú skôr atmosféru Vianoc, kedy anjeli zvestovali pastierom narodenie Spasiteľa a na záver zvolali: „Sláva Bohu na výsostiach a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle." (Lk 2,14), predsa vo svojej podstate ide o veľkonočný chválospev. Dosvedčujú to slová: „Pane Ježišu, Kriste, ty jednorodený Syn, Pán a Boh, Baránok Boží, Syn Otca, ty snímaš hriechy sveta, zmiluj sa nad nami. Ty snímaš hriechy sveta, prijmi našu úpenlivú prosbu. Ty sedíš po pravici Otca, zmiluj sa nad nami." So spevom Glória sa na znak veľkej radosti opäť rozozvučia organ a zvony, ktoré mlčali od Glórie Zeleného štvrtku. Po speve chválospevu kňaz prednesie omšovú modlitbu, po ktorej nasleduje novozákonné čítanie z Listu svätého apoštola Pavla Rimanom – epištola. Témou epištoly je vzkriesený Kristus, ktorý viac neumiera. Po čítaní všetci vstanú a kňaz trikrát spieva slávnostné Aleluja, vždy vyšším hlasom, a ľud po ňom opakuje. Nasleduje žalm 118 (Oslavujte

Pána, lebo je dobrý, lebo jeho milosrdenstvo trvá naveky...) – Jasavý spev na záchranu. Stoosemnásty žalm je ďakovnou piesňou pútnika do jeruzalemského chrámu. Spev začína hlavnou myšlienkou celého žalmu, a to výzvou ku kňazom i veriacim, aby spolu s pútnikom chválili večné Božie milosrdenstvo. Žalmista následne vyznáva, že iba Boh je jediným osloboditeľom od strachu a od všetkého zla; a zároveň, že spoliehanie na ľudí prináša sklamanie. Pútnik, zrejme sám jeruzalemský kráľ, vyjavuje svoje minulé ohrozenie pohanskými kmeňmi, v ktorom Pán dopustil na veriacich ťažké skúšky ako trest, ale nedopustil zničenie ľudu. A preto pútnici vstupujú do chrámu a vďačne dosvedčujú spásonosnú Božiu pomoc. Týmto žalmom sa zakončovala starozákonná veľkonočná slávnosť, a niet pochýb, že týmito slovami sa modlil aj sám Pán Ježiš na konci Poslednej večere so svojimi učeníkmi. Bola to svätá pieseň k odchodu zo sveta do večného chrámu, neba. Mesiášsky zmysel žalmu potvrdil Pán Ježiš v reči k farizejom, kde sám seba označuje za uholný kameň novej Božej stavby – Cirkvi. Napokon sa Pánovo zmŕtvychvstanie zvestuje samotným evanjeliom, čím vrcholí bohoslužba slova. Diakon (kňaz), ktorý ohlasuje evanjeliové posolstvo, zastupuje anjela zvestujúceho veľkonočnú novinu.

Treťou časťou vigílie je liturgia krstu. Krst je prvá a najpotrebnejšia sviatosť. Zmýva dedičný hriech, očisťuje od osobných hriechov, udeľuje nezmazateľnú pečať a začleňuje do mystického tela Kristovho – do Cirkvi. Tak, ako je ústrednou myšlienkou slávenia Veľkej noci prechod od smrti k životu (vzkriesenie/zmŕtvychvstanie), tak je krst pozdvihnutím človeka zo smrti (duchovnej) do života, je osobnou veľkou nocou jednotlivca. Preto má liturgia krstu nezastupiteľné miesto v obradoch veľkonočnej vigílie. Je veľmi vhodné a odporúča sa, aby katechumeni (dospelí pripravujúci sa na prijatie sviatostí) boli pokrstení a prijali aj ostatné sviatosti (birmovanie a Eucharistiu) práve vo svätej veľkonočnej noci pri veľkonočnej vigílii. Kde niet katechumenov, je vhodné sláviť aspoň krst detí, aby sa tak naznačil spasiteľný účinok Kristovho veľkonočného tajomstva. Ak sa nekrstia ani deti, kňaz požehná krstnú vodu alebo aspoň vodu na pokropenie veriacich. Ak sa krstí alebo aspoň požehnáva krstná voda, obrad sa začína Litániami ku všetkým svätým, ktorých spolu s celou Cirkvou prosíme o príhovor. Po litániách kňaz prednáša modlitbu posvätenia krstnej vody. Pri slovách: „Prosíme ťa, Bože, nech prostredníctvom tvojho Syna zostúpi sila Ducha Svätého do tohto prameňa," kňaz ponorí paškál do vody a vytiahne ho von. Následne kňaz, držiac sviecu vo vode, pokračuje slovami: „...aby všetci, ktorí v krste tajomne umierajú a sú pochovaní s Kristom, povstali s ním aj k novému životu. Skrze Krista nášho Pána. Amen." Tým sa naznačuje, že sám Kristus posväcuje vodu, ktorou sa má vysluhovať sviatosť krstu. Ponorenie človeka do krstnej vody pri sviatosti krstu potom naznačuje odumretie tomuto svetu a vynorenie symbolizuje narodenie pre nový, Boží život. Taktiež obmytie v krstnej vode nielen naznačuje, ale aj spôsobuje zotretie hriechov, ktoré vzal na seba Kristus pri veľkonočnej obete. Po požehnaní vody nasleduje obnovenie krstných sľubov, ktoré sa skladá zo zrieknutia sa zlého ducha, vyznania viery a pokropenia práve posvätenou krstnou vodou. Tento obrad nám má pripomenúť náš vlastný krst, v ktorom sme s Kristom zomreli hriechu a s ním povstali k novému životu. Za obvyklých podmienok môžeme v tejto vigílii pri obnovení krstných sľubov získať úplné odpustky. Liturgia krstu sa končí spoločnou modlitbou veriacich (prosbami).

Poslednou, štvrtou časťou veľkonočnej vigílie, je liturgia Eucharistie. V tejto chvíli sa začína sláviť prvá veľkonočná omša. Prepojenie tejto veľkonočnej omše s veľkonočnou Kristovou obetou dokonale vyjadruje modlitba nad obetnými darmi: „Prosíme ťa, Bože, prijmi modlitby a obetné dary svojho ľudu a daj, aby nám táto obeta, ktorá má pôvod v obete pravého veľkonočného Baránka, zaistila večnú spásu. Skrze Krista nášho Pána. Amen." Pieseň vďaky (prefácia) vyjadruje vďaku, chválu a oslavu Boha v tejto svätej noci, keď sa Kristus obetoval ako náš veľkonočný Baránok, ktorý sňal hriechy sveta, svojou smrťou premohol našu smrť a svojím zmŕtvychvstaním nám obnovil život. Záverečné slová vyjadrujú radosť celého vykúpeného ľudstva z Kristovho vzkriesenia a spojenie s anjelmi a zástupmi svätých v nebi, a vyúsťujú do chválospevu Svätý, svätý, svätý. Modlitba po prijímaní tvorí prosebný doslov k obetnej hostine, ktorá bola práve slávená:„Dobrotivý Bože, pri veľkonočnej hostine si nás posilnil sviatostným pokrmom; naplň nás všetkých svojím Duchom a v láske nám zjednoť srdcia i mysle. Skrze Krista, nášho Pána. Amen." V tejto omši a počas celej veľkonočnej oktávy sa k výzve prepustenia ľudu po požehnaní pridáva slávnostné dvojité Aleluja: „Ide v mene Božom, aleluja, aleluja."

V našich krajoch pretrváva dávna tradícia konať eucharistickú procesiu na oslavu vzkrieseného Pána – tzv. teoforická procesia. Táto procesia je slávnostným zvestovaním Kristovho zmŕtvychvstania a výzvou celému stvoreniu, aby sa pripojilo k triumfu Víťaza nad smrťou. V procesii sa nesie kríž so sviecami, paškál, socha zmŕtvychvstalého Pána a Najsvätejšia sviatosť oltárna v monštrancii. Účasť na tejto procesii vyjadruje nielen vieru v Krista, ale zároveň dosvedčenie jeho zmŕtvychvstania pred celým svetom. Tento obrad pripomína najkrajšie posolstvo, aké môže človek človeku zvestovať. Kto sa úprimne zúčastní tejto procesie, môže si s radosťou vypočuť Kristove slová: „Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj ja vyznám pred svojím Otcom, ktorý je na nebesiach." (Mt 10,32). Obrad sa po návrate do chrámu končí hymnom Te Deum a požehnaním so Sviatosťou oltárnou. Ako je u nás zvykom, po požehnaní ešte pozdravíme Nebeskú Matku spevom Raduj sa, nebies Kráľovná, ktorá sprevádzala Pána Ježiša krížovou cestou, stála pod krížom pri jeho smrti a po nej, ako hovorí tradícia, držala jeho telo v náručí a oplakávala ho. Procesia sa môže konať bezprostredne po obradoch veľkonočnej vigílie alebo po niektorej nedeľnej omši cez deň, alebo po druhých vešperách veľkonočnej nedele na zavŕšenie Veľkonočného trojdnia.

Omša v deň slávnosti

Zvláštnosťou svätej omše, slávenej na Veľkonočnú nedeľu, je predpísaná sekvencia Victimae paschali laudes, ktorá má miesto po druhom čítaní pred alelujovým veršom. Je to ľudový spev s nebiblickým textom, ktorý zhŕňa hlavnú myšlienku danej slávnosti. Prvé tri slohy tvoria chválospev na Krista, Božieho Baránka, ktorý svojou obetou zvíťazil nad smrťou. Nasleduje dramatický dialóg medzi apoštolmi a Máriou Magdalénou, ktorá im oznamuje, že Kristus vstal z mŕtvych a predišiel ich do Galiley. Posledná sloha vyjadruje radosť apoštolov zo zmŕtvychvstania. Na Slovensku je zvykom nahrádzať túto sekvenciu piesňou z Jednotného katolíckeho spevníka č. 209 – Obeť svoju veľkonočnú.

(Spracované podľa: Rímsky misál, Direktórium na omše a liturgiu hodín na rok Pána 2015, Komentáre k Veľkému týždňu a k Veľkonočnému trojdniu, V. Malý – Veľký týždeň a Veľkonočné trojdnie)

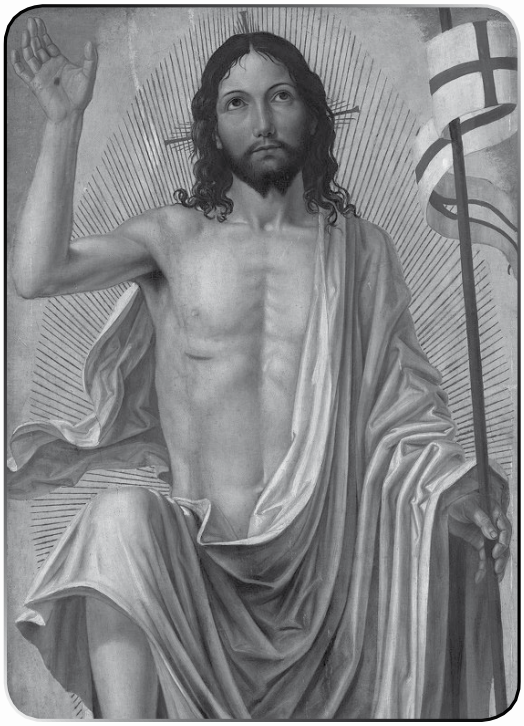

Posolstvo nádeje a života

Jakub Pichoňský
Foto: Internet

Po prežívaní štyridsaťdňového obdobia pôstu sa nás Boh znova dotýka nádejou Veľkej noci, ktorá je neustále živá pre človeka. Je to posolstvo, ktoré je nad každým posolstvom na zemi. Je to neuhasínajúce svetlo Zmŕtvychvstalého, ktorý vyvádza človeka zo smrti do života. Väčšiu nádej nenájdeme nikde a u nikoho, hoc by sme ako hľadali.

Obdobiu Veľkej noci teda predchádza prežívanie obdobia pôstu, počas ktorého sme v sebe vytvárali priestor pre prijatie Spasiteľa a Jeho veľkonočného tajomstva spásy. Pôstne obdobie je, takpovediac, životu človeka na zemi najbližšie, pretože tu je to zväčša o zriekaní sa, trápení, a či chceme, alebo nie, každý život tu končí tým svojím Veľkým piatkom. To nám potvrdzuje aj Božie slovo: „Vek nášho života je sedemdesiat rokov a ak sme pri sile, osemdesiat. No zväčša sú len trápením a trýzňou, ubiehajú rýchlo a my odlietame.“ (Ž 90, 10). Jednoducho povedané: krížová cesta alebo prechod púšťou života, to je náš život tu na zemi. O krížovej ceste nás ale skrze sv. sestru Faustínu povzbudzuje sám milosrdný Spasiteľ, ktorý hovorí:„Do neba nevedie iná cesta ako krížová. Ja sám som ju prešiel prvý. Vedz, že je to najkratšia a najistejšia cesta.“ (Denníček 1487).„Pre učeníka teda nie je inej cesty než tej, ktorou kráčal jeho Majster.“ – doplňuje švédsky kňaz a spisovateľ Wilfrid Stinissen (W.S.).

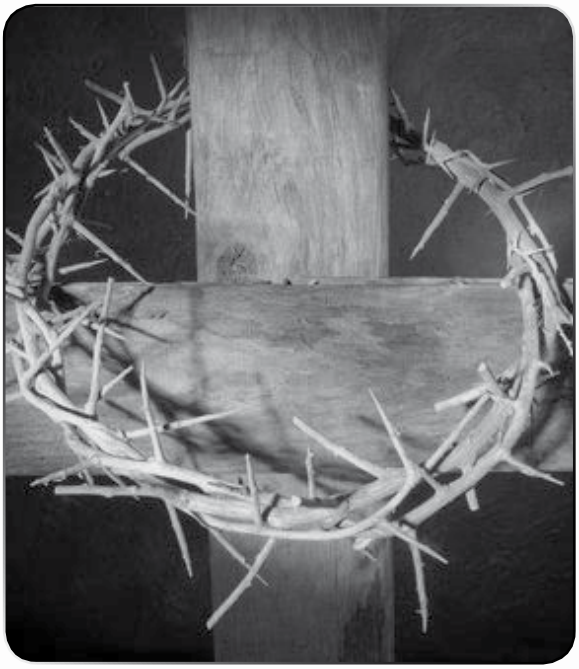

Ďalej si musí človek uvedomiť ďalší aspekt svojho života, a tým je púšť. Púšť je miestom prechodu; miesto, kde sme vystavení skúške viery i pokúšaniu diabla. „Púšť je ale v prvom rade miesto, kde sa naplňuje spása; kde Boh uzatvára so svojím ľudom zmluvu – vzťah – a sýti ho tam mannou.“ (W.S.) Každý je teda vyvedený na vlastnú púšť života, aby tam sám prežil ten svoj exodus, kde bude Bohom až priam vybojovaný z otroctva hriechu do slobody Božieho dieťaťa. Vyslobodením však ešte putovanie nekončí, ale má pokračovanie a cieľ v zasnúbenej zemi – Nebeskom Jeruzaleme. Pri tomto našom putovaní musíme mať na mysli ešte jednu dôležitú skutočnosť, ktorú môžeme dobre vyjadriť slovami A. Delpa: „Boh, ktorý stvoril púšť, dáva vytrysknúť aj prameňom.“ To sú tie nevyčerpateľné pramene Cirkvi. A preto ako bol kedysi izraelský národ, tak aj my dnes máme byť počas našej cesty a pre dosiahnutie tohto nadprirodzeného cieľa sýtení chlebom z neba – Eucharistiou; neustále očisťovaní prameňmi milosrdenstva vo sviatosti zmierenia; vo svojom vnútri modlitbou volať k Bohu – počúvať Jeho hlas a nechať sa Ním viesť. Veď Boh vedie svoju milovanú na púšť práve preto, aby sa jej tam prihováral do srdca (Oz 2, 16). Nezabúdajme aj na to, že koho Boh vedie, toho bude pokúšať aj

diabol. No to preto, aby sa v tejto skúške vernosti Bohu osvedčil a najmä upevnil; presne tak, ako to bolo na púšti s Ježišom – Božím Synom. Satan sa vždy postaví pred každého, kto plní vôľu Nebeského Otca, ktorou je vykúpenie človeka. Preto aj my, ako bol Kristus, musíme byť na púšti života hnaní Duchom Svätým a pred pokúšaním diabla vyzbrojení v poslušnosti a pokore mocou Božieho slova, ktoré nám poslúži ako obrana pred útokmi zla. Z týchto prameňov Cirkvi – zo sviatostí, Božieho Slova a modlitby – máme byť na pozemskom putovaní sýtení stále, čo sa má odraziť aj v našich dobrých skutkoch konaných vo viere v Boha. Takto bude náš život smerovať k novému stvoreniu a naša cesta nebude mať konečný bod na Veľký piatok, ale bude smerovať k Veľkonočnému ránu – vstupu do zasnúbenej zeme v nebi. Vtedy sa naplno zavŕši aj náš krst, v ktorom sme boli ponorení do Kristovej smrti a zmŕtvychvstania, a v ktorom sa stávame už novým stvorením – vykúpení samotným Bohom.

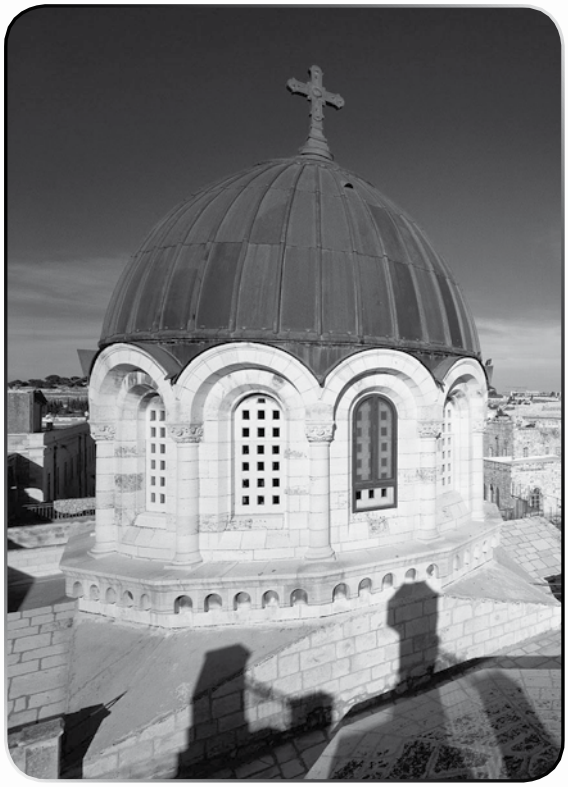

Kardinál Joachim Meisner hovorí: „Svet žije z dvoch nocí: vianočnej a veľkonočnej. Na Vianoce zažiarilo svetlo do temnôt, keď sa Boh stal človekom. Na Veľkú noc toto Božie svetlo, ktoré ľudia na Veľký piatok vyhasili, zažiarilo z noci smrti; a tak ho už nikdy nebude možné zhasnúť.“ Ako sa v jednej noci nehmatateľný a neviditeľný Boh stáva hmatateľným a viditeľným v Kristovi vo vtelení, tak sa v druhej noci nepoznateľný Boh stáva poznateľným v Kristovi vo zmŕtvychvstaní. Ako vidíme: noc Zmŕtvychvstania napĺňa a završuje posolstvo noci vtelenia. Nič už nežiari jasnejším svetlom ako tieto noci vtelenia a vykúpenia. Najväčšie a najdôležitejšie tajomstvá sa dejú práve v noci, aby sa čo najviac zdôraznilo Svetlo prichádzajúce z Výsosti a naveky prežarujúce temnoty nášho srdca. Jeho prijatím už človek nekráča v tme hriechu a smrti, ale kráča vo Svetle života. V čistote srdca sa tak aj sám stáva svetom prežarujúcim temnoty sveta. Obe noci sú tak spoločne vždy oživujúcim prameňom nádeje celej spoločnosti. A aj keď sú aj dnes vo svete snahy znova uhasiť túto Božiu radostnú zvesť pre človeka, Svetlo spásy z večnosti žiari už naveky ako neuhasiteľný oheň Božej lásky k nám a pre nás.

Toto je posolstvo, ktoré neustále živí opravdivú nádej človeka. Iba táto zvesť Veľkej noci oživuje jediný zmysel človeka, tajomstva jeho narodenia a smrti, pretože ako jediná nám ukazuje, že jeho život nemá konečný bod na zemi, ale má smerovanie k nadprirodzenosti. Iba život, ktorý človeka presahuje, ho aj naozaj napĺňa. Človek vo svojej podstate neustále túži po Bohu, pretože je v ňom neustále prítomná túžba po živote, po láske, po kráse, po umení, po dobre, po dokonalosti i po spravodlivosti. Táto túžba po atribútoch Božieho kráľovstva je v nás neustále prítomná ako pozostatok raja. Ostáva v nás ako neuhasiteľný smäd po naplnení v Bohu. Toto prázdne miesto v srdci človeka môže naplniť len návrat k jeho Stvoriteľovi. Ako píše známy autor Carlo Carretto: „Naše srdce je neukojiteľné. Len Boh nám stačí, ostané veci nie.“ Alebo už toľkokrát opakované a predsa vždy aktuálne Vyznanie sv. Augustína: „Stvoril si nás pre seba, Bože, a nespokojné je naše srdce, kým nespočinie v Tebe.“ Myšlienka na smrť teda človeka vrhá do prázdnoty a neopísateľného smútku, že prichádza o všetko to krásne a dobré, ba dokonca i o seba samého; ale Boží Syn prichádza, aby sme to najkrajšie a najcennejšie nestratili; ba ešte viac – prichádza nám to vrátiť, a to v plnosti života s

Ním. So zmŕtvychvstaním Krista tak vstáva z mŕtvych aj naša nádej na večnosť. A práve teraz, v duchovnom prežívaní veľkonočného obdobia, nám nebeský Ženích skrze svoju nevestu Cirkev dáva možnosť zacítiť vôňu, ba dokonca zakúsiť predchuť „vyberaných jedál", ktoré pre nás pripravil na baránkovej svadobnej hostine v nebeskom kráľovstve. Veď sa aj v jednej z oslavných piesní vďaky rímskeho misála modlíme k Bohu takto: „Pane, ty krehkého človeka posilňuješ v slabosti a už tu na zemi mu dávaš okúsiť dobrá, ktoré si mu pripravil v nebi."

V kríži sa už teda nenachádza len smrť, ale v prvom rade život. Každodenné kríže človeka tak v Kristovom kríži nadobúdajú zmysel, očisťujú nás od hriechov, sú oslobodené od pesimizmu a sú znamením nádeje na život po smrti. A aj keď je nám náš pohľad teraz zastretý, srdcom veríme a tušíme, že za dverami tohto života nás už niečo, ba viac, Niekto čaká; kde koniec tohto pozemského putovania bude pre nás znamenať nový začiatok života v plnosti a bez konca. Tam nás čaká stretnutie stretnutí, pohľad pohľadov a objatie všetkých objatí – tam na nás čaká Boh – Láska – pôvodca, zmysel a cieľ celého nášho jestvovania. Ježiš teda neprišiel urobiť politickú revolúciu, ale revolúciu nad mocnosťami zla, a vrátiť tak človeku nadprirodzený život v Bohu, o ktorý pádom do hriechu prišiel. Presne to nám vydobyl náš víťazný Baránok; On naspäť spája človeka s Bohom a nebo so zemou; On je ten rebrík, po ktorom vystupujeme k Otcovi a Otec sa v Duchu Svätom dotýka nás; On je brána i prameň života; iba v Kristovi sa všetky naše trápenia, kríže i smrť stávajú cestou k životu. Ako to napísal známy autor Michel Quoist: „Náš Pán nás nekonečne miloval a miluje; a ak sa nútil vystúpiť na kríž, tak iba preto, aby celé naše úsilie jedného dňa bolo korunované životom; večným životom s Ním." Sme tak neustále volaní a pozvaní prijať to, že ako nám Ježiš dnes dokorán otvára bránu večného života, tak nás teraz túži oslobodiť od strachu a dokorán otvoriť aj naše uzamknuté srdce pre prijatie Jeho spásy. Dovoľme mu to a otvorme sa pre pôsobenie Jeho života v nás. Tu vidíme, ako pre nás neustále znejú povzbudzujúce slová sv. Jána Pavla II. zo začiatku jeho pontifikátu, ktoré adresoval celému svetu: „Nebojte sa! Otvorte dokorán brány Kristovi! Otvorte sa jeho spásonosnej moci... Lebo iba Kristus vie, čo je vo vnútri človeka. Iba On to vie!" Bez otvorenia sa spáse žije človek v čoraz väčšej prázdnote a vrhá ho to do neprekonateľného pesimizmu a strachu. Vo svetle Veľkej noci však prekonávame aj ten najväčší strach, a to strach zo smrti. Len v Kristovi poputujeme cez Veľký piatok beznádeje do Veľkonočného rána nášho života – do nášho vzkriesenia. Na Veľkú noc k tomu teda môžeme dodať: Kristov hrob ostal prázdny, aby už nikdy viac srdce človeka neostalo prázdne. Pretože Ježišov prázdny hrob v záhrade je znamením Božieho víťazstva pre človeka – Kristovho vzkriesenia – čo napĺňa nádejou a zmyslom naše prázdne srdce. Nič v čase už teda nie je dôležitejšie a nič sa nemôže dotknúť srdca človeka tak hlboko ako toto posolstvo Veľkej noci – Kristovo zmŕtvychvstanie. „Veď kvapka večnosti váži viacej než celé more času." (Karl Barth).

Naša viera často siaha len po udalosti Veľkého piatku. Boh nás dnes pozýva vyššie, a to k tomu, aby sa naša viera stala veľkonočnou a siahala až za hrob Bielej soboty. Ak sa teda staneme ľuďmi Veľkej noci, náš pohľad na život dostane úplne nový rozmer, kde bude mať zrazu všetko svoj zmysel. A ak bude mať človek neustále na zreteli tento vznešený cieľ pozemského putovania, povedie ho to k zmene srdca, myslenia i konania, ale aj k zmene postoja k Bohu, k okolnostiam života, k sebe i k svojmu blížnemu. Láska je vždy moderná.

A preto naveky ostáva moderné aj toto posolstvo znovuotvorenia cesty k nekonečnému rozmeru lásky, ktorú nám Boh zjavil vo svojom Synovi a pomaly nám ju chce dať spoznať v našom živote, a to až v hĺbke nášho srdca. K tomu nás vedie aj toto slovo povzbudenia: „Áno, Boh je tu pred tebou a hľadí na teba. Jeho pohľad je tvorivý, schopný (pre teba) nemožných vecí. A ako sa podľa knihy Genezis vznášal s usmievavým pohľadom nad vodami a vytváral svet, tak bude hľadieť aj na teba a uskutoční v tebe vrchol stvorenia – lásku. Áno, dodaj si odvahy, Boh ťa miluje. Vie, že si to nezaslúžiš a je zbytočné pripomínať to. Miluje ťa. Si zmietaný množstvom pochybností... Neboj sa, miluje ťa a jeho láska je veľkorysá. Nemiluje ťa pre tvoje kvality, miluje ťa preto, že ťa nemôže nemilovať. Veď je Láska. Nebráň sa a dovoľ, nech robí s tebou, čo chce; dovoľ mu, aby ťa objal. Pokladá ťa za svojho syna. Vie, že si sa toľkokrát od neho vzdialil, že si dal prednosť cudzím územiam pred jeho domom. Teraz všetko patrí minulosti, nemysli už na to, lebo nadišiel čas Lásky." (C. Carretto) V tomto svetle dnes stojí ľudstvo pred rovnakou výzvou, ako pred ňou stál aj izraelský národ pred vstupom do zasnúbenej zeme: „Hľa, dnes som predložil pred teba život i šťastie a smrť i nešťastie! Vyvoľ si život, aby si zostal nažive ty aj tvoje potomstvo, keď budeš milovať Pána, svojho Boha, a poslušne a verne sa vinúť k nemu; lebo pre teba to znamená život a dlhodobé prebývanie v krajine, o ktorej prisahal Pán, tvoj Boh, Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi, že im ju dá." (Dt 30, 15.19-20) I my dnes stojíme pred výzvou vstupu do Božieho života v nás. Vyvoľme si Život, usmerňujme svoje konanie v ústrety večnosti a čo najviac využime ponúknuté Božie milosti, aby sme po skončení pozemského putovania neboli vyhodení vonku do tmy, ale vošli do radostí svojho Pána. (porov. Mt 25, 14-30).

Pripomeňme si ešte jedno podstatné pozvanie pre každého z nás: my nie sme pozvaní iba mlčky „nahliadnuť" do prázdneho Kristovho hrobu; nie sme pozvaní len prijať „informáciu" o Jeho zmŕtvychvstaní od poslov; my sme pozvaní stretnúť sa so Zmŕtvychvstalým v našom srdci a prijať Ho doň i s Jeho spásou. Musíme si uvedomiť, že ako bola kedysi Mária Magdaléna, tak aj my sme dnes v našom smútku pozvaní počuť hlas vzkrieseného Pána a dotknúť sa Ho v záhrade nášho vnútra; ako boli kedysi učeníci, tak aj my sme dnes v našom strachu pozvaní prijať Ježiša za zatvorenými dverami nášho srdca s Jeho pozdravom: „Pokoj vám!"; ako boli kedysi emauzskí učeníci, tak aj my sme dnes v pochybnostiach pozvaní vydať sa so Spasiteľom na cestu, rozprávať sa s Ním, nechať si vysvetľovať Písmo a rozpáliť srdce i spoznať Ho pri lámaní chleba. Preto sa na záver tejto veľkonočnej úvahy nechajme povzbudiť slovami bolívijskej mystičky Cataliny Rivasovej, cez ktorú sa nám zmŕtvychvstalý Ježiš Kristus aj dnes takto prihovára: „Milé deti! Po Veľkonočnom piatku nasleduje žiarivý úsvit nedeľného zmŕtvychvstania. Moja spásonosná krv zavlažuje vyprahnuté kraje, z ktorých sa stali púšte vo svete ľudí; a táto krv bude stále tiecť na zemi, dokiaľ na nej nezostane jediný človek túžiaci po záchrane. Nezomrel som toľkými mukami na kríži, aby som zaplnil peklo dušami, ale preto, aby som zaplnil nebo vyvolenými. Znovu vám hovorím, deti moje! Nevzďaľujte sa odo mňa, ja vás čakám vo dne, v noci vo svätostánku. Nebudem vám vyčítať vaše previnenia. Nebudem vám vyhadzovať na oči vaše hriechy. Umyjem vás krvou z mojich rán. Nebojte sa a príďte ku mne. Neviete, ako veľmi vás milujem! Príďte hneď, deti moje, príďte ku mne! Ja som váš Pán, ktorý vás očakáva v Sviatosti oltárnej. Som skutočne prítomný s telom a krvou, s dušou i božstvom. Chcete ma spoznať? Tak príďte a buďte spoločne so mnou. Ja vás milujem, moje drahé deti!"

Jubilejný Tereziánsky rok

Branislav Babjak
Foto: Internet

500. výročie narodenia sv. Terézie Avilskej

„Amiga de Dios" – „Priateľka Božia" – pod týmto menom je sv. Terézia od Ježiša (z Avily, 1515-1582) známa po celom Španielsku i v celom kresťanskom svete. V tomto roku si rehoľná rodina Karmelu pripomenie 500. výročie narodenia svojej matky a zakladateľky. Je to príležitosť nahliadnuť a čítať z knihy jej života „Lekciu" jej skúseností a diela možno syntetizovať do obrazu cesty. Života ako cesty dokonalosti, po ktorej Boh vedie človeka a v tom istom čase ho stavia na cestu smerom k ľuďom.

Teréziin život je vystavaný na 3 základných pilieroch: mysticizme (mystickej láske k Bohu), humanizme (láske k človeku – ľudskému realizmu) a ekleziálnosti (službe Cirkvi). Predstavuje jeden z vrcholov kresťanskej spirituality. V jej základe stojí modlitba, kvôli ktorej ju bl. pápež Pavol VI. vyhlásil za Učiteľku Cirkvi: „Tajomstvo modlitby. Jej náuka je tu. Mala výsadu i zásluhu poznať tieto tajomstvá z vlastnej skúsenosti. Mala dar vysvetliť toto tajomstvo do tej miery, že si zaslúži, aby bola zaradená medzi najvýznamnejších učiteľov duchovného života." Takto vznikli i jej spisy (zvlášť Kniha života, Cesta dokonalosti a Vnútorný hrad), v ktorých nám predkladá svoj spôsob modlitby, a ktoré nás uvádzajú do tajomstva postupného pretvárania a zjednotenia sa s Bohom. Vždy sa pridržiavala toho, čo osobne prežila alebo videla v životoch druhých, čiže sú vždy podložené skúsenosťami.

Jej duchovný život môžeme rozdeliť do približne troch značne sa odlišujúcich období. Sama ich popisuje vo svojej Knihe života. Prvé obdobie ona sama pomenúva „môj úbohý a skazený život hriešnice", druhé „môj nepochopiteľný život milosti" a tretie „môj život v službe Cirkvi". Terézia, táto temperamentná žena, skutočne nešla k Pánovi priamočiaro, ale cez mnohé váhania, polovičatosť a zrady toho, k čomu sa cítila byť povolaná. Bola to energická, prirodzene obdarovaná žena, pre svoje vlastnosti často vyhľadávaná. Práve to ju privádzalo do mnohých afektívnych kríz, keď nedokázala správne voliť medzi Bohom a „svetom" a cítila v sebe existenciálnu rozpoltenosť. V kláštore Vtelenia, kam vo svojich 20 rokoch vstúpila, žila takmer ďalších 20 rokov medzi rozhodnutím modliť sa a dať svoj život Pánovi, ktorý ju priťahoval, a medzi hovorňou a návštevami, ktoré ju strhávali a ktorým nebola schopná povedať nie. Bol to boj o jej srdce, o panenstvo jej ducha. Nakoniec to bola malá soška zbičovaného Krista, skrze ktorú dostala milosť obrátenia a vnútorného primknutia sa k Ježišovi. Ako niektorí komentátori Terézie poznamenávajú, bez tejto krízy by sme nemali tú Teréziu, ako ju poznáme teraz – týchto 20 rokov jej pomohlo vnútorne dozrieť. Snáď to boli i tieto „nepravé priateľstvá" a vnútorne problematické vzťahy, ktoré jej nakoniec umožnili pochopiť to „pravé priateľstvo" s Ježišom a formulovať jej slávnu definíciu modlitby:

„Rozjímavá modlitba pre mňa nie je nič iného než dôverný vzťah priateľstva, časté prebývanie osamote s tým, od ktorého vieme, že nás miluje."

V Písme sa o obrátení hovorí takmer na všetkých stranách. Podľa Biblie je ľudská bytosť stále naklonená k hriechu a k životu prežívanému nezávisle na Bohu. Preto sme vyzývaní žiť v stave neustálej premeny. Prešli ňou i Abrahám, Mojžiš, apoštoli, ku konverzii a zmene zmýšľania vyzývajú všetci proroci a mužovia Boží. Táto téma je základná aj v živote sv. Terézie a bez nej by sme ho nemohli pochopiť. Znalci jej života v ňom rozlišujú dokonca 5 obrátení. Prvé: obrátenie k milosti ako vedomému životu s Bohom; druhé: konverzia k reholnému životu ako návratu k autentickým túžbam z jej detstva po tom, čo sa behom jej dospievania vytratili; tretie: týkalo sa modlitby, že sa ako rehoľnica rozhodla nikdy neopustiť rozhovor s Bohom; štvrté: najzásadnejšie, jej premena pred obrazom zmučeného Krista, kde prežije prielom Božieho sveta do svojho sveta a začína sa zjednocovať jej doposiaľ rozpoltený život. A nakoniec konverzia úplná a definitívna, v ktorej jej Pán udelí milosť duchovných zásnub.

Od detstva pociťuje smäd po živej vode, a preto sa ju rozhodne hľadať. Jej život sa stane cestou, na ktorej hľadá Milovaného, až konečne dôjde k vrcholnému stretnutiu a ona zakúsi, že Milovaný hľadal prvý ju. Tak pochopí a bude tomu učiť i ostatných, že duchovný život je nielen horizontálnym putovaním, ale i vzostupným procesom transformácie a premeny. Ako sa húsenica premení v krásneho motýľa, tak sa i veriaci po sérii postupných obrátení premení v duchovnú bytosť plnú života a svetla, stáva sa druhým Kristom.

Terézia prežila väčšinu svojich obrátení v kontexte modlitby. Modlitba sa pre ňu stala centrálnou témou, o ktorej písala a vyučovala. Jej význam zdôraznila vo svojom živote natoľko, že ju takmer stotožnila so samotnou kresťanskou existenciou. Podľa nej každý kresťan, pokiaľ má byť autentický, musí mať osobnú skúsenosť s osobou Ježiša Krista. A jeho osoba sa nám sprítomňuje práve prostredníctvom modlitby. Veľmi málo zameriava svoju pozornosť na obsah modlitby. Snaží sa sprítomniť si Krista vo svojom vnútri. Chce dosiahnuť Boha. Prvoradá je osoba Krista, stojí v strede jej modlitby. Stáva sa vo všetkých jej etapách nevyhnutnou Prítomnosťou. Modlitba a Ježiš Kristus sú pre ňu ako spojené nádoby: vzájomne sa prestupujú a osvetľujú. Jej modlitba má pôvod v túžbe po stretnutí sa s Pánom. Naopak, akt modlitby stotožňuje s ponorením sa do Krista. Modliť sa pre ňu znamená zakusovať Ježišovo bytie. Práve vďaka tomu je Terézia presvedčená, že modlitba je pre človeka skutočnou životnou nutnosťou. Len skrze modlitbu je Kristus aktívne prítomný v ľudskej duši. Kristus

je nenahraditeľný pre ľudské posvätenie. Ježiš je naším najlepším vzorom, bránou k všetkým milostiam, živou knihou, v ktorej môžeme čítať svoj i jeho život. Dverami, ktoré nám odhaľujú všetky Božie tajomstvá. Začiatočníkom odporúča zamilovať sa do jeho svätého človečenstva, tým, že budú o ňom „stále uvažovať". Za pokročilých považuje tých, ktorí „zotrvávajú v tejto vzácnej spoločnosti". Pozýva rozjímať aj o „pašiách a Kristovom živote", pretože skrze nich sa nám dostalo a dostáva všetko dobro.

Modlitba je pre ňu „vzťah priateľstva". Je to medziosobný úkon, ktorým sa jeden človek púta k inému. A to nie staticky, ale uskutočňovaním, prežívaním priateľstva. To vyžaduje prítomnosť oboch osôb. Len z prítomnosti vyplynie „komunikácia". Tá začína vždy od Neho, hlavného Priateľa. Moja reakcia je odpoveďou. Pre skutočné priateľstvo je žiaduca nepretržitosť a stálosť. A nie je len nejakou epizódou, preto modlitba musí smerovať k tomu, aby sa stala životom. Cieľom dialógu s Bohom je láska. Preto tých, ktorí sa modlia, nazýva „služobníkmi lásky". Ako sama hovorí: „Dobro, ktoré získava ten, kto sa cvičí v modlitbe, popísalo už veľa svätých a dobrých autorov. Mám na mysli dobro vnútornej modlitby. Môžem sa vysloviť len na základe vlastnej skúsenosti: teda nech ten, kto s touto modlitbou začal, ju neopúšťa napriek nesprávnostiam, ktorých by sa dopúšťal. Veď jej pomocou sa dá vrátiť k náprave, bez nej by to bolo oveľa ťažšie. A kto s ňou doposiaľ nezačal, toho osobne, pre lásku Pána, prosím, aby sa nezbavoval takéhoto dobra."

Terézia získava skúsenosť, že Boh prebýva v nej samej, v strede človeka. Jej duša je hradom, v ktorom sa nachádza veľa príbytkov, ktorými možno v modlitbe prechádzať. Postupovať stále hlbšie a v centre ktorého, na „tróne srdca", prebýva Kráľ. Tak objaví svoj typický spôsob modlitby a stane sa jeho neúnavnou apoštolkou. Nazve ho „uzobraním". Znamená to „pozbierať" svoje vnútorné i vonkajšie mohutnosti (zrak, sluch, city, pamäť, obrazotvornosť...) a nechať ich vstúpiť do svojho vnútra. Takto možno zamerať svoju pozornosť na osobu Krista a úkonom viery ho v sebe sprítomniť. Pred ním môžem otvárať svoj život a formovať sa podľa jeho vzoru. Tak môj život sleduje priebeh modlitby a modlitba nasleduje chod života. Stávame sa tým, čím je naša modlitba. Učiť sa modlitbe znamená pre Teréziu to isté ako učiť sa žiť alebo taktiež správne „byť". Neusilujeme sa o to naučiť sa nejakú novú techniku, ale dôležitá je premena človeka v jeho vnútri. A najlepšia modlitba je taká, ktorá viac pretvára náš život. V jednom liste píše: „Netúžim po inej modlitbe, než po takej, ktorá mi pomáha rásť v cnostiach. To je skutočná modlitba. Nie len nejaké potešenie, ktoré uspokojuje, a nič viac." Z toho vyplýva, že stačí pozorovať život človeka, aby sme rozlíšili pravosť jeho modlitby. Sama neprestáva opakovať: „Tieto pravdy o modlitbe sa lepšie poznajú podľa účinkov a skutkov, ktoré po nej nasledujú." Mala by to byť zmena správania a rast v čnostiach, nielen povinnosť modlitby. Sama uvádza tieto tri „plody": lásku jedných k druhým, odpútanosť od všetkého stvoreného a skutočnú pokoru. Modliť sa pre Teréziu znamená pri „hre s kráľom" správne rozmiestniť šachové figúrky. Ona vie, ako rýchle dať Kráľovi šach mat, takže sa i on sám rád poddá. Kráľovnou, majúcou moc nad jeho Srdcom, je pokora. Dokáže pritiahnuť Pána do našich duší. Kým sv. František kanonizoval „pani chudobu", Terézia urobila to isté s „kráľovnou pokorou". Podľa nej je určujúcim duchovným postojom, ktorý stavia človeka do pravdy a priťahuje všetky ostatné Božie dary. Pokorou sa odpú-

tavame nielen od toho, čo človek má, ale taktiež od seba samých, od toho, čím človek je. Je pravdivým základom vzťahu k sebe. Sám Boh je pokorný a ak je modlitba „vlievaním" jeho života do nášho, tak pokora je ďalším lakmusovým papierikom našej autenticity. V jej poňatí je skôr vliatou čnosťou než dôsledok nášho snaženia. Našou úlohou je kráčať pravdivo, bez snahy o maskovanie či pretvarovanie sa, v prítomnosti Pravdy samej.

Terézia je veľmi realistická. Láska k blížnemu je pre ňu miestom, kde sa skutočne žije láska k Bohu. Dokonca neváha tvrdiť, že pokiaľ je láska k blížnemu dokonalá, vedie ku kontemplácii, k zjednoteniu s Bohom. Túži milovať Boha milovaním blížnych. Láska k blížnym je „lakmusovým papierikom", najistejším meradlom nášho vzťahu k Bohu. Skutočnosťou nie je to, čo si v modlitbe vysníme, že sme schopní pre blížneho urobiť. Pravdou je realita našich všedných dní. Veľmi sa obáva duchovných ilúzií. Vďaka svojmu výbornému postrehu popíše veľa príkladov troch stupňov lásky: lásky falošnej, citovej a vlastníckej; lásky, ktorá je už duchovná, ale i napriek tomu je v nej ešte veľa našej zmyslovosti; lásky rýdzo duchovnej, ktorá sa podobá tej, ktorú k nám mal Kristus. Ešte na jednej láske jej veľmi záleží – na láske priateľskej. Vzťah priateľstva potrebuje žiť nielen v modlitbe s Bohom, ale aj s blížnym. Skutočná láska je podľa Terézie realistická, bez seba menšej zištnosti a má obetný charakter.

> „Nech ťa nič neznepokojuje,
> nech ťa nič neľaká,
> všetko pominie. Kto má Boha,
> nič mu nechýba.
> Iba Boh stačí!"

Posledná tretina jej života je charakterizovaná postupnými mystickými skúsenosťami, kedy i Terézia môže prehlásiť: „Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus." (Gal 2, 20). Túži po smrti, aby mohla byť naplno s Kristom, ale taktiež novým prijatím svojho života ako „predĺženého vtelenia". Ako sama hovorí: „On mi povedal: 'Mysli na to dcéra, že po smrti by si mi už nemohla slúžiť tak ako teraz: jedz kvôli mne, spi kvôli mne a všetko, čo robíš, rob pre mňa, akoby si už nežila ty, ale Ja.'" Tak pre ňu nastáva „cirkevný čas": plné nasadenie pre zakladanie nových reformovaných Karmelov a modlitby príhovoru za jednotu v Cirkvi a spásu duší.

Jej mystická skúsenosť ju neoddeľuje od sveta a starostí ľudí. Naopak, je pre ňu novým impulzom a dodáva jej odvahu pre úlohy a povinnosti každého dňa. Žila v ťažkej dobe, veľmi komplikovanej, bez toho, aby upadla do pokušenia horkého lamentovania. Naopak, všetko akceptovala vo viere ako príležitosť urobiť ďalší krok na ceste. Pretože, ako sama odkazuje: „Každý čas je dobrý pre Boha, keď chce preukazovať lásku veľkými milosťami tým, ktorí mu slúžia." Modlitba víťazí nad pesimizmom a znechutením, vytvára dobré podnety. Je časom, v ktorom sa otvára cesta života. Cesta učenia sa láske voči Bohu, Cirkvi a konkrétnej láske k blížnemu. Dnes nám Terézia hovorí: „Modli sa viac, aby si vedel dobre pochopiť, čo sa deje okolo teba a tak, aby si vedel lepšie konať." Modlitba je zdrojom vnútornej radosti z objavovania Božej lásky. Tá sa nedosahuje jednoduchými skratkami, ktoré sa vyhýbajú zriekaniu, utrpeniu alebo krížu. Nie je to radosť umelá, chvíľková. Učí nás, že kráčanie k Bohu je aj približovaním sa človeku. Povzbudzuje nás kráčať po uliciach našej doby s Evanjeliom v ruke a s jeho Duchom v srdci. „Je čas kráčať!" – tieto jej slová, vyslovené krátko pred smrťou, nás pozývajú nasledovať jej šľapaje, ktoré nás vždy povedú k Ježišovi.

Je nepochybne veľkou postavou Cirkvi a neprestáva priťahovať kresťanov, aby ju nasledovali po ceste dokonalosti, ktorú nám ponúka. Čítanie jej diel priviedlo mnohých (napr. sv. Editu Steinovú) k obráteniu a prehĺbeniu ich duchovného života. Nech nám posolstvo a náuka tejto svätice pomôžu uskutočňovať lásku, aby tak Božie svetlo prenikalo do sveta, v ktorom žijeme.

Z nášho života...

Štefan Nebesňák, Imrich Seman
Foto: Archív bohoslovcov

Inštitút rodiny v Košiciach a škola snúbencov

Na každú profesiu, ktorú chceme vykonávať, potrebujeme odbornú prípravu. Koľko mladých ľudí vstupuje do manželstva bez akejkoľvek prípravy? Príprava na manželstvo by mala začať a prebiehať už v rodine, ale koľko rodín je toho skutočne schopných? A takúto možnosť ponúka Inštitút rodiny v Košiciach na Kováčskej ulici č. 48. Uskutočňuje kurzy „Škola snúbencov" ako bezprostrednú prípravu na manželstvo.

Tieto kurzy vedú 3 manželské páry. V tomto kurze na každý manželský pár pripadlo 5-6 snúbeneckých dvojíc. Ku každej skupine bol pridelený aj kňaz, kaplán z Univerzitného pastoračného centra. Kurz pozostával z 8 stretnutí. Každý týždeň sa uskutočnilo jedno, počas ktorého sa preberala jedna téma. Témy boli nasledujúce:

1. Psychologicko-spirituálne aspekty manželstva a rodiny,
2. Povolanie k manželstvu,
3. Podoby lásky,
4. Starostlivosť o manželský život,
5. Zodpovedné rodičovstvo,
6. Výchova detí,
7. Kresťanská rodina,
8. Sviatosť manželstva.

Kurzy v takejto podobe prebiehajú už 17. rok a 5. rok je tu aj možnosť účasti pre bohoslovcov Kňazského seminára sv. Karola Boromejského v Košiciach, aby im to pomohlo neskôr vo farnostiach v predmanželskej príprave žiadateľov o sviatosť manželstva.

Každé stretnutie začínalo modlitbou, nasledovalo osobné zdieľanie sa každého účastníka o prežitom týždni a potom bola na programe odborná prednáška s možnosťou kedykoľvek vstúpiť do výkladu otázkou. Pre mladý pár je obrovským prínosom počúvať a získavať informácie a poznatky z jednotlivých tém: o životných štádiách rodiny, negatívnych faktoroch v správaní sa budúceho partnera, sviatostnom manželstve, predpokladoch dobrého manželstva, o láske, o komunikácii (slovo môže povzbudiť, ale aj zabiť, najťažšie na komunikácii je počúvať, ...), o antikoncepcii, o prirodzených metódach regulácie plodnosti a ďalších témach, ktoré spoločný život prinesie. Spoznávať seba a partnera, rozdielnosť citového prežívania u muža a ženy, úlohu rozumu, emócií, pudov, zákonitosti a úskalia spoločného života a mnoho ďalších poznatkov má dopomôcť k harmonickému súžitiu budúcich manželov. Cieľom kurzu bolo aj dopomôcť mladým ľuďom rozpoznať, či sa skutočne hodia pre spoločný manželský život. Manželský pár, ktorý vedie kurz, vydáva svedectvo zo svojho života, veľmi hlboké a otvorené, veci prežité vo svojom manžel-

stve – všetko sa nás to hlboko dotýkalo. Náš kurz viedli manželia Monika a Juraj Rimarčíkoví. Byť súčasťou jednotlivých stretnutí a počúvať ich bolo pre mňa veľkým zážitkom. Všetci sme im za to nesmierne vďační.

Prečo teda nevyužiť bezplatnú možnosť bezprostrednej prípravy na manželstvo? Veď v súčasnosti najčastejšou príčinou rozpadu manželstva je nepoznanie a nesúlad pováh, kým v minulosti to bol alkohol. Prečo už pred vstupom do manželstva neurobiť všetko preto, aby bol život v manželstve a rodine veľkou radosťou, a nie veľkým trápením?

Ako trávime (okrem iného) voľný čas

Ako všetci vysokoškoláci, aj my seminaristi máme okrem štúdia a duchovnej formácie voľný čas, ktorý každý z nás využíva rôzne, podľa svojich záľub. Medzi voľnočasové aktivity patrí aj dobrovoľníctvo. Vyplývajúc z názvu každý vie, že ide o činnosť, keď si volíme dobro alebo, ak chcete, činnosť, ktorú konáme s dobrou vôľou. Naše dobrovoľnícke aktivity môžeme rozdeliť na pravidelné a tzv. nárazové – to sú také, ktoré sa konajú len v istom časovom období.

Birmovanecké stretnutia

Pravidelne už niekoľko rokov naši chlapci pomerne úspešne spolupracujú s dekanom a farárom Dómu sv. Alžbety, otcom Šándorom, pri formovaní birmovancov. Seminaristi sa s birmovancami pravidelne stretávajú každú nedeľu popoludní v uršulínskom kostole na prednáškach otca Šándora a potom sa každý z animátorov snaží v triedach strednej zdravotníckej školy svojim zverencom v priateľskej atmosfére priblížiť Božie slovo.

Katechetická služba v nápravnovýchovnom zariadení

To, že Božie slovo šíria niektorí naši seminaristi aj za väzenskými múrmi, je zásluha duchovného otca Rudolfa Galamboša, ktorý v svojej neľahkej službe väzenského duchovného okrem rehoľného františkánskeho habitu a kňazskej štóly používa aj policajnú uniformu. Minulý školský rok nás všetkých seminaristov otec Rudolf pozval nazrieť za múry väznice v Šaci, no a niektorých chlapcov dané prostredie a, samozrejme, aj slová otca Rudolfa tak zmotivovali, že už druhý rok navštevujú trestancov a snažia sa im šíriť radostnú zvesť pripravenými katechézami.

Katechézy pre ináč obdarovaných alebo, ak chcete, pre ľudí telesne znevýhodnených

Tieto „stretká" prebiehajú v pravidelných intervaloch každý týždeň. Máme dve skupiny, pretože v jednej sa venujeme dospelým a v tej druhej skupine tzv. „večným deťom". Na hodinách náboženstva sa spoločne učíme budovať spoločenstvo lásky a vzájomne sa obohacujeme svojimi darmi a talentami.

Separovanie odpadu

V medziach našich možností aj schopností sa snažíme o separáciu odpadu. Opäť je to činnosť na báze dobrovoľnosti a taktiež môžeme povedať, že súvisí aj so starostlivosťou a ochranou nášho životného

prostredia. V seminári máme špeciálne označené nádoby na triedenie, ktoré pravidelne vyprázdňujeme, a odpad odnášame do najbližšieho zberného dvora.

Stretávanie sa s ľuďmi bez domova

Je to už niekoľkoročná aktivita, ktorá prebieha v uliciach nášho mesta, kde sa snažíme ľuďom, ktorí sú bez domova, venovať časť nášho času tým, že im prejavíme aspoň kúsok lásky krátkym rozhovorom, dáme im jedlo alebo nejaké šatstvo, prípadne im pomôžeme a poradíme, kde hľadať pomoc a útočisko pred nepriazňou počasia, ale aj „osudu". Hneď poobede, ak sa niečo zvýši, už idú chlapci do kuchynky. Zohrievajú a balia jedlo pre bezdomovcov, aby im ho mohli ešte teplé doniesť.

Modlitby pred nemocnicou za nenarodené deti

Pri našich aktivitách nezabúdame ani na tých najbezbrannejších, ktorí nemali to šťastie narodiť sa do tohto sveta. Našou tichou modlitbou nechceme súdiť ľudí, ktorí postúpili interrupciu, ale snažíme sa v mene nenarodených a tých, ktorí sa môžu narodiť, apelovať na ľudí, aby sa zamýšľali nad danou situáciou, aby si uvedomovali, že život je obrovský dar, ktorý máme chrániť.

„Jednorázovky – masovky"

Okrem spomenutých pravidelných dobrovoľníckych aktivít sú tzv. sezónne alebo občasné aktivity. Medzi ne patria predvianočné kultúrne programy našich schólistov v domove dôchodcov alebo aj v nemocniciach, kde sa chlapci snažia chorým a starým ľuďom a taktiež personálu spestriť ich neľahký život. Vo veľkej obľube u našich bohoslovcov sú aj tzv. mikulášske akcie, keď sa niektorí z nás zžijú so svätým Mikulášom a formou obdarovania iných, najmä detí, sa snažia šíriť radosť a lásku do sveta. V mesiaci máj sa mnohí tešíme na Deň rodiny, ktorý je pre naše mesto veľkou udalosťou a vtedy je potrebná každá ruka. Naši chlapci v spolupráci s organizátormi pripravujú kulisy, prípadne dozerajú na bezpečnosť našich najmenších pri trampolíne, skákajúcom hrade a pod. V súvislosti s referendom boli niektorí chlapci zapojení do petičnej podpisovej kampane za jeho vyhlásenie. Okrem týchto akcií spolupracujeme pri charitatívnych finančných zbierkach na podporu chudobných v spolupráci so sestrami vincentkami a OZ Maják nádeje.

V istej slovenskej pesničke sa spieva, že „na začiatok nám netreba veľa, stačí, ak sme majiteľmi cieľa". My stojíme na začiatku našej cesty ku kňazstvu, ktorá by mala byť predovšetkým službou iným, a tak aj tieto naše dobrovoľnícke aktivity by nám mohli pomôcť rásť v láske a ochote slúžiť s dobrou vôľou. V závere by som chcel povzbudiť všetkých ľudí dobrej vôle – dobrovoľníkov, aby sa nebáli robiť „malé veci s veľkou láskou". Vtom nech nám pomáha náš dobrý Boh.

Blahoslavení čistého srdca

Peter Ľonc
Foto: ACM

Arcidiecézne centrum pre mládež pripravuje množstvo akcií počas celého roka. Jeho úlohou je urobiť všetko pre to, aby mohol mladý človek z ktorejkoľvek farnosti našej arcidiecézy zažiť obohacujúce spoločenstvo mladých veriacich ľudí a zdieľať sa so svojou vierou. Cieľom pastorácie mládeže je priviesť mladého človeka k stretnutiu sa so živým Kristom prítomným v Cirkvi. Úlohou nášho centra je hľadanie ciest, ako túto skúsenosť sprostredkovať čo najväčšiemu počtu mladých. Základné oblasti, v ktorých hľadáme cesty k mládeži, sú koordinácia, formácia a evanjelizácia. Jednou z našich najväčších akcií je ***Arcidiecézne stretnutie mládeže*** *(ADSM).*

ADSM sa ako každoročne bude konať v Prešove na veľkonočnú sobotu. Tento rok to vychádza na 11. apríla. Mottom stretnutia je blahoslavenstvo z Matúšovho evanjelia: „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha." (Mt 5,8).

Začneme ráno o 9.30 h v Kostole sv. Jozefa u františkánov. Sv. omšu bude celebrovať otec arcibiskup Bernard Bober, metropolita. Po svätej omši, kedže je rok zasväteného života, bude program pokračovať v Gymnáziu sv. Moniky a niesť sa bude pod názvom „habitové workshopy". Arcidiecézne centrum pre mládež oslovilo všetky rehoľné spoločenstva v Košickej arcidiecéze, aby prišli prezentovať svoju špiritualitu. Mladý človek, ktorý sa zúčastní týchto habitových workshopov, bude takto schopný porovnať jednotlivé rehole a získa aspoň základné informácie o živote rehoľníkov v našej arcidiecéze. Po prezentovaní reholí nasleduje program vo veľkej zasadačke krajského úradu – „Bieleho domu".

Program v hale začneme modlitbou cez deň z breviára. Táto modlitba je blízka všetkým zasväteným osobám. Po modlitbe nasledujú svedectvá rehoľníkov. Atmosféru v hale budú zlepšovať kapely KERYGMA a SIGN. Po týchto koncertoch zakončíme Arcidiecézne stretnutie mládeže krátkou adoráciou a potom už môžu účastníci plní zážitkov a nových skúseností absolvovať cestu do svojich farností. V mene organizačného tímu pozývam na toto stretnutie všetkých mladých, ktorí sa chcú stretnúť s Kristom v spoločenstve svojich rovesníkov.

Zo sveta športu

Dominik Plavnický
Foto: Archív bohoslovcov

Ako v každom čísle, aj v tomto prinášame niečo z diania seminárneho športu:

FUTBAL

Po dlhej zimnej prestávke sa seminaristi pripravujú na turnaj medzi kňazskými seminármi Slovenska, ktorý sa odohrá 1. mája v Badíne. Do turnaja ich čaká ešte niekoľko tréningov, samozrejme, tiež individuálna príprava v posilňovni a minimálne jeden prípravný zápas, ktorý je do uzávierky vydania nášho časopisu v štádiu vybavovania.

FUTSAL

Aj tento rok začala seminárna futsalová liga, ktorá prešla výraznou reorganizáciou. Hlavnou zmenou je kľúč, podľa ktorého sa robilo zloženie mužstiev. Do ligy sa hlásili jednotliví hráči a následne z troch košov, ktoré boli rozdelené podľa nasadenia, sa žrebovali kompletné trojčlenné mužstvá. Do ligy sa zapojili traja predstavení, traja diakoni a bohoslovci. O majstra ligy sa bije celkovo sedem mužstiev, v ktorých hrá dohromady 21 hráčov, čo predstavuje 60% se-

minára. Tabuľka strelcov po 3. kole: (počet gólov), hráč – (17) Fuňak, (15) Belá, (14) Tuleja, (13) Plavnický, (11) Imrich ...

LYŽOVANIE

Od 25. do 28. januára absolvovala desaťčlenná výprava sústredenie v lyžiarskom stredisku SKI BACHLEDOVA. Stará fara v Ždiari bola tradične aj tento rok ich domovom. Základom každého dňa bola svätá omša s farníkmi. Večer si spríjemnili kartovou hrou známou pre kňazov – preferans. Samozrejme, všetci sa najviac tešili na kuchyňu. Základom pestrého jedálnička bola slanina, klobása a kapusta.

HOKEJ

Túto zimnú sezónu seminaristi odštartovali v hokejovom areáli Alejová. Po novom roku sa presunuli na ľadovú plochu na Sídlisku KVP. Zvyčajne pre nedostatok hráčov sa zápasy hrali na dve neúplné formácie, z čoho pramenilo aj pomalé tempo, keď stretnutia trvali 60 minút.

Novinkou tejto zimy sa stali pre troch seminaristov tri nedeľné večery. Na tri zápasy boli povolaní z nižšieho seminárneho mužstva na známe kňazské zápasy do Humenného. Veľký podiel na umožnení zahrať si hokej majú naši predstavení. Aj touto cestou sa im chceme poďakovať.

HOSSA
81

• POZÝVAME VÁS NA •

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ

V KŇAZSKOM SEMINÁRI SV. KAROLA BOROMEJSKÉHO
V KOŠICIACH

KTORÝ SA USKUTOČNÍ

26.04.2015 O 09.30 H

PROGRAM:

09.30 - SV. OMŠA, PREHLIADKA SEMINÁRA, OBED, PROGRAM PRE DETI

14.00 - VYSTÚPENIE BOHOSLOVCOV

17.30 - KANONICKÉ VEŠPERY

www.kske.sk